

zenekar

2006/6

A Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének, valamint a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének közös lapja.

XIII. évfolyam 6. szám

<http://www.zenekarujsgaz.hu/>

ABA-NOVÁK KULTURÁLIS KÖZPONT – SZOLNOK

- Új hangversenyterem a „zene városában”
- Zenekar a semmiből teremtvé
- Zenei internetes nagyrúház

ZENEI KÖZÉLETÜNK

KALENDÁRIUM

4 | A közelmúlt és a közeljövő zenei hírei, eseményei.
(Összeállította: Bilkei Éva)

Hat hónapig még marad a dalszínházban a miniszteri biztos

6 | Tájékoztató a Magyar Állami Operaház helyzetéről címmel tartott az Országgyűlés kulturális bizottsága 2006. november 7-én ülést. A megbeszélésen arról volt szó, hogy pályázatot írnak-e ki a főigazgatói posztra, meddig felügyeli még az ügyeket a miniszteri biztos, hol tart a konszolidációs folyamat és a modernizációs program, továbbá, hogy mi lesz az Erkel Színház sorsa.

Bizonytalanságok a Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar körül

8 | Amint arról az elmúlt hónapokban több sajtóorgánium beszámolt, az együttes fenntartója, a Magyar Telekom Nyrt. vezetése a szponzorációs költségek csökkentéséről döntött, és ez hatással van a zenekarra.

SZOMBATHELY

Bonecz Ervin szeretné ismertebbé és sikeresebbé tenni a Szombathelyi Szimfonikusokat

8 | Nemcsak új zeneigazgatója, hanem október 1-jétől már új zenekari igazgatója is van a Szombathelyi Szimfonikus Zenekarnak, Bonecz Ervin személyében, aki öt esztendőre kapta meg ezt a megbízatást.
(Réfi Zsuzsanna)

DEBRECEN

Továbbra is Kollár Imre maradt a Debreceni Filharmonikusok első karmestere

10 | A közös igazgatás és művészeti vezetés alá került Kodály Kórus, valamint a Filharmonikus Zenekar 2006. januárjától lett egy intézmény. Az átalakulást követően az első teljes évadjukat kezdték most ősszel a debreceni zenei együttesek. Az augusztus végi, évadnyitó társulati ülést követően döntés született az első karmesteri pozícióról is. A január óta eltelt időszak átalakulásairól, az új koncertteremről és a további tervekről az idén kinevezett igazgató, Herboly Domonkos beszélt.
(Réfi Zsuzsanna)

KAPOSVÁR

Zenekar a semmiből teremtve

12 | A tavalyi esztendőben már számos sikeres koncerten tapsolhatott a közönség az újjáalakult Kaposvári Szimfonikus Zenekarnak. Olyan jól sikerült hangversenyeken, hogy a város közgyűlése idén nyáron úgy határozott, Kaposvár Megyei Jogú Város Önkormányzata a Kaposvári Szimfonikus Zenekar Alapítvánnyal 2006. augusztus 25-től hosszú távú, öt évre szóló közszolgálati szerződést köt.
(Réfi Zsuzsanna)

SZOLNOK

Új hangversenyterem a „zene városában”

14 | A szolnoki Városi Művelődési és Zenei Központ üveg-acél homlokzata mögött minden igényt kielégítő hangversenyterem várja a vendégeket, amelyről elismeréssel nyilatkozik az összes, itt fellépő muzsikus.
(Réfi Zsuzsanna)

MÜPA

Föl a kezekkel!

15 | Mindössze másfél éves Művészetek Palotája 2006. szeptember 21–24. között első ízben adott helyet nagyszabású nemzetközi szakmai rendezvénynek, az ISPA (International Society for the Performing Arts, Nemzetközi Előadóművészeti Társaság) regionális konferenciájának, amelynek meghívását a legjelentősebb zenei-művészeti szervezetek képviselői mind elfogadták.
(Albert Mária)

KÖZÖNSÉG UTÁNPÓTLÁS

Berlin felett az ég

17 | A német zenekarok napja. Az összejövetel mottója „A minőségi zenekari menedzsment” volt. A résztvevők kiemelt helyen vitatták meg a német társadalom zenei befogadói igényének változását, a közönségszerkezet átalakulását és a közönségszám csökkenését, annak okait. Ez utóbbira gyógyírként ők is a zenei nevelés fontosságát hangsúlyozták, de arra is utaltak, hogy változtatni kell a szimfonikus zenekarok elitista, kissé arisztokratikus magatartásán és imázsán, megkönnyítve a hozzájuk, illetve produkciójuk felé vezető utat azok számára, akiket elriasztanak e tradicionális és konzervatív kísérőjelenségek.
(Kovács Géza)

Hollerung Gábor az aktivitásban és az ifjúságban hisz

19 | Nincsenek anekdoták, életrajzi adatok, csak és kizárólag a zenéről szól minden előadás, amelyet Hollerung Gábor tart.
(Réfi Zsuzsanna)

Internetes nagyruházzá akar válni a minden műfajt kínáló

www.dalok.hu

21 | Egy oldal, ahol számos hír, információ olvasható a magyar muzsikusról, ahol ingyenesen lehet video-klipeket nézni, belehallgatni sok-sok dalba, és ahonnan jutányos áron letöltéssel lehet magyar zenéket vásárolni.
(Réfi Zsuzsanna)

KRITIKA

Az évadkezdet koncertjeiről

23 | A Danubia Szimfonikus Zenekar, a Budapesti Filharmoniai Társaság Zenekara, a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara, a MÁV Szimfonikus Zenekar, a Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar és a Nemzeti Filharmonikus Zenekar évadkezdő hangversenyeiről.
(Fittler Katalin)

ZENETÖRTÉNET

Végh Sándor

26 | Az 1997-be elhunyt művész úgy látta, hogy életünk rohanó tempója a legnagyobb ellenségünk, amely romba dönti emberi és zenei kilátásainkat, eltorzítja időérzetünket, és a zene kifejezésbeli értelmét. Az utóbbi évtizedekben tovább fokozódott a tempó és létrejött valami, ami emberi tempónknak már nem felel meg...
(Rakos Miklós)

MŰHELY

Az érem másik oldala

32 | A művészi pálya és a pszichikai krízis összefüggéséről Siker! Pénz! Utazás! – A közönség szemszögéből nézve, a hivatásos muzsikusoknak minden okuk megvan ahhoz, hogy boldogok legyenek. Mégis, éppen közöttük található a legtöbb, kifejezetten lelkiileg terhelt kortársunk.
(Joachim Thalmann)

HANGSZERVILÁG

Perfekt technika

38 | Szakítva a több százéves hagyománnyal a PerTech -rendszer a hűrtartó gomb számára kialakított alsó tőkében a káván átmenő lyukat használja fel egy új megoldással a hűrtartó, az áltartó és a párna rögzítésére.
(Lukács Mónika)

HANGVERSENYNAPTÁR

MUSICAL LIFE

CALENDAR

4 | Musical news and events of the recent past and the near future.
(Compiled by Éva Bilkei)

The ministerial commissioner at the Opera will stay on for another six months

6 | The Cultural Committee of the Hungarian Parliament met on 7th November 2006 and discussed the situation at the Hungarian State Opera. On the agenda was whether applications for the post of director-general should be invited, how long the ministerial commissioner will be in charge of matters, how the consolidation process and the modernization programme progress and what the fate of the Erkel Theatre will be.

Uncertainties about the Magyar Telekom Symphony Orchestra

8 | In the past few months newspapers have repeatedly reported about the decision of the management of the Magyar Telekom Public Ltd., the maintainer of the ensemble, to cut sponsoring costs. The decision affects the orchestra as well.

SZOMBATHELY

Ervin Bonecz's ambition is to make the Savaria Symphonic Orchestra better known and more successful

8 | In the person of Ervin Bonecz the Savaria Symphonic Orchestra has both a new music director and a new director of the orchestra appointed for five years from 1st October on. (Zsuzsanna Réfi)

DEBRECEN

Imre Kollár remains the principal conductor of the Debrecen Philharmonic Orchestra

10 | The Debrecen Kodály Choir and Philharmonic Orchestra have functioned under common management and artistic leadership since January 2006. The first full season of the Debrecen musical ensembles has begun this autumn. After the first company meeting late August decision about the post of principal conductor was made. Domonkos Herbolty, the director appointed this year, spoke about the changes since January, the new concert hall and future plans. (Zsuzsanna Réfi)

KAPOSVÁR

An orchestra established out of the nothing

12 | Last year the audience could already applaud several highly-acclaimed concerts of the reorganized Symphonic Orchestra of Kaposvár. These performances proved to be a success to such an extent that the General Assembly of the Town of County Rank entered a long-range, five-year public service agreement with the Foundation of the Kaposvár Symphonic Orchestra beginning with 25th August 2006. (Zsuzsanna Réfi)

SZOLNOK

A new concert hall "in the town of music"

14 | Behind the glass and steel façade of the Municipal Cultural and Musical Centre of Szolnok a concert hall can be found that satisfies all needs and meets with the recognition of all musicians appearing there. (Zsuzsanna Réfi)

PALACE OF ARTS

Hands up

15 | The one and a half-year-old Palace of Arts was first host to a large-scale international meeting, the regional conference of the ISPA (International Society for the Performing Arts) between 21st and 24th September 2006. It was attended by representatives of the major musical-artistic organizations. (Mária Albert)

RECRUITING FUTURE AUDIENCES

The Sky Above Berlin

17 | The day of German orchestras, a meeting with the motto: "Quality orchestral management". The participants discussed first and foremost the changes in German society concerning the reception of music, the shift in audience structure, the diminishing size of audiences and its reasons. As a solution, they emphasized the importance of musical education and pointed out that the élitist, slightly aristocratic attitude and image of the orchestras must be changed so as to facilitate the approach of all those scared away by these traditional and conservative concomitants to them and their production. (Géza Kovács)

Gábor Hollerung is positive of activity and youth

19 | No anecdotes, no biographical information; Gábor Hollerung speaks exclusively of music in all his lectures. (Zsuzsanna Réfi)

www.dalok.hu, the website offering music in every genre intends to develop into a large internet store

21 | It is a site where you can read news and information about Hungarian musicians, see video clips free of charge, listen into a variety of songs and download Hungarian music for a fair price. (Zsuzsanna Réfi)

CRITIQUES

On the concerts of the start of the season

23 | On the first concerts of the season by the Danubia Symphonic Orchestra, the Budapest Philharmonic Orchestra, the Budapest Symphony Orchestra, the Budapest Concert Orchestra MÁV, the Magyar Telekom Symphony Orchestra and the National Philharmonic Orchestra. (Katalin Fittler)

HISTORY OF MUSIC

Sándor Végh

26 | The artist who died in 1997 was convinced that our greatest enemy is the accelerated tempo of life. It ruins our human and musical outlooks, distorts our sense of time and the meaning of musical expression. The acceleration has continued in the past decades and has given rise to something that no more complies with human tempo ... (Miklós Rakos)

WORKSHOP

The other side of the coin

32 | On the relationship between artistic career and mental crisis. Success. Money. Travels. — From the point of view of the public, professional musicians have all reason to be happy. Yet most mentally affected contemporaries can be found among them. (Joachim Thalmann)

WORLD OF INSTRUMENTS

Perfect technique

38 | Breaking with the tradition of several hundred years, the PerTech system makes use of the hole through the rib in the endpin block established for the tailpiece to fix the tailpiece, the chin-rest and the key cushion in a new manner. (Mónika Lukács)

CONCERT CALENDAR

SIMÁNDY JÓZSEFRE EMLÉKEZETT SZÜLETÉSÉNEK KILENCCVENEDIK ÉVFORDULÓJÁN a Simándy József Baráti Társaság. Az országszerte megtartott emlékprogramok részeként a Magyar Állami Operaház szólóénekesei opera- és operett-áriákból összeállított gálakoncertet adtak szeptember 10-én.

98 EMBER ELBOCSÁTÁSÁRÓL DÖNTÖTT SZEPTEMBER 13-ÁN A MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ IGAZGATÓSÁGI TANÁCSA. Ezzel 880 főre csökkent a házban dolgozó közalkalmazottak száma. Az elbocsátottak között kilenc táncos, tizenöt magánénekes, huszonnégy énekkari és tizenhét zenekari művész volt. Közülük négyen közös megegyezéssel távoztak.

MEGNEVEZTÉK AZ IDEI PRIMA PRIMISSIMA DÍJ HARMINC JELÖLTJÉT. A zeneművészet-kategória primái között Szakcsi Lakatos Béla zeneszerző, zongoraművész és Zorán mellett Fassang László orgonaművész is szerepel.

HOSSZÚ FELÚJÍTÁS UTÁN ÚJRA MEGNYÍLT PÁRIZS EGYETLEN SZIMFONIKUS KONCERTTERME, a Salle Pleyel. A 2003-ban bezárt előadóterem akusztikai tervezésével ugyanaz a cég birkózott meg, amelyik a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem létrehozásában is közreműködött.

ÖTVEN ÉVES, SIKEREKBE GAZDAG PÁLYAFUTÁS UTÁN, ÉLETÉNEK 67. ÉVÉBEN ELHUNYT PEGE ALADÁR Kossuth-díjas nagybőgő-művész. A Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem tanára a Montreux-i Jazzfesztiválon a legjobb szólista díját is elnyerte. A klasszikus zene és a jazz birodalmában egyaránt otthonosan mozgó bőgős virtuóz játékát és egyedülálló improvizációs képességét számtalan jazz- és klasszikus zenei hangfelvétel őrzi.

OKTÓBER ELSEJEI HATÁLLYAL FARKAS ZOLTÁN LETT A BARTÓK RÁDIÓ ÚJ FŐSZERKESZTŐJE. A 42 éves zenetörténész, zenekritikus évek óta külsős műsorkészítőként dolgozott a közrádiónak. A Bartók a klasszikus zenei profilt viszi tovább, de ezen belül nyitott lesz a nagyközönség és a szélesebb hallgatói kör igényeire is.

TIZENHAT KONCERTTEL, EGY OPERA VALAMINT TÁNC- ÉS SZÍNHÁZI ELŐADÁSOKKAL VÁRTA A KÖZÖNSÉGET AZ IDEI BUDAPESTI ŐSZI FESZTIVÁL, amely október 6-a és 20-a között számos helyszínen várta az érdeklődőket.

NEMZETKÖZI GITÁRFESZTIVÁLT RENDEZTEK A BAROKK JEGYÉBEN október 6. és 8. között a győri Zichy-palotában. Az előadáson Toyohiko Satoh, Kónya István, L. Kecskés András és Tokos Zoltán is fellépett.

MÉGIS MEGKEZDTÉK AZ ÉVADOT OKTÓBER 7-ÉVEL A TELJES KÖRŰ STATIKAI ÉS MŰSZAKI VIZSGÁLATNAK ALÁVETETT ERKEL SZÍNHÁZBAN, miután bebizonyosodott, hogy a megromlott állagú épület nem életveszélyes. Ezzel átmenetileg elhárult annak a veszélye, hogy további kilencven embert bocsássanak el az Operaház társulatából.

BUDAPEST ZENEI SZILÍCIUMVÖLGGYÉ ALAKÍTÁSÁT TŰZTE KI CÉLJÁUL A MEGÚJULÓ ZENEAkadÉMIA. Hamarosan használatba veheti a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem a Wesslényi és a Hársfa utca sarkán álló iskolaépületet, amelybe a tavasszal kezdődő felújítások után 2008. nyarán lehet majd beköltözni, ugyanez év őszén pedig megkezdődik a Liszt Ferenc téri épület rekonstrukciója is, melynek anyagi hátterét előre láthatóan a Nemzeti Fejlesztési Terv második fejezete biztosítja majd.

PRÉMIUM-DÍJJAL TŰNTETTE KI A ZSŰRI A MAGYAR CZENTNÁR ZSUZSANNÁT a Frankfurt am Mainban rendezett hegedűs zenei versenyen, amelyen a koreai Myung Eun Lee nyerte el az Alois Kollmann díjat.

A KÖZELGŐ KODÁLY-ÉV MÉLTÓ MEGÜNNEPLÉSÉRE KÉSZÜL A MAGYAR RÁDIÓ, amelynek zenei együttese és a rendelkezésre álló csaknem négyezer órnyi hangfelvétele által kivételes lehetősége van erre. A Bartók adó a tulajdonában lévő hanganyagok digitalizálásával, valamint egy külön erre az alkalomra létrehozott honlap segítségével kívánja népszerűsíteni a 125 éve született zeneszerzőt, Fischer Ádám, a Magyar Rádió zenei együtteseinek megbízott főzeneigazgatója pedig egy Kodály-összkiadás megvalósítását helyezte kilátásba.

NEMZETKÖZI LISZT-FESZTIVÁLLAL avatták fel a zeneszerző szülőháza mellett épült új koncertpalotát Liszt Ferenc születésének 195. évfordulóján a burgenlandi Raidingban (Doborján). A koncertsorozaton olyan világszerte ismert virtuózok vendégszerepeltek, mint Eduard és Johannes Kutrowacz, illetve Ferhan és Ferzan Önder.

ÜNNEPI HANGVERSENYT ADOTT A NEMZETI FILHARMONIKUS ZENEKAR GENFBEN, a Grand Casinóban, október 26-án. Ezzel az esttel a tíz évvel ezelőtt elkeresztelt Bartók Béla tér jubileumát ünnepelték, de megemlékeztek Yehudi Menuhinról is, akinek az 1996. október 29-i térvátást követő koncert – amelyen Kocsis Zoltán is zongorázott – volt az utolsó fellépése. A mostani hangversenyhez két további évforduló is kapcsolódott: Bartók születésének 125. és az 1956-os forradalom kitörésének 50. évfordulója. A Kocsis Zoltán vezényelte program Beethoven III. Leonóra-nyitányával indult, ezután csupa Bartók-mű következett: az I. zongoraverseny Ránki Dezső szólójával, majd a Tánc-szvit, végül a Concerto két zongorára és zenekarra, Ránki Dezső és Klukon Edit közreműködésével.

AZ 1956-OS FORRADALOM ÖTVENEDIK ÉVFORDULÓJA ALKALMÁBÓL az Operaházban adott hivatalos ünnepi koncerten kívül itthon és külföldön egyaránt számos emlékhangversenyt tartottak.

Fassang László orgonaművész improvizációi jelenítették meg a forradalom hangulatát a Zeneakadémia ünnepi koncertjén a Városmajori Templomban, ahol a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Énekkara lépett fel, Erdei Péter vezényletével. A műsort néhány nappal később, október 20-án Svájcban, a berni Münsterben is megismételték.

A Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben a lengyel-magyar szolidaritás tiszteletére a Lengyel Rádió Nemzeti Szimfonikus Zenekara és a Lengyel Rádió Kórusa által adott ünnepi gálakoncerten az évforduló alkalmából született kortárs lengyel műveket hallhatott a közönség. Az előadás védnökei Lech Kaczynski lengyel- és Sólyom László magyar köztársasági elnökök voltak.

Köszönjük, Ausztria! címmel a két ország legmagasabb közjogi méltóságainak jelenlétében adott műsort a Nemzeti Filharmonikus Zenekar és a Magyar Állami Népi Együttes a forradalom ötvenedik évfordulója alkalmából a bécsi Austria Centerben. A zenekart Kocsis Zoltán vezényelte a zongora mellől.

Nagy sikerű ötvenhatos emlékkoncertet adott október 15-én a Yale Egyetem zenekara (Yale Philharmonia Orchestra) a koreai Shinik Hahm vezényletével New York egyik legrangosabb koncerttermében, a Carnegie Hallban. Az esten Bartók, Liszt, Kodály, Erkel és Berlioz művei mellett az Amerikában élő Balázs Ádám zeneszerző, a magyar forradalom tiszteletére komponált Hősök útja című szimfonikus művét is bemutatták. Az előadáson a Takács Vonósnégyes és Frankl Péter zongoraművész mellett Molnár András és Vizin Viktória operaénekesek is felléptek. A hangverseny bevételét egy new-york-i ötvenhatos emlékmű felállítására fordítják.

Koncerttel egybekötött ünnepi fogadást adott Bertrand Delanoë, a francia főváros polgármestere az 1956-os magyar forradalom ötvenedik évfordulójának tiszteletére október 24-én a párizsi városházán.

A Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara és Énekkara a forradalom leverésének évfordulóján, november 4-én adott ünnepi hangversenyt a Bartók Béla Nemzeti hangversenyteremben Fischer Ádám vezényletével. Ligeti György Requiemjében Cserna Ildikó, Meláth Andree és a Nemzeti Énekkar működött közre.

HOSSZÚ, SÚLYOS BETEGSÉG UTÁN, ÉLETÉNEK HATVANHATODIK ÉVÉBEN ELHUNYT GREGOR JÓZSEF. A Kossuth- és Liszt-díjas operaénekes negyvennyolc éves, sikerekben gazdag pályafutását követően szeptember 7-én jelentette be visszavonulását. Gregor József a budapesti Operaház rendszeres fellépője, a Szegedi Nemzeti Színház opera-társulatának igazgatója és 1991-től a színház örökös tagja volt.

BARTÓK-DÍJAKAT ADTAK ÁT A NAGYVÁRADI SZÍNHÁZBAN A PARTIUM ÉS NYUGAT-ERDÉLY MŰVÉSZELNEK, KÖZÖSSÉGEINEK. Számos közéleti személyiség mellett a díjazottak között volt a Nagyszentmiklós Pro Bartók Alapítvány, a Nagyvárad Filharmonikusok, a Szatmárnémeti Filharmonia és a Varadinum vonósnégyes is.

BARTÓK-EMLÉKÉRMET ADOMÁNYOZOTT A NOVEMBERBEN BUDAPESTEN VENDÉGSZEREPLŐ KOLOZSVÁRI MAGYAR OPERA TÁRSULATÁNAK AZ ARTISJUS ZENEI ALAPÍTVÁNY. A Pro Artibus Artisjus emlékérmét azoknak ítélik oda, akik kortárs magyar zeneszerzők műveinek előadásával eredményesen szolgálják a magyar zene ügyét.

A FRANCIA KÖZTÁRSASÁG KORMÁNYA A MŰVÉSZETEK LOVAGJA KITÜNTETÉSBEN RÉSZESÍTETTE PERÉNYI MIKLÓS GORDONKAMŰVÉSZT november 6-án. Az elismerést Jean-Philippe Zeller, Franciaország rendkívüli, felhatalmazott nagykövete adta át a művésznek.

AZ OKTATÁSI ÉS KULTURÁLIS MINISZTERIUM 2007. ELEJÉN PÁLYÁZATOT ÍR KI A MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ FŐIGAZGATÓI POSZTJÁRA. A pályázat előkészítését és az Operaház korszerű igényeknek megfelelő strukturális átalakítását Hiller István kulturális és oktatási miniszter felkérésére Gérard Mortier, a Párizsi Opera főigazgatója segíti majd.

BEMUTATTÁK A JÖVŐ ÉVI, 27. BUDAPESTI TAVASZI FESZTIVÁL PROGRAMJÁT. A március 16-án kezdődő, 48 helyszínen tartandó eseménysorozat rendezvényeinek középpontjában a 125 évvel ezelőtt született és 40 éve elhunyt Kodály Zoltán életműve áll majd. A fesztivál nyitóprogramja a Nemzeti Filharmonikus Zenekar és Énekkar Kodály-estje lesz, melyben Kodály Húsz magyar népdal című ciklusa Kocsis Zoltán átíratában, a Kállai kettős és a Budavári Te Deum szerepel. A jövő évi fesztivál költségvetése 1,3-1,4 milliárd forint, ennek harmincnyolc százalékát teszi ki az állami támogatás. A rendezvényekre kapható jegyek csaknem negyven százalékát már az interneten elővételben, főleg külföldiek részére, eladták. A programok között szerepel többek között a Sao Paolói Brazil Szimfonikusok Bartók Béla II. zongoraversenye, az orosz Maxim Vengerov hegedűművész újabb vendégszereplése, a Budapesti Fesztivál Zenekar Richard Strauss- estje és a Hamburgi Rádiózenekart dirigáló Christoph von Dohnányi fellépése is.

A MAGYAR KLASSZIKUS ZENE ÉS DZSESSZ ELŐADÓINAK TELJESÍTMÉNYÉT ELISMERŐ DÍJAKAT ADTAK ÁT A november 10-én a Művészetek Palotájában rendezett gálaesten. A hatodik alkalommal odaítélt Magyar Klasszikus Zenei Díj nyertese az UMZE Kamaraegyüttes, amelynek művészeti vezetője Rácz Zoltán. Az idén szintén hatodik Magyar Jazz Díjat (posztumusz) Pege Aladárnak, a szeptember 23-án elhunyt Kossuth-díjas nagybőgőművésznek ítélték oda. Az év magyar klasszikus zenei hanglemeze Gustav Mahler VI. (a-moll) szimfóniája, amelyet a Budapesti Fesztiválzenekar készített el Fischer Iván vezényletével. Az év külföldi klasszikus zenei hanglemeze az Opera proibita című album lett. A felvétel elkészítésében közreműködött: Cecilia Bartoli (ének), Les Musiciens du Louvre, a karmester Marc Minkowski. Az év magyar dzsesszlemeze a Dresch Quartet Élő nád című korongja bizonyult, míg az év külföldi dzsesszlemeze elismerést a Brad Mehldau Trio Day is Done albuma érdemelte ki. Az év kiemelkedő fiatal művészeinek járó különdíjat Hlavacek Tihámér zongoraművésznek, valamint a művész Goldmark Károly zongoradarabjait tartalmazó albumát megjelentető Hungaroton Records hanglemezkiadónak ítélték oda. Különdíjban részesült Kriston Wojtek zenei menedzser, a budapesti Lengyel Kulturális Intézet munkatársa is.

TÖRTÉNETÉBEN ELŐSZÖR ÖNSEGÉLYEZŐ GÁLAKONCERTET RENDEZETT A MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ november 11-én, Verdi, Puccini, Leoncavallo, Kodály és Erkel népszerű műveiből. A dalszínház nehéz anyagi helyzetére való tekintettel a világhírű japán karmester, Kobajasi Ken-Icsiro, aki Kodály Zoltán Galántai táncok című művét vezényli majd, az esten fellépő többi művészhez hasonlóan az Operaház javára ajánlotta fel honoráriumát.

Összeállította: Bilkei Éva

„Itt tartunk most...”

Hat hónapig még marad a dalszínházban a miniszteri biztos

Tájékoztató a Magyar Állami Operaház helyzetéről címmel tartott az Országgyűlés kulturális bizottsága 2006. november 7-én ülést. A megbeszélésen nemcsak arról volt szó, hogy pályázatot írnak-e ki a főigazgatói posztra, s meddig felügyeli még az ügyeket a miniszteri biztos, hanem szóba került az is, hogy hol tart a konszolidációs folyamat és a modernizációs program, mi lesz az Erkel Színház sorsa, és kik ülnek majd a pályázatot elbíráló bizottságban.

Az ülésen először *Schneider Márta*, az Oktatási és Kulturális Minisztérium szakállamtitkára mondott néhány szót azokról a konfliktusos helyzetekről, amelyek az elmúlt időszakban az Operaházban kialakultak, és hozzátette, ezért volt az új kormány első intézkedéseinek egyike a kialakult helyzet orvoslása. *Hegy Árpád* Jutocsa főigazgatót *Vass Lajos* személyében miniszteri biztos követte a dalszínház élén, aki nyáron kapta meg a hat hónapra szóló megbízatást, hogy stabilitást és megfelelő feltételeket teremtsen a minőségi munkához. *Vass Lajos* tevékenysége eredményeként az eddigi, felfokozott hangulat és a sok konfliktus elcsitult. A szakállamtitkár asszony szerint kis lépésekkel haladnak a megoldás felé. A következő időszakban az Operaházban folytatódik a konszolidációs folyamat, és szeretnék a miniszteri biztos személyét fenntartva azt is elérni, hogy ennek a folyamatnak a végére is érjenek. 2007 januárjában azonban már kiírják a főigazgatói pályázatot is, hiszen ezt kötelezővé teszi számukra a törvény. A szakértői grémiumba a legjobb erőket kívánják felkérni, éppen azért, hogy a leendő menedzsment biztosítani tudja a dalszínház működőképességét. Most azonban még számos dologról kell döntést hozni. Ilyen alapkérdés az Erkel Színház ügye, a modernizációs program folytatása, a költségvetési helyzet. Ezekről a következő hónapokban kell dönteni. Az államtitkár asszony azt is hozzátette, nem tudja és nem is akarja előre elmondani, hogy mi lesz az Erkel Színházzal, s ez nem politikai, hanem szakmai kérdés.

Vass Lajos miniszteri biztos nemcsak az Operaház, hanem a magyarországi operajátszás helyzetéről is beszélt. Elmondta azt is, hogy a dalszínház fantasztikus intézmény, s aki jobban belekóstol az intézmény mindennapjaiba, az nem tudja megkerülni azt a rengeteg értéket, ami a házban felhalmozódott. Hiszen a dalszínház kiszolgálja és szolgálja a nézőket. Nehéz a feladata, de látja a szépségeit, s azt is, hogy hogyan kell folytatni a munkát. Amikor az Operaházhoz jött, több feladatot vállalt: nyugalmat, alkotói békét teremt, véglegesíti a 2006/2007-es évadot, elindítja az előadásokat az Operában és az Erkel Színházban. Emellett megpróbálja folytatni a pénzügyi konszolidációs folyamatot, és megvalósítani a költségtakarékosabb működést. S bár jó néhány olyan intézkedés történt már, amely a működés határfokát növelte, azért ez hosszú távú feladat. A hosszú távú koncepció kidolgozásához megfelelő csapat összehozására is vállalkozott, s természetesen arra, hogy előkészíti a 2007/08-as szezon. Sokan azt mondták, válságkezelőnek jön, hiszen rengeteg olyan probléma halmozódott fel a házban, amely megoldásra vár. A lényeg azonban az, hogy tudják, mi a cél, nemcsak az Operáról, hanem a magyarországi operajátszás egészéről kell gondolkodni. *Vass Lajos* sokféle, sokszínű, izgalmas, a világban elhelyezett operát szeretne Magyarországon. Elképzelése szerint nem egyetlen épület jelentené a magyar operát, hiszen a dalszínház előadásait külső helyszíneken is játszanák, s példaként *Gödöllőt* és *Fertődöt* említette.

A miniszteri biztos szerint a vidéki színházak operatagozatait is fel kellene zárkóztatni. S jónak tartaná azt is, ha az Erkel Színház vállalkozói tőkéből megújulhatna, s az eredeti elképzelés szerint ebben az épületben is évente 120 napot bérelnének az Operaház részére. *Vass Lajos* arról is beszélt, hogy ennek a koncepciónak az elkészítése folyamatban van. S bár mindez tényleg pénzbe kerül, de nem hihetetlenül sokba. Úgy vélte, azon is el kell gondolkodni, hogyha nincs másik játszóhelye a dalszínháznak, csak az *Ybl-palota*, az *Andrássy úti* teátrumnak akkor is sok zenészre, nagy létszámú kórusra és sok túlórára van szüksége. De először meg kell találni a további működési formát, és ennek kell alárendelni a kiszolgálói részt. Ezen dolgoznak a következő időszakban, de nem lehet csupán számok alapján dolgozni, hiszen ahhoz, hogy a ház jövőjét garantálni tudják, több szempontot figyelembe kell venni. Úgy véli, jó lenne, ha az intézmény normatív, inflációt követő támogatást kapna, sőt, az átalakításokhoz többletforrásokat. Szót ejtett arról is, hogy az *Ybl-palota* is nagyon rossz állapotban van, így nemcsak az Erkel, de az *Andrássy úti* épület is felújításra szorul, hiszen ha az Erkel Színház bezár, akkor ez az egyetlen játszóhely még nagyobb terhelésnek lesz kitéve. Az állagfelmérés már készül, s a rekonstrukciónak is szerepnie kell a modernizációs programban. A miniszteri biztos végül köszönetet mondott az Operaház társulatának azért is, hogy segítőkészek, és jól lehet velük együttműködni.

Keveházi Gábor, a Magyar Nemzeti Balett igazgatója elmondta, hogy az alacsony bérek miatt már elindult a tehetségek elvándorlása. Pedig a dalszínház ma a legnagyobb kulturális intézmény, az összművészetek háza, ahol tényleg minden művészeti ág megjelenik. Úgy vélekedett, hogy a Magyar Állami Operaház eddig felhalmozódott adósságát az államnak kellene konszolidálnia. A balettigazgató nem értett egyet a pályázat kiírásával, s azzal különösen nem, hogy a főigazgató pályázat előkészítésében olyan külföldi vezetőket kért fel Hiller István miniszter, mint Gérard Mortier, a párizsi Operaház igazgatója. Keveházi úgy vélekedett, Vass Lajos békét teremtett, s nem látja okát, hogy miért ne biztosíthatná a következő öt esztendőben ő a nyugalmat. Elmondta azt is, hogy aki eddig kívülről jött, az mind megbukott, mert egy jó vezetőnek a dalszínházat igazán jól, belülről is ismernie kell. S attól, hogy valaki jó pályázatot ír, még egyáltalán nem biztos, hogy igazgatni is tud. Beszél arról is, hogy normatív támogatás nélkül nem csinálnak mást, mint orosz rulettet játszanak. Szerinte szükség van a két játszóhelyre, mert az Erkel Színház a magyar közönségé, az Ybl-palotát hetven százalékosan a külföldiek töltik meg, mert azokat az árakat csak ők tudják megfizetni. S elmondta, arról sem szabad elfeledkezni, hogy ez költséges műfaj, hiszen sokszor ötszázán dolgoznak a függöny mögött, miközben az előadást ezren nézik.

Kákay István művészeti főtájtár arról beszélt, hogy ma az Operaház egyedül viszi a vállán az opera ügyét. A vidéki együttesek egy szezonzban összesen nem tartanak száz előadást, miközben a dalszínházban évadonként négyszáz alkalommal gördül fel a függöny. Elmondta, hogy nagyon fontos játszóhelynek tartja az Erkel Színházat, már csak a népopera funkciója miatt is, ráadásul az ifjúsági bérleteknek is a Köztársaság téri teátrum ad otthont. Említette azt is, hogy amikor korábban egy másik játszóhelyet kerestek a dalszínház számára, tizenhárom különböző, lehetséges helyszínt vizsgáltak meg műszaki paraméterek, zenekari árok nagysága, akusztika szempontjából, de egyiket sem találták valóban alkalmasnak operaelőadásokra. Beszél arról is, hogy jelenleg a magyar Operaház nem tud kapcsolódni a nemzetközi koprodukcókba, mert nem tudja, mit fog játszani 2007-

Vass Lajos

ben, miközben más dalszínházak műsora két-három esztendőre előre készen van. Ő is hangsúlyozta, hogy egyre többen mennek el az énekesek közül, s ha ez a folyamat nem áll meg, akkor a mostani színvonalat sem fogják tudni tartani.

Rozsos István a Közalkalmazotti Tanács elnöke hozzászólásában elmondta, a nyugati dalszínházakban is közalkalmazottként dolgoznak a művészek, nem érti, miért kell rákényszeríteni a házat arra, hogy csökkentse közalkalmazottjai számát. Példaként említette Németországot, ahol a törvény szerint 15 év után kell véglegesíteni az énekest, a balett-táncost. Beszél arról is, hogy Magyarországon ez az egyetlen operaház működik, nem szabadna szétverni a társulatát. Említette azt is, hogy sokszor felmerül a kérdés, miért kell fizetni valakit egész éven keresztül azért, hogy egy szezonzban 15 este énekeljen. A válasza erre az, hogy azért, mert az év másik háromszáz napján az adott művész azért dolgozik, hogy ez a 15 este a lehető legjobb legyen.

Hetényi Márta gazdasági igazgató arról beszélt, hogy az utóbbi öt esztendőben három kinevezett főigazgatója volt a háznak s ebből kettő tíz hónapon keresztül töltötte be ezt a pozíciót. Azt tartja a gondok egyik forrásának, hogy ezek az állandó szervezeti átalakítások a házat állandóan előre-hátra rángatják, s persze, mindez befolyásolja a gazdálkodást. Hiába kaptak ígéretet 2002-ben 4 milliárdos többlettá-

mogatásról, később 3,8 mrd lett belőle, s aztán még ez is csökkent fél milliárddal, miközben a bérkategóriák 4 milliárdra lettek megállapítva. Bért pedig nem lehet visszavenni, csak úgy csökkenhetnek ezek a kiadások, ha embereket bocsátanak el. Közben pedig a színház folyamatosan emeli az árait, 2005-ben 30%-kal, idén pedig 10%-kal kell a jegyekért többet fizetni.

Halász János a bizottság egyik alelnöke szerint a helyzet értékeléséhez azt is meg kell vizsgálni, hogyan került az intézmény válságba. Erre Schneider Márta azt válaszolta, hogy a problémát elsősorban abban látja, hogy elmaradt a belső átszervezés. A színház több száz milliós adóssága az államtitkár asszony szerint csak hosszú távon rendezhető.

Pető Iván, a bizottság elnöke azzal összegezte az ülésen elhangzottakat, hogy „itt tartunk most.” Elmondta azt is, hogy később szívesen látnák azt az elkészülő, nagy koncepciót, amelyet Vass Lajos említett. S praktikus megoldásnak tartaná, ha a konszolidálódott vezetés maradna még továbbra is az Operaház élén.

Schneider Márta végezetül elmondta, hogy az utóbbi néhány év megmutatta, a nem kellően gondos vezetőválasztás milyen problémákat okoz. S mivel a ház folyton a nemzetközi élvonalhoz hasonlítja magát, akkor a kiválasztásban is ezt kell tenni, s ezért van szükség a külföldi szakemberekre a pályázat bírálóbizottságában.

Vass Lajos még hozzáfűzte, fontos, hogy a dalszínház 440–450 ezer fős nézőszáma tovább nőjön, s hogy még több ember számára tegyék továbbra is elérhetővé ezt a zenei műfajt. S elmondta azt is, hogy ők maguk is sok mindent megtesznek a helyzetük javításáért, igyekeznek különböző módokon bevételekhez jutni. Novemberben például jótékonysági gálaestet rendeznek, Opera az operáért címmel, amelynek a bevételét a bemutatókra fordítják.

Újságírói kérdésre válaszul Schneider Márta elmondta azt is, hogy Vass Lajos megbízatását január 1-től, fél évre meghosszabbítják, de közben azért a pályázatot is kiírják.

R. Zs.

Bizonytalanságok a Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar körül

Lapzártakor még bizonytalan a Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar jövője. Amint arról az elmúlt hónapokban több sajtóorgánium beszámolt, az együttes fenntartója, a Magyar Telekom Nyrt. vezetése a szponzorációs költségek csökkentéséről döntött, és ez hatással van a zenekarra. Napvilágot láttak olyan elképzelések is, amely szerint a zenekar a Zeneakadémiához csatolva működne tovább. Bolvári-Takács Gábor, a zenekar ügyvezető igazgatója kérdésünkre a zenekar megszűnéséről szóló híreket cáfolta, hiszen az évad végéig minden bérleti előadást megtartanak. De, mint mondta, azt még nem tudják pontosan, hogy 2007 ősztől milyen formában dolgozhatnak tovább. A zenekarnak egyébként a 2007-2008-as évad lesz a centenáriumi évadja, jogelődjét, a Postás Zenekart, 1907-ben alapították. Erre is emlékezve a zenekar tagjai októberben megalakították a „Százéves Magyar Szimfonikus Zenekar” Egyesületet, hogy a történelmi folytonosságot és a társulat értékeit megőrizzék, továbbá, hogy civil szervezetként részt vegyenek a zenekar jövőjének formálásában.

A Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar jelenleg a kiemelten közhasznú jogállású Távközlési Zenei Alapítvány keretében működik, amelynek kuratóriuma október elején állásfoglalást készített és egyeztetést kért a Magyar Telekom illetékes vezetőitől. Ezt tette a társulat művészeti tanácsa is. A válasz, információink szerint már megszületett, de ennek részletei még nem publikusak. Nagy Bálint, a Magyar Telekom kommunikációs igazgatója októberben azt nyilatkozta az MTI-nek, hogy a telefontársaság a zenekar részére 2007-től csak az eddigi támogatás kb. kétharmadát, azt követően pedig a felét tudja folyósítani, amely szükségképpen új működési formát jelent. Az ügyvezető igazgató, Ligeti András zeneigazgató és a kuratórium folyamatosan egyeztet a fenntartóval, hogy a helyzet bizonytalanságát mihamarabb megszüntessék és folytatódhasson a következő évad tervezése.

„Ne csak tanulják a zenét, kerüljenek közelebb a muzsikához”

Bonecz Ervin szeretné ismertebbé és sikeresebbé tenni a Szombathelyi Szimfonikusokat

Nemcsak új zeneigazgatója, hanem október 1-jétől már új zenekari igazgatója is van a Szombathelyi Szimfonikus Zenekarnak, Bonecz Ervin személyében, aki öt esztendőre kapta meg ezt a megbízatást.

A vezető koncertrendezői múlttal rendelkezik, a British Council jeles munkatársa volt több éven keresztül, és számos remek kórust, kiváló együttest hozott el Magyarországra. Számos tervvel, nagyívű elképzeléssel látott neki a munkának, amelynek során a zeneigazgatóval, Alpaslan Ertüingalppal együtt azt szeretnék, hogy a zenekar új nevet kapjon, és ne csak a városban, hanem az egész régióban jelentősebb szerephez jusson. Emellett lényegesnek tartják az együttműködést más kulturális intézményekkel és a többi zenekarral is.

– Ön szerint melyek a menedzserség legfontosabb alapismeretei?

– Korrektség, nyíltság, és természetesen jó kommunikáció. Mindennek óriási szerepe van nemcsak egy vállalat, hanem egy művészeti intézmény életében is. Szombathelyen az első munkanapomon már azzal szembesültem, hogy akár egy rossz hírt is el lehet mondani úgy, hogy más hatása legyen, hogy pozitívabbnak hasson. S az is nagyon hamar kiderült, hogy az együttesnél rossz beidegződések működtek, s évek óta nem a megfelelő

módon kommunikáltak a munkatársakkal. Elbeszéltek mindenki egymás mellett. Így információs káosz alakult ki. De arról örömmel számolhatok be, hogy mióta Szombathelyen vagyok a jobb kommunikációnak már érezhetőek a jelei, a pozitív változások. Nagyon sok jó visszajelzést kaptam a zenekar tagjaitól, irodai dolgozóktól.

– Sikeres kulturális menedzserként dolgozott. Miért döntött úgy, hogy zenekari igazgatóként folytatja a pályáját?

– Régi nagy vágyam volt, hogy egy szimfonikus zenekarnak az igazgatója legyek. Magam is rendelkezem ugyanis zenei múlttal, Szegeden rövid ideig Berdál Valériánál tanultam énekelni. A testvérem a zenei pályát választotta, ő énekes lett. Mivel két zenész nem fér meg túl jól egy családban, s nem is vonzott annyira az éneklés és az aktív zenélés, így más irányba indultam, de a muzsika továbbra is nagyon közel állt hozzám, s megvolt az az előnyöm is, hogy beleláttam a zeneszek aktív mindennapjaiba. A British

Councilnál öt évet töltöttem, nagyon sok kórust, hangszeres együttest hoztam, de a vágy egy együttes után az évek során egyre csak erősödött bennem.

– *Most jelentkezett először vagy már az előző pályázaton is részt vett?*

– Nem, most először vettem részt ezen a megmérettetésen. Azért választottam ezt az együttest, mert Szombathelyen az általam nagyra tartott dirigens, Alpaslan Ertüingalp lett a zeneigazgató, akivel évek óta jól ismerjük egymást, s dolgoztunk is együtt, szerveztem számára koncertet. Egyébként is sokat tudtam a szombathelyi együttesről, nagyon magasan képzett társaságnak, remek muzsikusként tartom őket. Az azért óriási dilemmát okozott a számomra, hogy tudtam az utóbbi hónapok eseményeiről, a társulatan zajló feszültségekről, a sikertelen igazgatói pályázatról. Ennek ellenére úgy döntöttem, pályázok. Hatan jelentkezünk, s valószínűleg az is mellettem szolt, hogy a fenntartó olyan menedzser-igazgatót szeretett volna az együttes élére, aki nem zenész. A szavazás végül 17:3 volt a javamra.

– *A pályázatának melyek voltak a legfontosabb pontjai, s ezek közül melyeket remél a következő időszakban megvalósítani?*

– Szeretnék visszaadni a zenekar régi fényét, s ehhez már adott egy kiváló szakmai és emberi tulajdonságokkal, képességekkel rendelkező karmester. Szeretnék, ha a városban, a régióban ennek az együttesnek még jobb lenne a helyzete, hogy ne csak szombathelyi zenekar legyen, hanem a régió igényeit is kiszolgálja. A megújulást és egyben a hagyományteremtést segítheti a névváltoztatás is. A jövőben ugyanis a Szombathelyi helyett Savaria Szimfonikus Zenekarként akarunk dolgozni. Mindezek mellett az országos és a budapesti koncertéletben is nagyobb szerephez kívánunk jutni, s a folyamatos jelenlétre törekszünk, hogy ne csak egy elszigetelt vidéki együttes legyünk...

– *Ebben a pécsi szimfonikusok példáját kívánják követni?*

– Nem akarjuk őket utánozni. Olyan utat szeretnék járni, ami a lehető legelőnyösebb helyzetet teremti a zenekar számára. S persze a jövőben a kommunikációra, a PR munkára is nagyobb hangsúlyt akarunk helyezni, ez a terület eddig

ugyanis szinte nem is létezett az együttes életében. Ez az egyike a legégetőbb gondoknak, s ezen nagyon gyorsan változtatni kell.

– *Ezen a területen milyen módszerek vezethetnek eredményre?*

– Szeretnék egy PR-os pozíciót létrehozni, s keresni egy olyan munkatársat, aki csakis a zenekar PR-jával és kommunikációjával foglalkozik. Megfelelő szakember segítségével a közönség számán, életkorán is sokat változtathatunk. A British Councilnál ezen a téren is rengeteg tapasztalatot szereztem, amit szeretnék is majd ennek az új munkatársnak átadni.

– *A koncertek terén milyen újításokra törekszenek?*

– A jó hagyományok és az értékek megtartása mellett fontos az új repertoár kialakítása, amelyben a zeneigazgatónak van a legnagyobb szerepe. Alpaslan Ertüingalp számos remek és megvalósítható ötlettel állt már eddig is elő. S nagyon lényeges az is, hogy összefogást alakítsunk ki a városban található kulturális intézményekkel, hogy ne egymás ellen, hanem összehangoltan dolgozzunk. Ez szintén közönségyarapodáshoz, a publikumunk fiatalításához vezethet. A hazai zenekarokkal is jó lenne együttműködést létrehozni, amelyből mindenki profitálhat. Ha bármelyik együttes vendégművészt hív, akkor ezt az előadót érdemes több városba, több zenekarhoz is elvinni, s akadnak olyan produkciók, amelyeket több helyszínen is be lehetne mutatni. Ez ügyben történtek már tárgyalások, s eddig akikkel beszélünk, mind lelkesen támogatták ezt az elképzelést.

– *Korábban is szó esett már arról, hogy egyre kevesebben váltanak jegyet a koncertjeikre. A közönség-lemorzsolódás ebben a szezonban is folytatódik?*

– Sajnos, ez egyelőre még most is így van, a közönségünk egyharmada nem újította meg a bérletét a 2007/2008-as szezonra. Ez az elhanyagolt közönség-szervezésnek és a Bartók Terem ideiglenes bezárásának tudható be. Az idei gyötrelmes szezon lesz, emberpróbáló mind az együttes, mind a menedzsmen szempontjából. Megfelelő kommunikációval próbáljuk ezeket a gondokat megoldani. Mindenesetre elkezdjük már felvenni a kapcsolatot a zenetanárokkal, hiszen Szombathelyen közel négyszáz diák tanul

zenét, és közülük körülbelül csak tizenötven lézengenek a hangversenyeinken. Az évadnyitó koncerten is több muzsikust ült fenn a pódiumon, mint ahányan a nézőtérben. Úgy tűnik, az elmúlt évek nemtörődömségének ez lett az „eredménye”... De már gondolkodunk egy új bérletkonstrukción. Az eddigi tapasztalatunk az, hogy a publikum szívesebben vált jegyet olyan koncertsorozatra, amelyen nemcsak a helyi zenekar muzsikál. Ezért is törekszünk arra, hogy más együtteseket is meghívjunk, s eljöjjen hozzánk játszani több hazai együttes is.

– *Viszont az sem teszi egyszerűvé a helyzetét és a tervezést, hogy a zeneigazgatói posztra Alpaslan Ertüingalpot egy esztendőre nevezték ki...*

– Valóban nem könnyű így, s már a felvételi beszélgetésemen utaltam is arra, hogy az együttesnél nem túlzott akcióra van szükség, hanem egy jól megtervezett, több évre előremutató munkára. Az viszont szerencse, hogy a zeneigazgató úrral együtt mindketten élvezzük a fenntartók bizalmát, s ez is nagyban segíti a munkánkat.

– *Ez az együttes támogatásában is jelentkezik?*

– A jövő esztendő költségvetését ebben a hónapban tárgyaljuk, bízom benne, hogy kedvező lesz az együttes számára. Úgy látom, a város felismerte a zenekarban rejlő lehetőségeket, s tisztában van azzal, hogy arculatot, imágót tud adni Szombathelynek, s turisztikai szempontból sem utolsó, sőt!

– *Mivel tudják a muzikusokat jobb munkára ösztönözni?*

– Minden erőnkkel azon vagyunk, hogy nyugodt, ellenségeskedésektől mentes légkörben dolgozzanak, és igyekszünk olyan művészi élményeket adni, mind a műválasztás, mind a vendégművészek tekintetében, amelyek a zenészek számára is vonzó és inspiráló.

– *S találtak már mecénásokat?*

– A támogatókra igazán a következő esztendőben számíthatunk, hiszen ez még csak a kísérleti esztendő. Most kell, hogy a problémák felszínre kerüljenek, s így már sokkal könnyebb megtervezni a következő évadot. Próbálunk olyan programokat tervezni, amelyek figyelemfelhívóak, s amelyek támogatói nemcsak a

logóikkal tudnak megjelenni a plakátokon, hanem ennél sokkal többet kapnak. A British Councilban erre is volt számos remek példa, s bízom benne, hogy ezt az utat járva mi is megtaláljuk a támogatókat.

– *A közönségnevelésre is gondolnak?*

– A fiatalokat, diákokat nemcsak kész koncertekre akarjuk hívni, hanem gondolkodunk egy beavató előadás-sorozaton is, amelyen a karmester mesél az előadandó művekről, s ez a beszélgetés megelőzné a hangversenyt. Hogy ne csak tanulják a zenét, hanem valóban közelebb is kerüljenek a muzsikához.

– *Az is nehezíti az életüket, hogy felújítják a Bartók termet...*

– A zeneigazgató úrral megörököltük ezt az egész helyzetet. Már kész koncepciót, tervet kaptunk, amelyen igazából nem sokat lehetett változtatni. Úgy vélegesültek a tervek, hogy logikus egyeztetés nem történt, minek következtében a világítás nem zenekari volt és sok olyan dolog hiányzott, ami egy szimfonikus zenekar életében kulcsfontosságú. Teljesen át kellett alakítani az öltözőket, s a föld alá tervezett kamarateremről pedig valószínűnek tartom, hogy megfelelő zenész véleményét nem kérték ki odatervezésekor.

S bár a koncepción már nem, de amin csak lehetett, azon még változtattunk, így például a világítás is az elvárásaink szerint fog megvalósulni. Elvileg 2007 őszén adják át, s reményeink szerint az új szezon már ott tudjuk tartani.

– *S milyen külföldi tervek vannak?*

– Ebben az esztendőben számos ausztriai meghívásnak kell eleget tennünk, ahol visszajáró vendég az együttes. De Alpaslan Ertüngenalppal próbálunk külföldi kapcsolatokat is kiépíteni és a meglévőket kamatoztatni.

R. Zs.

„Az érzékelhető, minőségi változáshoz három-négy év kell”

Továbbra is Kollár Imre maradt a Debreceni Filharmonikusok első karmestere

Az átalakulást követően az első teljes évadjukat kezdték most ősszel a debreceni zenei együttesek, hiszen a közös igazgatás és művészeti vezetés alá került Kodály Kórus, valamint a Filharmonikus Zenekar 2006. januárjától lett egy intézmény. Az augusztus végi, évadnyitó társulati ülést követően döntés született az első karmesteri pozícióról is, amelyet egy esztendőn át Kollár Imre tölt be. A január óta eltelt időszak átalakulásairól, az új koncertteremről és a további tervekről az idén kinevezett igazgató, Herboly Domonkos beszélt.

– *Az évadnyitó társulati ülésen elhangzott, hogy a fenntartó pályázatot kíván kiírni az első karmesteri posztra, majd amikor kiderült, hogy ebbe a zenekarnak is van beleszólása, az együttes mellett voksolt, hogy Kollár Imrével dolgoznának továbbra is szívesen.*

– A pályázat kiírása nem csupán a fenntartó elképzelése volt, ez egy volt a felvetődő lehetőségek közül. Imrével több találkozásunk volt nyáron, sok minden szóba került, s ez is egyike volt a lehetséges utaknak. Az is kérdéses volt ugyanis, hogy egyáltalán megmarad-e ez a poszt, de a vezetés úgy döntött, egyelőre szükség van első karmesterre. Természetesen kíváncsiak voltunk arra is, hogy a pályázat ötletére hogyan reagál a zenekar...

– *Az együttes pedig Kollár Imrére voksolt.*

A zenekar véleményt akart nyilvánítani erről a kérdésről és nem volt okom ezt megakadályozni. A belső szabályaink ér-

telmében joga van a zenekar tagságának véleményt nyilvánítania a jelentkező karmestereket illetően, most azonban a pályázat kiírásának lehetőségéről szeretek volna szavazni. Azért merült fel a pályázat lehetősége, mert a nyár folyamán több hazai és külföldi karmester is jelezte, hogy tudja, hogy a jelenlegi első karmester megbízatása augusztus végén lejár, és érdekelné őket ez a poszt. Elmondták, hogy szívesen jönnének ehhez az együtteshez, mert az utóbbi időben sok jó dolog történt Debrecenben. Kollár Imre 12 esztendeje van a zenekarnál. Egy idő után óhatatlanul mindenki elkényelmesedik. Azzal, hogy egyáltalán felmerült egy váltásnak, illetve a pályázat kiírásának a lehetősége, már ő is motiváltabbá vált. A kialakult helyzet – úgy vélem – jó hatással volt rá és a zenekarra egyaránt, s ez már a közös munkájukon is jól lemérhető volt. Mivel nemcsak az együttes szavazott Imrére, hanem a menedzsmentnek sem volt ellenére,

hogy maradjon, így mindenki nyertesén került ki ebből a szituációból. Azóta már túl vagyunk több őszi koncerten, s igazán kiváló és nagyszerű hangverseny volt mindegyik.

– *Számomra még mindig kérdéses, hogy mennyire fér jól meg egy zenekarnál két karmester...*

– Hivatását tekintve valóban karmester Kocsár Balázs is, de a szerepek jól körülhatárolhatók és elkülöníthetők. Kollár Imre első karmester az, aki a legtöbb hangversenyt dirigálja az évadban, Kocsár Balázs pedig művészeti vezető, aki műsorról, muzsikusról, a fejlődés irányáról dönt, és mellel néhány koncertet is vezényel.

– *Mennyire tud a két művész együttgondolkodni?*

– Időről időre egyeztetnek, ha tudnak találkozni, megbeszélik egymással a zenekar művészeti életét érintő kérdéseket.

Magam is résztvettem már ilyen egyeztetésen. A műsortervről, és főleg a zenekart érintő személyi kérdésekben úgy tűnik összhangban tudnak dönteni. Bár biztos, hogy – legalább is lelkiileg – Imrének nehezebb a helyzete, hiszen korábban ő egyedül döntött mindenről.

– *S mi volt annak az oka, hogy bár három esztendőre is meghosszabbíthatták volna ezt az első karmesteri kinevezést, csak egy év lett belőle?*

– Figyelembe kell vennem, hogy ez az idej különleges esztendő a zenekar életében. A korábbiakhoz képest a város kulturális koncepciója is változhat, és nem látom még hogy pontosan milyen irányba. Természetesen erről lesznek majd tárgyalásaink a fenntartóval, hiszen például a színházban kettős szerep jut az együttesnek, és nem mindegy, hogy milyen elvárásoknak kell megfelelnünk. Másrészt, átnézve a korábbi dokumentumokat, kiderült az is, hogy az első karmester kinevezéséhez is szükséges a fenntartó döntése, hozzájárulása. Véleményem szerint ez a szabály ma már idejét múlt, hiszen kettévált a művészeti vezető és az első karmester szerepe, de ezt is tisztáznunk kell. Végül pedig hiszek abban, hogy az egy éves szerződés talán a koncentráltabb, jobb munkára ösztönöz mindenkit, mint egy kényelmesebb, hosszabb kinevezés.

– *S a jelentkező karmestereket meghívták ebben a szezonban egy-egy koncertre?*

– Nem, mert ha később pályázatot írunk ki, mindenkinek egyenlő esélyeket akarunk adni. A költségvetésünk ráadásul elég szoros, így erre most nincs is igazán lehetőség.

– *Januárban viszont arról beszélt, hogy mind anyagi, mind erkölcsi támogatásra számíthatnak a fenntartótól...*

– A fenntartói támogatás nem is változott. Ennek a felosztásáról kell folyamatosan döntenünk, a különböző prioritások alapján. A fenntartó továbbra is mögöttünk áll, ebből a szempontból semmi okunk a panaszra. Egyébként a kulturális intézmények igazgatóinak tartott minapi polgármesteri megbeszélésen kiderült, a város vezetésének kultúra iránti elkötelezettsége nem változott, bár nyilván a részletekről valószínűleg személyes egyeztetésekre lesz szükség. Az eddigi jelek viszont arra utalnak, hogy nem leszünk rosszabb helyzetben.

– *A másik együttesnél a kórusnál is adódott némi gond a vezetéssel, hiszen az év elején, az összevonást követően távozott Erdei Péter karnagy. Találtak már azóta másik karnagyot?*

– Gyüdi Sándort hívtuk segítségül, aki több alkalommal vezényelte már a kórust, és rendszeresen szakmai tanácsokkal szolgál. Ráadásul nemcsak zenei, hanem munkaügyi, szervezési kérdésekben is számíthatunk a tapasztalataira. Annak ellenére, hogy nem tud Debrecenben sok időt tölteni, folyamatosan tartjuk vele a kapcsolatot. A kórus munkáján érezhető, hogy a megszokott kerékvágásból kimozdult, s ennek meg is lett a pozitív hozadéka. Megváltozott, és javult a hangzás. Az is igaz, hogy három hónapon belül szeretnénk hosszabb távú megoldást találni a kórus további sorsára.

– *S hol tart a formai átalakítás, amelyet januárban kezdett el?*

– Most már majdnem a végére értünk, apró simítások vannak csak hátra. Az új struktúrába beilleszkedett a zenekar és a kórus. Kialakultak azok a gyakorlatok, amelyekre a mindennapi működéshez szükség van.

– *Januárban említette a menedzsment fejlesztését is...*

– Aki elment, azt pótoltuk, így az ügyviteli rész működik. Sajnos, bár én ezt főleg a művészeti dolgozóknál nagyon szeretném, státusz bővítésre egyelőre nincs lehetőség.

– *Helyre állt a gazdasági egyensúly, és jobb, hatékonyabb lett az erőforrások felhasználása?*

– Korábban előfordult, hogy bizonyos támogatások, amelyeket megszerzett az egyik együttes, nem kerültek a megfelelő helyre. Mivel én gazdasági szemlélettel is figyelem az intézmény működését, nagyon ügyelek a költségvetési összegek szabályszerű és ésszerű felhasználására. S bár az eszközeink nem bővültek az utóbbi időben, de egyelőre kijövünk a rendelkezésünkre álló pénzből. Minden fontosat, amit eddig szeretünk volna, sikerült megvalósítanunk. Jutott pénz – ha nem is sok – a hangszerbeszerzésre, a dolgozók anyagi és egyéb juttatásaira és a korábbi tervek teljesítésére. A koncertek és az egyéb költségek menedzselése terén is jól állunk, ami azt jelenti, hogy szigorú költségvetési politikát kell folytatnunk, de a

„Az együttes kiállt mellettem”

Az évadnyitó társulati ülésen jelentették be, hogy Kollár Imre vezetői megbízatása augusztus 31-én lejárt, s pályázatot írnak ki erre az állásra. A zenekar azonban az SZMSZ-ből kikérte azt a pontot, amely szerint bármilyen ilyen változáshoz kétharmados többség szükséges a zenekarnál is. A pályázat kiírásáról ugyanis az egyeztetést az együttesrel elmulasztották. Majd titkos szavazással a muzsikusok úgy döntöttek, azt szeretnék, ha továbbra is Kollár Imre maradna az első karmesterük. „Számomra ez nagy erkölcsi elégtétel – meséli a dirigens – hiszen az együttes ilyen nagy többséggel, és titkos szavazáson kiállt mellettem, s 12 együtt töltött év után is szívesen dolgozik velem. Főleg azok után, hogy a vezetőség konkrét pályázatkirási tervéről én is csak szeptemberben, telefonon szereztem tudomást. Egy olyan szezon után, amely alatt számomra sok gondot okozott, hogy Kocsár Balázssal elég kevés alkalmam volt leülni, és végigbeszélni a zenekar jövőjét érintő terveket.”

legtöbbet tudjuk kihozni abból, amink van.

– *Januárban többször szóba került az is, hogy az első lépések közé tartozott az együttesek tagjainak megnyugtatása, lelki stabilizálása...*

– Úgy vélem, alapvetően mindenki jól érzi magát, és nyugodt a légkör. Sem a menedzsmentben, sem a dolgozók között nem érzek komoly feszültségeket. Mindenki végzi a munkáját.

– *Úgy hallottam azonban, hogy a bérletek nem fogytak olyan jól, mint ahogy tervezték...*

– Ez igaz, de azért szó sincs arról, hogy üres, vagy félig üres házak előtt kellene játszanunk. Ráadásul az új koncerttermet, a Kölcseyt, sokkal nehezebb megtölteni, mint a korábbi játszóhelyünket, a Bartók termet, hiszen jóval többen férnek el az előbbiben. Nagyobb közönséget kell megmozgatnunk, mint korábban, amihez jobb marketingstratégia, több munka, és persze több pénz is szükséges. Mindenesetre több kommunikációs és marketing

szakemberrel is tanácskozunk, s próbálunk fejleszteni ezen a téren is.

– *A közönség egy része szívesebben menne a Bartók terembe koncertet hallgatni, mert az ottani akusztikát jobban szereti...*

– Bizonyára van aki így gondolja. Akad a zenekarból is olyan, aki azt a helyszínt tartja jobbnak, sőt, például Kollár Imre is jobban kedveli a kétség kívül patinás Bartók termet. Jó zengése van annak a teremnek, ami amellet hogy a fülnek kellemes, jótékonyan elmossa a zenekari pontatlanságokat is. A Kölcsey Központ nagyterme akusztikai szempontból igényesebb, mert kényesebb. Bizonyos helyzetekben jobban kihozza a hibákat, de rengetegen szeretjük az akusztikáját. Nem csak a szakmai szempontból laikus közönség, hanem

a szakemberek is. A zenekar hosszú távú minőségi koncepciója miatt mindenképpen jobb a Kölcsey, mert nagyobb kihívás jelent, nagyobb erőfeszítésre van szükség... Összegezve, mindkét teremnek megvan az előnye és a hátránya.

– *Mikor lesznek láthatóak az átalakítás eredményei?*

– Azt gondolom, hogy a tartós minőségi változáshoz három-négy esztendőre van szükség. Ekkorra már biztosan lesz a közönség számára is egyértelműen érzékelhető az átalakulás. Elindultunk egy úton, de persze kérdés, hogy milyen eszközeink lesznek a jövőben. Azok az eredmények, amelyeket az eddigi hónapok alatt elértünk, a gazdasági, jogi, strukturális változások a mindennapokat

komolyan érintik, de nem látványosak. Ami feltűnőbb, az az arculatváltás, ami már a plakátjainkon is megjelenik. Letisztultabb, áttekinthetőbb, közvetlenebb, modernebb, de mégis megőrzi a hagyományokat, s ez Debrecenben nagyon lényeges. Ez már európai színvonalú. Emellett már készül az új honlapunk. Így egységesebb lesz az összkép, s a kórus és a zenekar is más-más, mégis egymással harmonizáló megjelenést kap.

– *Mi jelentette az ön munkájában az elmúlt hónapokban a legnagyobb nehézséget?*

– Kimozdítani a környezetemet a megszokott kerékvágásból, felrázni és lelkesíteni a munkatársaimat. A tartós szemléletbeli változáshoz rengeteg idő kell...

R. Zs.

A kaposvári együttes a városban működő, muzikusokat foglalkoztató intézmények együttműködéséből született újjá

Zenekar a semmiből teremtve

A tavalyi esztendőben már számos sikeres koncerten tapsolhatott a közönség az új szervezeti formában működő Kaposvári Szimfonikus Zenekarnak. Olyan jól sikerültek a hangversenyek, hogy a város közgyűlése idén nyáron úgy határozott, Kaposvár Megyei Jogú Város Önkormányzata a Kaposvári Szimfonikus Zenekar Alapítvánnyal 2006. augusztus 25-től hosszú távú, öt évre szóló közszolgálati szerződést köt. Az új működési formában létrehozott együttes az együttműködő intézményeknek köszönheti létét, hiszen a zenekarban a Csiky Gergely Színház Zenekarának művészei, a Liszt Ferenc Zeneiskola művész-tanárai, a Kaposvári Honvéd Zenekar művészei és a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem hallgatói muzsikálnak.

„Kaposváron már az 1800-as évek legvégén próbáltak együttest, dalárdát alapítani – meséli *Kokas Ferenc* a Liszt Ferenc Zeneiskola igazgatója – de az első komoly zenekar megalakulása a II. világháború utánra tehető. Ebben orvosok, jogászok, civilek és zeneiskolai tanárok vettek részt. Később ennek az együttesnek az irányítását vette át *Nyakas József*, a zeneiskola igazgatója, s az ő munkáját folytatta az 1960-as évek végétől az őt követő vezető, *Merényi György*. Én magam és a feleségem néhány esztendővel később, friss diplomásként 1976-ban érkeztem Kaposvárra, nagyon vonzó volt ugyanis számunkra az itt folyó zenei élet. A színház együttesének a tagjai lettünk, emellett tanítottunk és játszottunk a zenekarban is.

Az együttes heti rendszerességgel próbált, és számos koncerten lépett pódiumra. Merényi György igazgatónak köszönhetően még a Filharmóniával is szerződésben álltunk, és sok ifjúsági hangversenyen is muzsikálhattunk.

Kokas Ferenc azt meséli, a zeneiskola igazgatójának, akihez a zenekar tartozott, folyamatos küzdelmébe került az együttes költségvetésének az előteremtése, de azért mindig működött az együttes. Bár, ahogy teltek az évek, a rendelkezésre álló pénz egyre kevesebb koncertre volt elég. Merényi halála után írtak ki pályázatot a karmesteri posztra, amelyet *Kerényi Gábor* nyert el. Viszont ebben az időszakban szűnt meg az adókedvezmény, ami a művészeti munka végzésre járt, és a város

is egyre kevésbé tudta finanszírozni a zenekart. Ekkoriban már nem volt lehetőség a rendszeres munkára, alkalmanként játszott az együttes, és évente négy-hat hangversenyt adott. Kerényi távozása után a Csiky Gergely Színház karmestere, *Hevesi András* lett néhány évre az együttes dirigense. Majd *Drahos Béla* következett, de ekkoriban még az is nehezítette a zenekar helyzetét, hogy a Filharmónia is megszűnt. Drahos Béla is rengeteg mindennel próbálkozott, pályázott mindenfelé, de hiába. Eközben a többi, körülöttük lévő együttes szépen fejlődött, a kaposvári zenekarra azonban nem jutott elég pénz. A városi támogatás mértéke végül évi 800 ezer forintra csökkent, így Kokas Ferenc, aki közben a zeneiskola

igazgatója lett, annyit tudott tenni, hogy egy-két éven keresztül spórolt ezzel a pénzzel, majd újévi koncertet rendezett belőle a Kaposvári Kamaraszimfonikus Zenekar fellépésével. A kaposvári zenekar az elmúlt közel tíz évben Kaposvári Kamaraszimfonikus Zenekar néven szinte csak papíron létezett, az évi egy hangverseny létrehozásáért is komoly küzdelmet folytatott a zenekar akkori vezetése, mondja Kuti Béla az új szervezeti és működési forma megalkotója, az új Kaposvári Szimfonikus Zenekar igazgatója.

Kuti Béla hegedűművész 1979 óta él Kaposváron, mint mondja a Csiky Gergely Színház miatt választotta a várost, 2005-ig a színház zenekarának művésze, emellett az év jelentős részében járta a világot, számos együttesben játszott. Két esztendővel ezelőtt úgy döntött nem vállal több külföldi munkát, Kaposváron kíván tevékenykedni. Az új szimfonikus zenekar létrehozása a város zenei élete színvonalának emelése, kulturális életének gazdagítása, a városban élő, a Csiky Gergely Színház zenekarában, a Kaposvári Honvéd Zenekarban, a Liszt Ferenc Zeneiskolában tevékenykedő remek muzsikuskok foglalkoztatása érdekében történt.

A program megvalósításában az együttműködő intézmények vezetői, Kokas Ferenc zeneiskola igazgató, Szabó László a honvéd zenekar vezetője és Mohácsi János a Csiky Gergely Színház vezető rendezője nagyszerű partnerek.

A zenekar létrehozásában együttműködő intézmények közötti egyenrangú együttműködés biztosítása, az együttműködő intézmények alkalmazásában lévő zeneművészek a zenekar munkájában azonos jogokkal való részvétele érdekében az új Kaposvári Szimfonikus Zenekar alapítványi formában működik.

Az együttesben jelentős szerepet kaptak a Zeneművészeti Egyetem hallgatói is, sőt a távolabbi tervek között az is szerepel, hogy ezeknek a fiataloknak elősegítik a Kaposváron való letelepedését.

A város elfogadta a programot, s miután művészeti vezetőre is szükség volt, kézenfekvő választásként egy korábbi karmesterüket, a Bécsi Zeneakadémián végzett, nemzetközi kapcsolatrendszerrel rendelkező Kerényi Gábort választották. Vezetésével már a tavalyi esztendőben is számos nagyszerű koncertet adtak a Csiky Gergely Színházban és egyéb helyszíneken, így az önkormányzat nyáron amellet döntött, öt évre szóló közszolgá-

tatási szerződést köt az alapítvánnyal. S bár a programban egy nagyobb vidéki együttes fenntartási összegének csupán töredékét kérték, az önkormányzat egyelőre évi 12, 8 millió forintot tud vállalni. Kuti Béla szerint már ez is óriási eredmény, hiszen azt jelzi, a városnak fontos az együttes és a lehetőségeihez mérten próbálja is támogatni. Az itt élők is szeretik a zenekart, hiszen az eddigi hangversenyek mind-mind telt házak előtt hangozhattak el.. Természetesen igyekeznek mindent megtenni, hogy a zenekar költségvetése növekedjen, s így lehetőségük legyen több hangverseny létrehozására. Szponzorokat keresnek, az igazgató létrehozta a zenekar Támogatói Klubját. A legfontosabb a zenekar jövője szempontjából, hogy a város kulturális vezetése és a muzsikuskok egyaránt lelkesen vesznek részt a zenekar építésében, szinte a semmiből sikerült egy együttest teremteniük. S bár az önkormányzattal kapott pénz csak arra elegendő, hogy egy év alatt 4-5 koncerten lépjenek pódiumra, ezeket a hangversenyeket igyekeznek a lehető legmagasabb színvonalon megvalósítani.

Kuti Béla abban is reménykedik, hogy előbb-utóbb majd saját otthona is lehet a Kaposvári Szimfonikus Zenekarnak. Már találtak is egy remek akusztikával rendelkező, régi mozit, ennek az átalakítása viszont komoly összegeket emésztene fel... Most a zenekar otthona a zeneiskola és a színház, mindkét helyszínen ingyen próbálhatnak, koncertezhetnek.

Kerényi Gábor karmester, mint mondja szívesen vállalta ezt a feladatot, hiszen már korábban is többször dolgozott Kaposváron. Miután a muzsikuskok különböző együttesekből érkeznek, így a közös cél az, hogy minőségi munkát végezzenek együtt, és a közös zenélésük valóban örömmuzsikálás legyen. Ő is folytonos küzdelmet folytat a támogatás növeléséért, azt például nagyon sajnálta, hogy amikor az egyik koncertjükre a Bécsi Filharmonikusoktól is szívesen jött volna néhány muzsikusk, hogy a kaposvári zenészekkel együttjátsszon, az ehhez szükséges egy-két millió forint támogatást nem sikerült megszerezni. De teszik a dolgukat, igyekeznek minél jobb koncerteket produkálni, s abban is bízik, hogy előbb-utóbb azért a mostani összeg emelkedni fog.

Stickel Péter, az önkormányzat művelődési igazgatója úgy véli, a kaposvári zenei életnek három erős pillére van, a zeneiskola művész tanárai, a Honvéd Zenekar

és a Csiky Gergely Színház zenekarának muzsikuskai. A belőlük született együttes új szintet hozott, és pezsgőbbé tette a város kulturális életét. Kiváló koncerteket adtak, melyeken még a Kaposvárról elszármazott fiatal muzsikuskok is pódiumra léptek. Zsúfolásig telt meg ezeken az esteken a színház. Ezért tavalyi évtől már közművelődési megállapodást, idén pedig öt évre szóló közszolgáltatási szerződést kötöttek az együttesrel. A művelődési igazgató azt mondja, hiányoztak eddig a város életéből ezek a rendszeres koncertek. S természetesen mostantól az állami ünnepségeken, a fontosabb rendezvényeken a Kaposvári Szimfonikus Zenekar muzsikál. Az együttes remélhetően a testvérvárosi kapcsolatok erősítésében, a nemzetközi kapcsolat bővítésében is a város segítségére lehet. A művelődési igazgató úgy véli, talán így, hogy megszületett ez a szerződés, mecénások, más támogatókat is könnyebben tud majd az együttes gyűjteni. Így abban is bíznak, hogy a zenekar lehetőséget ad az itteni fiatal zenészeknek, s hogy így az ifjú muzsikuskok szívesebben térnek vissza szülővárosukba, s Kaposvár megtartó képességét is jobbá teszi. Azt viszont nem ígéri, hogy a támogatásra adott összeget növelni tudják jövőre, a jelenlegi helyzetben azt mondja, annak is örülnék, hogyha ezt a mértéket meg tudják tartani a következő esztendőben is. S ha fenntartók nem is, de támogatók lesznek a következő öt évben, hiszen tényleg örülnék az együttes újjaszületésének, és büszkéek rá.

Az új Kaposvári Szimfonikus Zenekar 2005. május 1. első koncertje óta számos nagyszerű hangversenyt adott Kerényi Gábor vezényletével, a zenekarral felléptek a Magyar Állami Operaház énekművészei, Cristoph Traxler zongoraművész (Ausztria), Cesar Ivan Lara karmester (Venezuela). Az együttes ebben az évben is izgalmas előadásokkal várta a közönséget, hiszen hangversenyek között szerepelt ünnepi koncert Kerényi Gábor és Jörg Bierhance (Németország) vezényletével, Tavaszi Fesztivál-koncert Kokas Katalin közreműködésével és jubileumi gálaest, amelyet Drahos Béla vezényelt. A következő esztendő is szép koncerteket tartogat, hiszen a 2007. január 2-án adott újévi hangversenyükről CD-felvétel készült, majd a Tavaszi Fesztiválhoz kapcsolódó koncertet is rendeznek. Sőt, az együttest még egy bécsi mesterkurzusra is meghívták közreműködőnek. R. Zs.

Új hangversenyterem a „zene városában”

Különleges akusztika várja Szolnokon a muzsikusokat és a közönséget

Az Aba-Novák Kulturális Központ, melynek üzemeltetője a Városi Művelődési és Zenei Központ Kht., üveg-acél homlokzata mögött minden igényt kielégítő hangversenyterem várja a vendégeket. Az épület rekonstrukciója nemrégén fejeződött be, de az utóbbi két hónapban már zsűfólásig megtelt a nézőtér, hiszen rengetegen kíváncsiak arra a különleges akusztikára, amelyről elismeréssel nyilatkozik az összes, itt fellépő muzsikus. A felújításról, a teremről és a további tervekről – amelyek közül az egyik legfontosabb, hogy Szolnok a nemzetközi köztudatba a zene városaként kerüljön be – a Városi Művelődési és Zenei Központ munkatársa Farkasházi István beszélt.

Az Aba-Novák Kulturális Központ a város és a régió egyik legimpozánsabb épülete. A falai között folyó szakmai munka több évtizede országos viszonylatban is számottevő. Az intézmény túlélte a 90-es évek reformfolyamatait kísérő gazdasági megszorító intézkedéseket; túlélte az ebből fakadó – lassan évtizedes – finanszírozási válságot; túlélte a működő gazdaság felől érkező nyomást, profilját megtartotta. Túlélte az elszegényedő önkormányzat felől érkező kényszerterveket. Magyarország számos városában, nagyvárosait is beleértve, nem így alakult a helyzet. Ott a művelődési központokat bezárták, eladták, szétagolták, a közművelődési funkciókat apró helyekre zsűfolták, a szakmai bázisokat felszámolták, rövid távú eredményeikért súlyos árat kell azonban fizetniük, mert hamarosan szembetalálják magukat a felnövekvő nemzedék értékorientált, szabadidős tevékenységeinek kihívásaival. Ezeket az átalakítás folyamatában nekünk sikerült alaposan megtapasztalni.

Szolnok Megyei Jogú Város Szolnok hosszú távú érdekeit szem előtt tartva döntött – és kiemelt állami beruházásként 2006. őszére megvalósult az Aba-Novák Kulturális Központ. A rekonstrukcióban meghatározott műszaki tartalmak megvalósításával a fenntartó önkormányzat a művelődési intézmény hosszú távú profilját is meghatározta: az intézmény fő tevékenységi köre a zeneművészet, zeneirodalom. Ez annál is érthetőbb, mert a színházterem – esetünkben mostantól illőbb a koncertterem elnevezés használata – az ország egyik legjobb akusztikájú koncertterme lett, amely műszaki paramétereivel, valamint elegáns megjelenésével a legkényesebb ízlést is képes kielégíteni.

Az Aba-Novák Kulturális Központ sikeres rekonstrukciójával végre teljes vertikumban kialakult Szolnok Megyei Jogú Város művészeti intézményhálózata: A Szigligeti Színház – a színházművészet, az Aba-Novák Kulturális Központ – a zene a Szolnoki Művésztelép – a képzőművészet otthona lett. E vezető művészeti intézmények önállóan is magas szakmai színvonalon működnek, de együttműködésük, szakmai koncepciójuk alkalomnak megfelelő egyeztetése esetén a magyarországi nagyvárosok kínálatában ritkán tapasztalható lehetőségeket nyit meg. Ezek közül most a középpontban számomra természetesen a ház és annak zenei tartalma áll.

A felújítás két esztendővel ezelőtt, 2005. október 5-én kezdődött el – meséli a ház kulturális szakembere – bár az 1979-ben épült ház már a kilencvenes évek közepére teljes mértékben leamortizálódott. A tetőszigetelés megrongálódott, ezért az esővíz több helyen befolyt, többek között a színházterembe is. Ennek következtében elektromos és biztonságtechnikai szempontból is élet-, baleset- és tűzveszélyessé vált. A közvetlen veszélyek elhárításának gátat szabott a rendezetlen tulajdonviszony mivel így a felújítás költségeit nem vállalta senki. A ház 1996-ban közhasznú társasággá alakult, és ebben az új működési formában próbáltuk meg az átalakításra szükséges összeget megpályázni az akkori ügyvezető, Vass Lajos vezetésével. Ettől kezdve minden esztendőben a parlamenthez fordultunk, hogy címzett támogatásként kapjunk pénzt a rekonstrukcióra. A pályázatot 2003-ban ítélték sikeresnek, és ettől kezdve álmodozhattunk új munkahelyről.

Miután megváltozott a kultúra rendszere, mások lettek a tengelyei, új típusú épültre volt szükség. S ez egy modern nemzetközi művészeti, közösségi, szórakoztató, kommunikációs és rendezvény központ formájában öltött testet, ahol magas színvonalú programokat tudunk szervezni és kínálni. Olyanra, amely szintetizálja a művészeteket, és valóban mindegyik központjává válik. Sőt, a fontos helyi szerveződéseknek, mint a helyi kórusok vagy az egyéb civil kezdeményezésekből született művészeti csoportosulások, együttesek, munkájának is helyet ad. Természetesen a muzsika mindig kiemelt szerepet kapott, hiszen Szolnokon harminc esztendeje működik az ország egyetlen, hivatásos női énekkara, a Bartók Béla Kamarakórus, a gazdag nemzetközi kapcsolatokkal rendelkező Szolnoki Szimfonikus Zenekar, és együttműködési szerződés köti a városhoz a világhírű Liszt Ferenc Kamarazenekart is. Így alapvető igény volt az, hogy korszerű hangversenyterem készüljön, amelynek az infrastruktúrája is megfelelő ahhoz, hogy méltó helyszíne legyen a művészetüknek. Korábban ugyanis azzal szembesültünk a Budapesti Tavasz Fesztiválhoz kapcsolódó helyi rendezvényeken, amikor is számos világsztár látogatott el Szolnokra, hogy a fellépési helyszínek nem voltak a legjobbak. Az eltelt évek során arra is rájöttünk, hogy szükség van konferencia és rendezvény központra is, és ez nemcsak városi, hanem regionális igény is, amely elsősorban a jövőbe mutat. Ezért, amikor sor került a rekonstrukcióra, több olyan korszerű teret alakítottunk ki, amely korszerű rendezvényhelyszín, rugalmasan alakítható és többfunkciós. A beruházás költségvetése 1,2 milliárd forint

volt. A több éves munka igazán jó eredményt hozott, hiszen a rekonstruált épület belül valóban európai színvonalú lett. Két hónapja működik a ház, s eddig minden itteni fellépő szuperlatívuszokban nyilatkozott a teremről és az akusztikájáról. Szolnok kulturális arculatát is jelentősen gazdagítja ez a központ. A hangversenyterem a Szolnoki Szimfonikus Zenekar életében is mérföldkő. Hiszen ez egy kiváló szakmai műhely, a hangversenyteremben gyakorolhat is az együttes, és mindent igyekeztünk úgy kialakítani, hogy a muzsikusként kényelmét és nyugalmát szolgálja. Van kottatár, hangszertároló, külön próbaterem, büfé, társalgó. Amikor neki kezdtünk a felújításnak, sok tanácsot kaptunk jeles szakemberektől, de meg kell hogy említsem Rolla János úr nevét, hiszen korábban ő is sokszor érvelt amellett, hogy a házat úgy kell átalakítani, hogy jelentős zenei központ születhessen. Egy-egy terem akusztikáját ugyanis háromféle feladatra: színházra, vagy zenére ill. a kettő un. vegyes hasznosítású igényeire lehet beállítani, s Szolnokon az a döntés született, hogy ennek a helyiségnek a muzsikát kell szolgálnia. Több, vendégművészként nálunk fellépő muzsikusként véleményét is megkérdeztük, s zenészeinkkel is többször konzultáltunk. Az épület külső képe nem sokat változott, annak ellenére, hogy frissebb elegánsabb arcát mutatja mostanság. Az üveg, kő és fém felületek az akusztikát is befolyásolják, de arra törekedtünk, hogy megfelelő terek szülessen-

nek. Az átépítés során a nagyterem is jelentősen átalakult, hiszen kilencven fokkal el lett elfordítva, meg lett emelve a nézőtér és korszerű fény-, hang-, és színpadtechnika szolgálja az előadásokat.. A székek száma is gyarapodott, eddig 419-en tudtak itt helyet foglalni, most pedig már 470 néző tapsolhat egy-egy előadásnak.

A Bartók Béla Kamarakórus számára is nagyon lényeges volt ennek a teremnek a megszületése, nekik ugyanis már évek óta komoly gondot jelentett a próbahelyiségük minősége, az ergonómiai követelmények hiánya, és a helyiségek nem megfelelő temperáltsága.

A két városi zenei együttes életében is nagyon lényeges ez a nemzetközi színvonalú terem, ezt ők is kihasználhatják, mert nagyon jó alapot ad a professzionális munkához. Most az egyik legfontosabb célkitűzés, hogy a kultúrák közötti párbeszéd jól működjön, s ennek kiinduló és gyűjtő pontja legyen a ház. A megújult külső a szakmai kreativitásra is hat, akár csak a kezdeményezőkétségére. Teljes intenzitással folyik a helyszín tesztelése, hiszen ősszel már összművészeti program-sorozat befogadói voltunk, amelyek között helyet kapott a színjátszás, a képzőművészet, de azért meghatározója a zene volt. A jövőben minél több közös koncertet, szakmai tanácskozást, mesterkurzust akarunk itt rendezni. Szeretnénk megjelenni a nemzetközi porondon is, ezért nagyon örülünk, hogy 2007 augusztusában házigazdái lehetünk az EMSO (európai orvo-

sok nemzetközi zenekara) magyarországi turnéjának, hiszen e különleges formáció kimondottan az új szolnoki koncerttermet választotta helyszínül. S ez nagyon jó, hiszen hírünket viszi a világba.

A helyi közönség is nagyon lelkes, hatalmas az érdeklődés, táblás házak vannak, amióta megnyitottuk a termet. A zenekar bérletei is jól fogytak, olyannyira, hogy már azon gondolkozunk, jövőre esetleg el kellene indítani még egy bérleti sorozatot. Ezt a nagyfokú érdeklődést mindenképpen szeretnénk megőrizni a továbbiakban is, de nemcsak a komolyzene, hanem az igényes könnyűzene műfajában is. A minden év novemberében megrendezett Soulnok Jazz Napok, 2007-től „In memoriam Pege Aladár” amelyen a fiatal jazz-zenészek és a világviszonylatban is elismert, kiváló hazai jazz muzsikusként lépnek pódiumra, idén már az új koncertterem adott otthont. A köztudatban azonban nemcsak azt szeretnénk megszilárdítani, hogy „Szolnok a zene városa”, hanem azt is, hogy „Szolnok a kultúra városa”. S így a rendezvények mellett idegenforgalmi és gasztronómiai programok is színesítik majd a kínálatot, amelyek közül soknak remek helyszíne lehet Szolnok új kulturális helyszíne az Aba-Novák Kulturális Központ. Az újjáépítés igazi történelmi pillanatban fejeződött be, hiszen mostantól komoly esélyünk van arra, hogy a 2007–2013 időszakra meghirdetett európai projektekhez sikerrel tudjunk csatlakozni.

R. Zs.

Föl a kezekkel!

ISPA Regionális Konferencia Budapesten

A mindössze másfél éves Művészetek Palotája 2006. szeptember 21–24. között első ízben adott helyet nagyszabású nemzetközi szakmai rendezvénynek. Az ISPA (International Society for the Performing Arts, Nemzetközi Előadóművészeti Társaság) regionális konferenciájára Kiss Imre, a Művészetek Palotája vezérigazgatójának és Kovács Géza főigazgatójának a (Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Ének- és Kottatár) meghívását a legjelentősebb zenei-művészeti szervezetek képviselői mind elfogadták.

Itt volt az AEAA (az Európai Művészeti Ügynökségek Szövetsége), az ECHO (az Európai Koncertterem Szervezete), EFA (az Európai Fesztiválszövetség), az EFAH

(az Európai Művészeti és Örökségvédelmi Fórum), az IAMA (a Művészeti Menedzserek Nemzetközi Szövetsége) és a PEARLE (az Európai Előadóművészeti Munkaadók Szövetségeinek Ligája) több kiemelkedő szakembere. Bátran állíthatjuk, hogy a szakma, a muzsikusként világ krémje érkezett Budapestre, hogy az aktuális kérdéseket megvitassa, és egyúttal a régió legnevezetesebb intézményével megismerkedjen. A csaknem hatvan esztendeje működő ISPA ugyanis olyan szervezet, amely több mint hatszáz igazgatót, menedzsert és művészt jegyez a világ minden tájáról, és minden művészeti ágából. Ha, mint Brüsszelben valamennyi tagország zászlaját fújta volna a dunai szél, ötven

lobogót kellett volna fölvonni. Lévén világszervezet az ISPA, legutóbb New Yorkban (a székhelyükön). Szingapúrban, Mexico Cityben tanácskoztak. A névsorból nyilvánvaló, hogy nagy kihívás volt a Művészetek Palotája számára, hogy Európát képviselhesse a rendezéssel. Erre Kiss Imre is rámutatott köszöntőjében, „átérezzük a felelősséget” – mondotta. Majd azt részletezte, hogy a felelősség a hétköznapi napokon is áthatja a ház felelős munkatársai: hiszen alapvetően ragaszkodnak ahhoz, hogy a ház többféle műfaj fogadjon be, de mindenből a legjobb minőséget.

A konferencia témaválasztása különösen izgalmas és aktuális volt: európai hagyományok és a kulturális globalizáció, a

művészeti központok (Arts Centers) és intézmények a 21. században. Továbbá: az európai kultúra jelene: kisebbségek és többség.

A bevezető előadást a világszerte ismert magyar író, Konrád György tartotta, Kezdetben volt az irodalom címmel. Kifejtette: mióta Magyarország tagja lett az Európai Uniónak, a magyarok tudják, hogy hová tartoznak. Kitűnhetnek különlegességeik hangsúlyozásával, ami nem lesz egyszerű feladat, hiszen sokan próbálják a többiektől megkülönböztetni magukat. A magyarok jók a matematikában, a zenében, és az irodalomban, olyan diszciplínákban, amelyekhez inkább tehetség kell, mint pénz – folytatta. A nehézségeket figyelembe véve, már az ezeréves fennmaradáshoz is tehetség kellett – jelentette ki az író. Elégedetten beszélt arról, hogy az Európai Unió nagyobb szabadságot, biztonságot nyújt, a nemzetállamok szuverenitását nem korlátozza, és a városi, illetve a falusi társadalom nagyobb önállósággal igazgatja önmagát. Véleménye szerint Európát szimbolikus kultúrája tartja össze: itt jut a legtöbb emberi mű és történelmi emlék egy négyzetkilométerre. Az európai kultúrának nincsenek határai, mindenütt megtalálható, egyetemen, könyvtárban, múzeumban, színházban és zeneteremben is – tette hozzá Konrád György. Azt mondta: Európára most az vár, hogy érintkezésbe hozza a kultúrákat, mert a népek egymás műalkotásai által érthetőek meg igazán.

A nyitónap másik főelőadója Gérard Mortier, a Párizsi Nemzeti Opera igazgatója volt. Mortier köszönetet mondott Konrádnak, hogy az ő szellemében folytathatja a diskurzust, hiszen ő flamand nyelvű, ám német, osztrák, francia környezetben sokat dolgozott, változatta tehát előadása nyelvét – szimbolizálva, mennyire fontosnak tartja Európa nyelvi és kulturális gazdagságát. A válságos pillanatok ellenére sem aggódik a Gutenberg-galaxisért, izmos optimistának nevezte magát. Az élet gazdagságára – vélte – a művészet ad választ. Szerinte el kell érni, hogy minden kulturális, művészeti forma politikai akcióként is elfogadott legyen. Ám hangsúlyozta, hogy politikán nem a pártpolitikát, hanem a társadalmi létet érti. Gondolkozásra kell bírni a társadalmat, az emberek összetartozását, a demokráciát erősíteni. Hiszen látjuk, az em-

beri jogok, amelyeket pedig már a nagy francia forradalom óta egyetemesnek deklarálnak, igen törekenyek. Az embereknek joguk van a műélvezethez, az államoknak szeretniük és támogatniuk kell a kortárs művészeteket. A párizsi Opera igazgatója – néhányan találkozhattunk vele áprilisban a Bastille-ban – szenvedélyes ember, így mondandóját is erős, de pozitív indulatok hatották át. Ha Európa végre fölébred, nem térhet ki az elől, hogy elemezze az elmúlt ötven év eseményeit, akár fájdalmas konfliktusok árán is. Beláthatja, hogy mintegy félezer éve már nem világhatalom, a saját kultúráját nem állíthatja szembe más kultúrákkal. Emlékeztetett rá: a 68-as események Párizstól Prágáig megrengették Európát, mert a gazdasági globalizáció már elindult, de a társadalmi-jogi és politikai nem követte. Idézte Jean-Paul Sartre-t, aki szerint a fejlődéssel együtt jár szabadság kötelezettsége. A történelmi és kulturális öntudat majdnem olyan fontos az ember számára, mint a jó szív működés, vagy vérnyomás. A nagy alkotásokban a Don Juanban, vagy a Faustban ott rejtőzik a közös európai mitológia. Az a feladatunk, – jelentette ki – hogy tudatosítsuk az emberekben: egy családban élünk: fivérek és nővérek vagyunk. Az elméleti kérdések mellett néhány gyakorlati problémával is foglalkozott. Az egyik nagy problémának azt tartja, hogy a kultúrát arra készítetik, hogy a fogyasztói szféra követelményei szerint létezzen. El kell adnunk a termékeink – mondta – ezért egyre többet beszélünk az alkotók helyett az interpretátorokról, hiszen azok körül lehet eseményeket kreálni, publicitást teremteni, holott az alkotások iránt kellene érdeklődést kelteni. Azonban nem könnyű olyasvalakinek elmagyarázni, hogy milyen szórakoztató egy Haydn partitúra, aki nem tud kottát olvasni... A párizsi Operában nem aszerint alakul a repertoár, hogy a sztárok mit kívánnak. Náluk nem a sztárok diktálnak, az ő célja, hogy náluk jó művészekből legyenek híres egyéniségek.

Sokan bíztak abban, hogy az új technológiák demokratizálják a művészetet, szerinte ez nem következett be. Sokkal több tájékoztatásra, csereakcióra van szükség, talán a kulturális fővárosok jártak-járnak legközelebb a célhoz.

Ezután Yudhishtir Raj Isar, az EFAH elnöke kapott szót, kedvet kapván Mortier-től, előbb Cervantes nyelvén spanyolul beszélt, majd a felvilágosodás iránti hó-

dolatát kifejezve franciára váltott. Mit tett az Európai Művészeti és Örökségvédelmi Fórum Európáért? – kérdezte. Amikor elgondolták, hogy megalapítják, még létezett a berlini fal, a vasfüggöny, úgy hitték, talán támogathatják a békés egymás mellett élést. Mire valóságosan létrejött az EFAH, már nyolcvan egyenrangú szervezet hálózataként épült föl, amely az operaházaktól a fesztiválokig számos kulturális képződménynek nyújt szolgáltatásokat, információkat. Úgy látja, hogy a gazdaság mobilitásra kényszeríti az embereket, hogy mégse veszítsék el az egyéniségüket, a belső békéjüket, az identitásukat. Szükségük van a saját kultúrájukra. Raj Isar véleménye szerint a multikulturalitás fogalmánál több az interkulturális, mert cselekvést, együttműködést fejez ki. Ez az a talizmán, a bölcsek köve, amely sok szültséget oldhat. Mortier-hoz hasonlóak a tapasztalatai, a politikai szférában a retorika szintjén mozog a finanszírozás, az eredmény: sok a beszéd és kevés a pénz. A szűkös lehetőségek is együttműködésre inspirálják a művészeti szervezeteket.

Ha létezik férfi báj, akkor Benson T.S. Puah a szingapúri Esplanade Center főigazgatója birtokában van, pedig laza öltözkézésben inkább emlékeztetett egy mellékutcában fekvő ázsiai bolt tulajdonosára, semmint egy monumentális intézmény vezetőjére. (Igaz, a tengerre ültetett építészeti csoda leginkább egy hatalmas tobzoskára emlékeztet.) Mr. Puah szelleme azonban nemcsak a plenáris tanácskozást, a szüneteket, hanem a szekcióülést is beragyogta. Amikor az Esplanade Centert építették, és fölkérték, legyen az intézmény vezetője, aggódott, vajon képes lesz-e a feladatra? Mindenek előtt a gondolkodását kellett átalakítania, elhatározta nem egy házat igazgat majd, hanem hidakat épít szigetek között, azaz az Esplanade helyiségeit és funkcióit igyekszik összekötni. Nem elírás: évente kétezer esemény zajlik a házban, amelyben hét és fél millió ember fordul meg ugyanennyi idő alatt. A költségvetésük 55 százalékát a kormány folyósítja, a jegyárak mindenki számára elérhetőek és mindenkinek meg is kell vennie a belépőt, a tiszteletjegy fogalma ismeretlen.

Hogy röpi az idő – sóhajthattunk föl, amikor Graham Sheffield, a londoni Barbican Centre igazgatója emelkedett szólásra. Negyedszázaddal ezelőtt nyitották meg az intézményt, akkoriban sok vita

zajlott, jó helyen van-e, csúnya-e vagy megfelel a kornak és így tovább. Ma sokkal rugalmasabban működik, mint kezdetben, jelentette ki az igazgató. A Londonban kultúrát fogyasztók karaktere: nemzetiségi, vallási, iskolázottsági, ízlésbeli jellemzője sokat változott a nyitás óta, így a programot teljesen nemzetközivé tették, a hip-hop táncról, az arab zenén át a barokk vagy abszolút kortárs fesztiválokig. Mit tehet egy ilyen összetett intézmény azért, hogy megfeleljen a közönségnek, de ne engedjen a színvonalból? Mr Sheffield szerint az egyik út: a művészek következetesen álljanak ki az értékek mellett.

Johann Zietsman, az ISPA ügyvezetője kimentette a szervezet elnökét és tolmácsolta jókívánságait. Zietsman dél-afrikai fehér, arra figyelmeztetett, hogy a különféle címkézésekkel igen óvatosan kell bánni a kultúrában is, mit tartunk értéknek és mit nem. A művészet tükröt tart a társadalom elé, de sajtóságos tükröt, amely nemcsak képet ad, hanem kommentál is.

A szekcióüléseken számos érdekes részletkérdés került terítékre. A párbeszéd során Richard Pulford, a Perl elnöke egy

Gérald Mortier és Konrád György

megkerülhetetlen tényre hívta föl a figyelmet: naponta száz millió zene vagy video letöltést jegyeznek – ez mérhetetlenül nagy kihívás minden előadóművész, intézményvezető, szervező számára. Rá kell beszélniük az embereket, az alkotásokkal való személyes találkozásra. De az iPod nemzedéknek bizonyára másfajta élményt kell kínálni, mint a huszadik század szülőtteinek. Szerinte nő az érdeklődés az úgynevezett kis csoportokban a közösségi élmények iránt, hogy például a koncertszervezők e jelenségből miként profitálhatnak, még nem tudni.

A kulturális sokféleség értéke iránti nyitottságot szerte a kontinensen magasra értékelik. A nyitottságot hangsúlyozta zárszavában Kiss Imre vezérigazgató: miért voltunk olyan bátrak, hogy idehívjuk Önöket? – kérdezte, hogy lássák a nyitottságunkat – mondta és kérte a konferencia résztvevőit: vigyék a ház jó hírért. Johann Zietsman, az ISPA ügyvezetője úgy válaszolt, pozitív üzenettel távoznak. Elmesélte, hogy Dél-Afrikában nehéz volt a főként színes közönséggel elfogadtatni, hogy a klasszikus koncertek vagy színházi előadások közben ne tapsoljanak és

ne bravózzanak. Ám találtak egy kitűnő megoldást, ami nagyon bevált. Ha tetszik valami, a karok magasba lendülnek és a tenyerek ide-oda rezegnek. Hands up! – fel a kezekkel mondta mosolyogva, és máris lendítette a karját. A karokat nézve az ISPA európai regionális konferenciája teljes sikerrel zárult a Művészetek Palotájában.

Albert Mária

Mivel a tudósítás terjedelme adott, látogasson el az olvasó a www.ispa.org honlapra, ahová – az ígéretek szerint – majd bővebb anyag kerül.

Berlin felett az ég

A német zenekarok napja

Az összejövetel mottója „A minőségi zenekari menedzsment” volt. A résztvevők kiemelt helyen vitatták meg a német társadalom zenei befogadói igényének változását, a közönségszerkezet átalakulását és a közönségszám csökkenését, annak okait.

Ez utóbbira gyógyírként ők is a zenei nevelés fontosságát hangsúlyozták, de arra is utaltak, amit brit kollégáink már évek óta jeleztek, nevezetesen hogy változtatni kell a szimfonikus zenekarok elitista, kissé arisztokratikus magatartásán és imázsán, megkönnyítve a hozzájuk, illetve produkciójuk felé vezető utat azok számára, akiket elriasztanak e tradicionális és konzervatív kísérőjelenségek.

A véletlenül odavetődött szállóvendég egy darabig nyilván habozott volna a Crown Plaza Hotel hatalmas konferencia- és báltermében az OMO Zenekart

hallgatva. Mi ez? Lelkes amatőrök különös, önrévítő szeánsza? Miért ilyen tünnetően kedves az amúgy rendkívül energikus karmester Michael Sanderling a

láthatóan kevésbé felkészült zenekari tagokkal szemben? És vajon mit csinálhat most szegény Schubert, Bizet, vagy Brahms a sírjában? Nyilván forog. És

legfőképp a gyér számú közönség miatt derül e különös együttes fura produkcióján, ahelyett, hogy a jegy árát visszakövetelve dohogva elvonuljon? Aztán ha kiderülne, hogy az OMO ez esetben nem egy mosópor reklámhadjáratának része, hanem az OrchesterManagementOrchester rövidítése és az együttes tagjai civilben német szimfonikus zenekarok igazgatói, menedzserei és hogy együttlétük évente egyszeri és megismételhetetlen, kizárólag a „Deutscher Orchestertag” alkalmából saját multságukra porolják le régi hangszerüket, hogy azokat a kollégákat szórakoztassák, akik valamely okból kimaradtak ebből a páratlan összeállítású csapatból. Páratlan már csak azért is, mert a rézfúvók és az ütők teljes hiánya különös szint ad a Befejezetlen Szimfóniának, vagy a Carmen szvit-nek. De páratlan abban is, amely magát az alkalmat jellemzi.

Végtére is mi dolog ez a magyarra csak döcögve lefordítható „Német Zenekari Nap”, melyre idén harmadik alkalommal került sor november 5-én és 6-án, ezúttal Berlinben. Magyarozatért kicsit mélyebbre kell ásunk a német zenekarok világában. E számunkra sok tekintetben példamutató együttesek különös mód nem hozták létre a maguk zenekari szövetségét, mint ahogy ezt megtették az európai országok többségében. 1846-ban – amikor mi épp szép történelmi szokásaink szerint egy forradalom előtt álltunk – megalakult a Német Színházi és Zenekari Szövetség, mely elsősorban a zenés színházak illetve azok zenekarai alkottak. Így aztán, bár egyre több önálló szimfonikus együttes csatlakozott a Deutscher Bundesverband der Theater und Orchester-hez, nem mondható el, hogy minden német zenekar tagja lenne e szervezetnek. Csupán körülbelül 2/3-a. Miközben e régi szervezet a háromoldalú tárgyalásokon az összes német zenekar nevében köt a kormányzattal és a szakszervezettel kollektív szerződést, jár el bérügyekben, veszi ki részét a törvényalkotásból, az együttesek szükségét érzik annak, hogy a zenekarok adminisztratív vezetői, menedzsmentjeinek tagjai csakúgy maguk között találkozhassanak, megoszthassák tapasztalataikat, megvitathassák szakmai kérdéseiket.

Ezt érezte meg a Drezdai Filharmonikusok fiatal intendánsa, Anselm Rose, aki három évvel ezelőtt kollégáival és barátaival megszervezte az első „zenekari

napot” és ezúttal sem télenkedett. Olyannyira nem, hogy ez a nap, mint a mesékben, két napig is eltartott. Az összefoglaló mottója „A minőségi zenekari menedzsment” volt, ennek rendelték alá minden pódiumbeszélgetést, és előadást. A közel 150 résztvevő tisztában volt azal, hogy az aranykorszaknak, mely a '60-as, '70-es éveket jellemezte, jó időre vége Németországban is. (A Zenekar című lap előző száma közölte Gerald Mertens szikár és sok tekintetben megdöbbentő Das Orchester-ben megjelent írását, a német zenekarok helyzetéről.) Nem véletlen tehát, hogy a megnehezült körülményekhez igazodva a zenekari menedzsmentek működésének minőségében látják a fennmaradás egyik kulcsát. A mottóban megjelölt minőséghez minőségi előadókat kértek fel. A „Vissza a jövőbe” című nyitóelőadást a Die Zeit nagy tekintélyű kolumnistája, Claus Spahn tartotta, mely a zenekultúra és ezen belül a zenekarok mai németországi helyzetét elemezte, hangsúlyozva, hogy a kulturális paradigmaváltások idején a zenei élet sem folytathatja úgy, mint eddig tette. Alkalmazkodni kell e változásokhoz alapvető princípiumainak megtartásával. Peter Ruzicka a Salzburgi Ünnepi Játékok művészeti vezetője, Dagmar Sikorski a Német Zeneműkiadók Szövetségének igazgatója, Christian Jost zeneszerző, és az előbb említett Claus Spahn pódiumbeszélgetésében hol kedélyesen, hol leplezetlen feszültséggel vitatta meg a német társadalom zenei befogadói igényének változását, a közönségszerkezet átalakulását és a közönségszám csökkenését, annak okait. Ez utóbbira gyógyírként – lássunk csodát! – ők is a zenei nevelés fontosságát hangsúlyozták, de arra is utaltak, amit brit kollégáink már évek óta jeleztek, nevezetesen hogy változtatni kell a szimfonikus zenekarok elitista, kissé arisztokratikus magatartásán és imázsán, megkönnyítve a hozzájuk, illetve produkciójuk felé vezető utat azok számára, akiket elriasztanak e tradicionális és konzervatív kíséreléseik. Rolf Bolwin a Színházi és Zenekari Szövetség igazgatója frissen tájékoztatta a kollégákat azokról a megállapodásokról, melyek a szakszervezettel egyetértésben lehetővé teszik a munkavégzés, szolgáltatelljesítés heti, havi kontingenseinek a korábinál flexibilebb kezelését. Lám, itt is a piac szabályoz, hiszen pl. turnén eddig igazán úri dolga volt német kollégáinknak, a heti

maximum 10 szolgálat engedélyezésével. Mostantól több hétre lehet „göngyölni” ezeket a szolgálatokat, hogy a zenekar rugalmasabban álljon a megrendelő partner rendelkezésére.

Árulkodóak voltak az egyes szekcióülések címei: „Jó imázs, jó zenekar, jó program?” vagy „Jó reklám = teltház?” esetleg „Jaj, csak mindent be a bérletbe!” alcím: A koncertlátogató, mint ismeretlen lény. Németországban is komoly gond, hogy a zenekarokról döntést hozó politikusok gyakorlatilag nem járnak koncertre. Így a „Kommunikáció vagy közöny? Dialógus a politikával” című szekcióülés nem véletlenül vonzott sok igazgatót. Az „Értetek vagy értünk? Stratégiák a helyi közösségi kultúrpolitikában” már a zenekarok közvetlen társadalmi környezetéről szóltak. Végezetül Anselm Rose vezetésével azt vitatták meg, „Miért kell a zenekar igazgatónak politikusnak is lennie?”. A beszélgetés alcíme is árulkodó „Régi partner, új ellenfél?” Nehéz áthallásoktól mentesen gondolkodni ez utóbbi kérdésekről, de az tény, hogy Németország napjainkban bármennyire is komoly politikai viták helyszíne, a miénknél mégiscsak nyugodtabb a politikai diskurzus, kedvezőbb a terep az efféle párbeszédre.

E sorok íróját az a megtiszteltetés érte, hogy egyetlen külföldi meghívott előadóként „Európai perspektíva: Magyarországról” címmel egyórási előadást tarthattam a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének működéséről, a magyarországi zenei élet egyéb szervezeteiről, zenekaraink helyzetéről. Az előadás után elhangzott sok-sok kérdés arra világított rá, hogy a német zenekari kollégákat milyen őszintén foglalkoztatja a magyarországi helyzet és mennyire kíváncsiak a mi tapasztalatainkra, eredményeinkre, esetleg kudarcainkra.

Wim Wenders legendás filmjének címe: Berlin felett az ég. Hát, ez az ég ezúttal éppenséggel meglehetősen felhős volt és ki is nyitották az égi csapokat. Ám ha van egy jó ernyőnk.... Nekem úgy tűnt, e két napos zenekari nap jófajta ernyőt tartott német szakmabelijeink fölél.

A Deutscher Orchestertag logója két frakkos pingvin, amint láthatóan diskurálnak. Erre a diskurzusra, úgy gondolom, nemcsak Németországban van szükség.

Kovács Géza

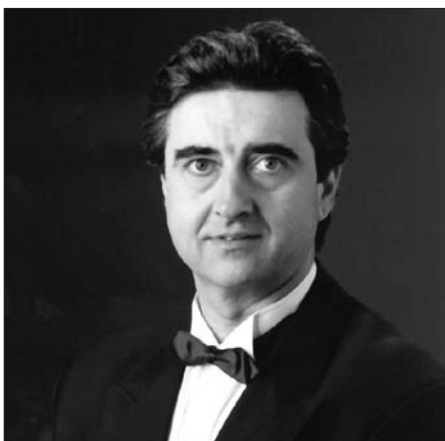
„A közönség kirekesztettségét fel kell számolni!”

Hollerung Gábor az aktivitásban és az ifjúságban hisz

Nincsenek anekdoták, életrajzi adatok, csak és kizárólag a zenéről szól minden előadás, amelyet Hollerung Gábor tart. A Dohnányi Szimfonikus Zenekar vezetője rengeteg hívet szerzett már így a komolyzenének. Közel húsz esztendeje mesél fáradhatatlanul a zenei kifejezésekről, avatja be az érdeklődőket azokba a titkokba, amelyet karmesterként egy mű tanulásakor, próbái során felfedez. Rendhagyó sorozatai telt házak előtt kerülnek színre a Zeneakadémián és Budafokon, és évről-évre nő a bérletvásárlóik száma is. A karmester, együttesvezető ugyanis az aktivitásban hisz, abban, hogy a nézőket be kell avatni a muzsikálás rejtelseibe, részeseivé kell őket tenni a produkcióknak, hogy értő, érző publikummá váljanak. Módszere nemcsak a gyerekeknél, fiataloknál, hanem akár még a kötelességből koncertre járó üzletembereknél is hatásos. A művész emellett úgy vélekedik, a közönségnevelés terén is nagyobb összefogásra volna szükség a zenekarok között, így könnyebb lenne átvészelnük a most következő, nehezebb időszakot.

– Sokan azt mondják, az Ön előadásai nagyon komolyak, inkább a fiataloknak, a felnőtteknek szólnak...

– Most kétféle sorozatot vezetek, a Megérthető zenét és a Zene titkait. Ez a második bérlet kimondottan a kisebbeknek szól, s az előadásokat én is úgy építem fel, hogy tudom, a hallgatóság nagyobb része gyerekekből áll. De nem értek egyet azzal a vélekedéssel, hogy a magyarázataimat csak a nagyobbak értik, csak számukra érdekes. Amikor belekezdtem ezekbe a koncertekbe, Bernstein nyomdokain indultam el, és tudatosan vállaltam azt, hogy nem beszélek másról, csak a zenéről. Nálam nem hangzanak el életrajzi adatok, történetek. A zenei nyelv lényegét igyekszem megragadni. Nem állítom, hogy ez mindenkinek egyformán érdekes, mégis azt tapasztaltam, hogy ezek a sorozatok családi koncertekké váltak. A szülők is megszerették a hangversenyeket, mert azt érzik, hogy ezeken az előadásokon ők is kapnak valamit és meggyőződéseim szerint a fiatalok is, sőt, gyermekek is sok mindent megértenek ebből, néha nem is gondoljuk, hogy mennyire sokat. Arról mesélek például, hogy a zene nem más, mint az alapvető ellentétek váltakozása. Lassú és gyors ritmusok, tempók, magas és mély hangok, feszültségteremtő és feloldó gesztusok. A magyarázatok során ezek a mechanizmusok érthetőbbé, felismerhetővé válnak. S a meghallgatott zeneművek vagy azok

Hollerung Gábor

egyik-másik részlete így annyira hatásosak, hogy a koncert után még a legkisebbek is gyakran kérnek arra a szülőket, vegyék meg nekik az egyes kompozíciókat lemezen.

– Moderátorként milyen mintákat követ?

– Az én generációm Lukin László és Ördögh László vezette koncerteken nőtt fel, és úgy emlékszem, hogy én is volt, amin unatkoztam, mégis, ezeknek az ifjúsági hangversenyeknek mindig volt olyan része, amely teljesen megfogott, magával ragadott. Elegendő ösztönzést adott ahhoz, hogy megismerkedjek a fontos művekkel, s hogy kedvem legyen később is meghallgatni az adott darabokat. Nekem is ez a célom az előadásaimmal. S azt

is igyekszem megvalósítani, amit Földes tanár úrtól tanultam: hogy inkább egyetlen dolgot mondjunk el úgy, hogy a publikum megjegyezze, mint hármát, amelyből egyre sem fog emlékezni...

– Milyen régóta működnek a zenei sorozataik?

– A közönség soraiban akad olyan is, aki már a gyerekeit hordja a hangversenyekre.... Az első sorozatot még a Vigadóban indítottuk el, 1997-ben. Az első koncerteket fél házakkal kezdtük, aztán egyre többen és többen jöttek. Ma már egy teltházás Zeneakadémia ad otthont a Megérthető zenének.

Ennek a sorozatnak nagy előnye, hogy gyakorlatilag bármilyen művet ki tudunk tűzni, meg tudunk mutatni a közönségnek.

A kezdetektől fogva törekszem arra, hogy ne felszínes információkkal operáljak és meg sem próbáltam válogatni esetlegesen nem túl megterhelő hosszúságú és fajsúlyú művek között. A világban egyébként ezek a magyarázatok még a felnőtt koncerteken is eléggé elterjedtek, nálunk viszont még szokatlan a moderátor alkalmazása. Pedig sokszor az „elit” közönségnek sem ártana a felkészítés, a műre való előkészítés. A műsorfüzetet nem mindenki futja át, és a figyelem felkeltését az szolgálja, a ráismerés varázsát az adja meg, ha nem csak olvasnak az ismétlődő motívumokról, hanem ezeket külön meg is hallgatják. Akkor biztos, hogy

emlékezni fognak rá. Egy kicsit olyan ez, mintha a közönség velünk együtt vehetné birtokba a darabot.

– *Karmesterként tehát azokról a dolgokról mesél, amelyeket ön is felfedez, amikor elkezd egy adott darabot megtanulni, s zenei szempontok szerint feldolgozni.*

– Így igaz, a koncerten a maga valóságában megismerhetik az előadás nehézségeit. Van egy érdekes új projektem is, ami szintén azt igazolja, milyen hatása van ennek a hallgatóságra. Húsz esztendeje foglalkozom egy egyesített, fővárosi kórus-sal. Először iskolák kórusaiból gyűlt össze a társaság, aki akart, jelentkezhetett, s komoly repertoárt építettünk ki. Két évtized után abba akartam hagyni, de kollégáim kitaláltak egy új formációt, amelyet elneveztek „Énekel az ország”-nak. Bárhonnan jelentkezhetek rá a kórusok, kórustagok, s nyári táborozást követően idén például a Művészetek Palotájában előadtuk Verdi Requiemjét. A táborda lejöhettek a családtagok, barátok is. Beülhettek a próbákra, s utána mindenki azt mondta, rengeteget tanult ebből a munkából. A szólampróbák után, az összpróbák előtt kétórás előadást tartottam, amely nagyrészt a mű szellemiségéről, zenei elvéről szólt, és segítette a résztvevőket a darab megértésében, előadásában. A következő esztendőben Brahms Német requiemjét fogjuk így megszólaltatni, s eddig már ötszázán jelentkeztek a táborra, úgy, hogy még nem járt le a határidő. Ez is megmutatta, mennyire fontos a közönség kirekesztettségének felszámolása! Véget kell vetni annak a misztikus kódósításnak, amellyel sokan körülveszik a muzsikálást. Ne érezze a közönség óriási kegynek, hogy hallgathatja a játékunkat. Lehet a muzsika köré nimbuszt építeni, de azt is látni kell, hogy a komolyzenét sem vonhatjuk ki a „fogyasztási cikkek” egymás közötti harcából. A publikumot ezért valamilyen módon be kell avatni a muzsikálás rejtelmeibe. Egyetlen dologban hiszek, és az az aktivitás. Huszonnyolc esztendeje vezetek amatőr kórust, amelyre az emberek a munkájuk mellett időt, energiát áldoznak. Csak azért, mert szeretnek énekelni, érdeklődnek a zene iránti, szeretik a muzsikát. Valójában ez a leghatékonyabb út a publikumhoz, mert ha erre nem leszünk képesek, számítanunk kell arra, hogy néhány év múlva nem lesz, aki jegyet vált a koncertjeinkre, a jó értelemben vett sznob közönség ugyanis előbb-utóbb

kihál. S az érdeklődőkhöz nem lehet felvilágosító attitűddel közelebb kerülni...

– *A zeneoktatás szerepe is nagyon lényeges lenne az utánpótlás-nevelésben...*

– Elgondolkodtató, hogy mennyire jó az énekórák módszere, hiszen sokakat az öncélú szolmizációval, a rengeteg évszámmal, életrajzzal üldözik el a muzsikától... Azokra a gyerekekre pedig, akik mégis a zeneoktatást választják, de nem válnak művészekké, sokan csak úgy tekintenek, mint a művészeti oktatás sallangjaira. Pedig éppen ez az a réteg, amely felnőttként érdeklődni fog a zeneélet iránt, és majd jegyet vált a hangversenyekre... Lenézik, nem veszik komolyan az amatőr mozgalmat, pedig számos olyan együttes van közöttük, amely a hivatásos kórusoknál is jobb teljesítményt nyújt. Szakértelem, intelligencia jellemzi ezeket a társulatokat, belső fegyelem, magas színvonalú szakmai munka, miközben minden tagnak megvan a maga hivatása is. S ezek azok az emberek, akik nemcsak a kóruspróbákra járnak el, hanem ott vannak a koncerteken, mert a mindennapjaikhoz hozzátartozik a zenehallgatás. Ezért tartom lényegesnek, hogy a koncertjeinken az ott lévők minél jobban beavassam a muzsika titkaiba.

– *Milyen programokat mutatnak be a Megérthető zene előadásain?*

– Általában azokat a darabokat játsszuk, amelyeket a koncertjeinken. A nagyzenekari művek mellett kamaradarabok is színesítik a műsort, s így a zenekarunk tagjai is megmutathatják a tudásukat. Arra is figyelek, hogy a klasszikus művek mellett kortárs darabok is helyet kapjanak a programban. Az utóbbi időben TV-felvétel is készült a sorozatról, s meglepő, hogy mennyire kommunikatív fogadja mind ezt a közönség.

– *A hazai zeneéletnek is fontos feladata lenne a közönségteremtés, az utánpótlás-nevelés...*

– Most azt látom, hogy ahelyett, hogy egyesítenénk az erőinket, inkább szétforgácsolódnak az ifjúság nevelésére fordítható eszközök. Ez a piac nem akkora, hogy elbírja az egyre több jelentkezőt, akik közül sokan eléggé eltérő színvonalú koncerteket, sorozatokat kínálnak. S arról sem szabad elfeledkezni, hogy a minőséget sem azonnal ismeri fel a publikum... Nagy kérdés az is, hogy a magyar zenei

élet a produkciókat finanszírozza, vagy inkább a műhelyeket támogatja? A zenekari szövetség is látja, hogy most nagyon nehéz időszak következik. Ezért lenne értelme közös javaslatokat letenni a döntéshozók asztalára. Egyelőre azonban mindenki csak a saját érdekeit védi. Hiszen a kevés támogatás is több a semminél...

– *Önöknél azért érzékelhető, hogy amit csinálnak, arra van kereslet...*

– Igen, mérhető mennyiségű embert alakítunk közönséggé. De ez sem biztosíték arra, hogy az, amit mi csinálunk, nem fog előbb-utóbb elveszni. Lehet, hogy mégis a húszéves intézményrendszer keretei és mechanizmusai maradnak meg...

Én mindenesetre nem tudok másban hinni, csak az ifjúságban. Az amatőr kórusoknál látom, hogy mennyire lelkesek, s akár napi kilenc órát is hajlandóak próbálni. Egyébként úgy vélem, megfelelő módszerrel minden generáció megnyerhető. Hiszen rendszeresen szerepelünk üzletemberek számára rendezett újévi koncerten, s a visszajelzéseik azt igazolják, sajátos előadásainkkal még az ő érdeklődésüket is fel tudjuk kelteni.

– *„Fogyasztható komolyzene kívülállóknak, értékes és érdekes zenék” – írják a koncertekről szóló beszámolóikban, „a közönség érti, amit hall, de nem érzi magát kioktatva”...*

– Ezek az újévi hangversenyeken nemcsak az ismert darabokat fogadják szívesen, hanem a nehezebb műveket is igazán élvezik. De azt hiszem, az is fontos adat, hogy nálunk, a Dohnányi Zenekarnál évente 4–5%-kal nő a közönség létszáma, s az ötszázfős, nyári táborok után is sokan döntenek úgy: járni akarnak a koncertjeinkre, és bérletet váltanak a sorozatainkra. S az, hogy a Megérthető zenén is állandó a létszám, nincs lemorzsolódás, szintén azt igazolja, lehet ezt így is. De a legkisebbeknek szóló bérlet, a Zeneértő leszek iránt szintén egyre nagyobb az érdeklődés. A Zene titkait 70–80 fővel kezdtük, s most már, az új Dél-Budai Kulturális és Szabadidőközpont megnyitásával közel 400 főnél tartunk. És mindenki csodájára jár, hogy még a kicsik is milyen csendben hallgatják végig a gyakran felhívottakat is próbára tevő hosszúságú darabokat. S bár nekem ez a két sorozat nem kevés munkát jelent, úgy érzem, miattuk érdemes.

R. Zs.

„Sokak szerint forradalmat csináltunk a zenei árusításban”

Internetes nagyáruházzá akar válni a minden műfajt kínáló www.dalok.hu

Egy honlap, ahol jól megfér egymással a punk és a cigányzene, a magyar nóta és a pop, a hip-hop vagy a világzene. Egy oldal, ahol számos hír, információ olvasható a magyar muzsikusról, ahol ingyenesen lehet videoklipeket nézni, behallgatni sok-sok dalba, és ahonnan jutányos áron (a felvételek jelentős része nettó 99, bruttó 119 forint, egy-egy teljes album pedig zömmel 1200 Ft), letöltéssel lehet magyar zenéket vásárolni. A www.dalok.hu-n hosszan lehet böngészni együttesek és felvételek között, keresgélni a régi kedvenceket vagy akár a legújabb számokat és teljes albumokat. A néhány hónapja indult oldalt a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezete alapította közhasznú, non-profit társaság, a Magyar Élőzene Művészeti Kht. működteteti. A portálról és a további tervekről dr. Gyimesi László, a Művészeti Szakszervezetek Szövetségének elnöke, a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének főtitkára beszélt.

– A muzsikuskok keresték meg Önöket ezzel az ötlettel, vagy a szakszervezetek belülről jutott valakinek az eszébe, hogy egy ilyen portált kellene készíteni?

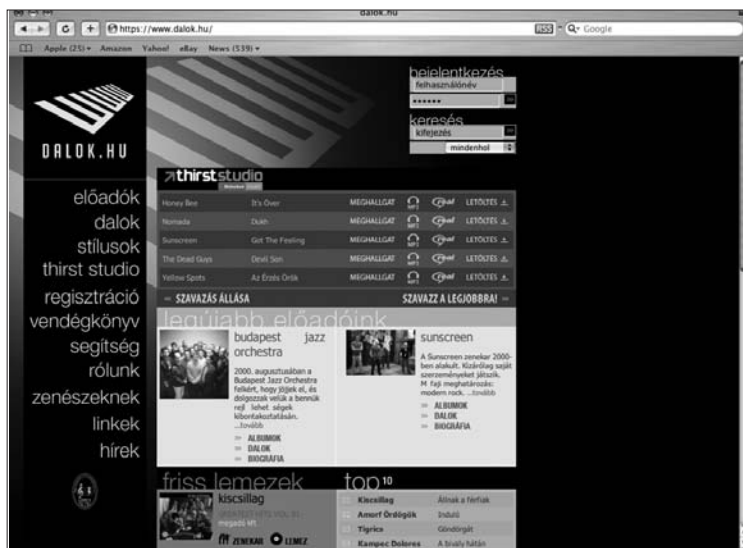
– A szakszervezet is csupa-csupa zenészből áll... Már nem emlékszem pontosan, hogy kitől is származott ez az elképzelés, de az biztos, hogy ez zenészek kezdeményezése volt. Egy hosszú folyamat fontos állomása ennek a portálnak a megszületése. S túlmutat a dalok.hu-n, a zenei áruházban. Itt ugyanis elsősorban olyan műfajok kaptak helyet, amelyek, bár döntő többségükben értéket képviselnek, az utóbbi esztendőben egyre jobban kiesnek a televíziók és rádiók érdeklődési köréből. Rádadásul az utóbbi időszakban az a tendencia is megfigyelhető, hogy a hagyományos CD-terjesztést egyre inkább az internetes zeneletöltés váltja fel, és a felhasználók többsége illegális forrásból tölti le a muzsikákat. Kialakult hát egy olyan helyzet, amikor a zenészek azt mondják, mi alkotunk, de ezeket a műveket nem tudjuk a nyilvánosság elé tárni. Azért is döntöttünk a honlap életre hívása mellett, hogy legyen egy olyan portál, amely a magyar zenészek

kezdeményezésére és igényei szerint épül fel, bevétele a muzsikuskokhoz jut el, és amely természetesen legális. Ahhoz, hogy a zenészek itt bemutatthassák művészetüket, nincs szükség nagy anyagi befektetésre, de még különösebb fáradságra sem, hiszen nagyon egyszerűen fel lehet kerülni a dalok.hu-ra. S azt is nagyon lényegesnek tartom, hogy a muzsikuskok nálunk teljes egészében megvalósíthatják az elképzeléseiket, hiszen a feltett anyagnak egyedül csak a büntető-törvénykönyv vagy az alkotmány szakaszait nem szabad sértenie. S ahogy egy-egy dal megjelenik a portálon, máris a világ minden számítógépén hozzáférhetővé válik.

– Kik döntenek arról, hogy mi kerülhet fel a dalok.hu-ra?

– A szó klasszikus értelmében senki, csupán az ezzel foglalkozó munkatársak jelezhetik azt, hogy ilyen, vagy olyan probléma merült fel. Azonban kétféle szempontnak kell megfelelniük ezeknek a szerzeményeknek. Az egyik az, hogy a hangfelvételnek is meg kell ütnie egy bizonyos minimális technikai szintet. Hiszen azt akarjuk, hogy a portálra látogatók élvezhető minőségű muzsikához jussanak. S az is elvárás, hogy a dal szövege vagy a képek ne sértsenek semmilyen törvényi előírást. Eddig egyetlen olyan felvétel akadt csak, amelyet az előadókkal egyeztetve levettünk, de arról

is csak akkor derült ki, hogy aggályos, amikor már egy ideje fent volt a lapon... S annak is örülök, hogy mindenki érti, érzi, hogy ez az oldal sokkal több, mint egy zenebolt. A nyilvánossághoz jutás alternatív eszköze, hiszen a zenészeknek nemcsak ingyenes értékesítési, hanem bemutatkozási lehetőséget is kínál. A nyitóoldalon a honlap legújabb előadóiról talál anyagokat a látogató, válogathat a nap dalai között, megtudhatja, mely számok tartoznak a Top 10. közé, emellett tallózhat a friss felvételek, valamint a hírek

között is. Nemcsak koncertekről, turnék-ról olvashat, hanem versenyekről is talál információt, sőt, az anyagok között interjúk is helyet kaptak. A lapon lehet előadók, dalcímek és műfajok szerint válogatni, s az együttesekről, szólistákról szóló életrajzok, képek, videoklippek mellett néhány dalnak a szövege is megtalálható. A kínálat, amely hónapról hónapra bővül, igazán nagyon színes. Van énekelt vers Cseh Tamással vagy Gryllus Dániellel, alternatív zene, blues, jazz, népzene vagy reggae is. S bár nulláról indultunk, büszke vagyok arra, hogy már az ötezredik felvételnél tartunk.

– *Ha valaki úgy dönt, szeretne felkerülni a honlapra, mi a teendője?*

– A zenészek, akik ezen az oldalon promotálni és árulni szeretnék a dalukat, részletes útmutatót találnak erről a honlapon. A jelentkezők szerződéstervezetet is kapnak, s ha ezt megfelelőnek találják, akkor el kell küldeniük a zenei felvételek mellett a zenekaruk leírását, a róluk szóló, legfontosabb híreket, fotóikat és persze a szkennelt lemezből is. S aztán néhány nap, és máris megtalálhatják őket a rajongók az interneten. A felvételek egy-egy percébe minden látogató behallgathat, s aki nemcsak egy számot akar letölteni, az teljes albumokat is megvásárolhat. Bankkártyával vagy akár SMS-sel is lehet rendezni a számlát. Így egy idő után, reményeink szerint működő pénzkereseti lehetőséggé is válhat a honlap a zenészeknek... De be kell valljam azt is, bennünket a portál üzemeltetése, az árusítás elég nehéz feladat elé állít, hiszen a kereskedésben nincs túl nagy tapasztalatunk...

– *Ez valóban új és szokatlan szakszervezeti szerepkör...*

– Vállalunk kell, hiszen más nem teszi meg helyettünk. Elsőként most arra törekszünk, hogy minél többen tudomást szerezzenek a honlapról, hiszen egy internetes zenei áruház akkor működik jól, ha sokan ismerik, és ha minél színesebb a kínálata. Úgy látjuk ahhoz, hogy megnyerjük a közönséget, a jogi eszközök mellett reális árra is szükség van. Sokan vannak ugyanis azok, akik nem akarják illegálisan lemásolni a felvételeket, viszont a CD-ket sem tudják megvenni, mert aránytalanul drágának tartják az árukat. Talán ennek a publikumnak járható középútat kínál a dalok.hu.

– *Bár a portál a muzikusoknak pénzkereseti lehetőség, a szakszervezetnek azonban nem kevés kiadást jelent. Már magának a rendszernek az elkészítése is komoly összegbe került, emellett a karbantartás, a működtetés költségeit sem térítik meg a befolyó összegek.*

– Mi azzal a tudattal kezdtünk neki a munkának, hogy számunkra biztosan veszteséges lesz, a lényeg azonban az, hogy a zenészek számára bevételt termeljen. Az üzemeltetési feladatokat így a szakszervezet közhasznú, non-profit társasága, a Magyar Élőzene Művészeti (MÉZ) Kht látja el. Már maga a kialakítás sem volt olcsó, hiszen ilyen szoftverek nem léteznek, ráadásul ennek a rendszernek nagyon sok kapcsolódási pontja kell, hogy legyen, a zenészekkel, a felhasználókkal, bankokkal és mobiltársaságokkal. Roppant bonyolult struktúra, és rengeteg a hibalehetőség. S persze közben folyamatosan bővülnünk, fejlődünk is kell... A nehézségek ellenére sokan azt mondják, hogy mi ezzel a honlappal forradalmat csináltunk, hiszen itt mindenki megvalósíthatja azt, amit szeretne, anélkül, hogy különösebb kockázatot vállalna. A portál kapcsán azért azt is el kell mondanom, mi minden fogalmazódott meg meg a céljaink között. Fontosnak tartjuk azt is, hogy nézzünk vissza a múltba, és azokat az értékeket, amelyek korábban nem kaptak nyilvánosságot, ismét előszedjük. Így a látogató számos izgalmas koncertfelvételt, élő előadást is talál a felvételek között.

– *A portál címe, a „dalok” elsősorban a könnyűzenére utal, s talán így nem is csoda, hogy a letölthető zenék között nagyon kevés a komolyzenei felvétel.*

– A komolyzene sosem volt olyan helyzetben, mint a könnyűműfaj, ahol a zenészeknek a felvételeikkel kellett megkeresniük a megélhetésükre elegendő összeget... A komolyzene területén jöttek a megrendelések, s szinte mindegy volt, hogy egy-egy lemezből hány példány fogy el. Mostanra azonban már változott a helyzet. Napjainkban már a klasszikus zenészeknek is nagyon lényegessé vált, hogy minél nagyobb közönségréteghez jussanak el. Ezért javasoltam szimfonikus együtteseknek, hogy a felvételeik közül, amit csak lehet, tegyenek fel a honlapra, mert azok az érdeklődők, akik idelátogatnak, valószínűleg nem azért jönnek, hogy megkeressenek egy-egy komolyzenei

együttest, de ha már a honlapon járnak, biztos, hogy alaposan körülnéznek. Így egy olyan réteget is meg tudnak szólítani, amelyhez egyébként nem jutnának el. Az utóbbi időben a szimfonikus zenekarok is egyre több promóciós lemezt készítenek, biztosan vannak olyan felvételeik, amelyeket nyugodt szívvel a honlapra tehetnek. Kockázatot ezzel ők sem vállalnak, s ha ennek köszönhetően évente néhány emberrel több megy el a koncertjeikre, már megérte. Természetesen, ha a portálon több lesz a komolyzenei felvétel, akkor nemcsak egy-egy percnyi muzsikába, hanem hosszabb idejű felvételbe is behallgathatnak majd a látogatók. Egyébként már a BMC Records-szal is megállapodtunk, s ennek alapján a lemezkidó számos kortárs zenei felvétele felkerül a dalok.hu-ra, ez szintén hatalmas bázis, és így mire mindent megtalál közülük a látogató, az még némi időbe telik...

– *S a szimfonikus zenekarok tudomást szereztek már erről a lehetőségről?*

– Több fórumon említettem már, s remélem, az együttesek közül egyre többen jelentkeznek majd a felvételeikkel! Hiszen a művészek sem az a célja, hogy elrejtse, amit alkotott. S nagyon bízom abban, hogy hamarosan tényleg elérjük a tízezres felvételszámot, s a muzsikáink között nagyobb arányban lesz komolyzene is!

– *S a tervek szerint a portálnak nemso-kára az angol nyelvű változata is elkészül, www.songs.hu címmel...*

– Folyamatosan dolgozunk rajta, csak azért haladunk lassan, mert fel kell készülnünk arra is, hogyha ez a honlap elindul, akkor idegen nyelvű művészek is bejelentkezhetnek. S ennek a pontos kidolgozásával rengeteg a tennivaló, hiszen náluk már számos más szempontot is figyelembe kell venni. De addig is arra törekszünk, hogy ne csak itthon, hanem külföldön is tudomást szerezzenek erről az oldalról. Együttműködünk a Zenei Export Irodával is, amelynek a magyar zene külföldi promóciója a feladata. A dalok.hu adatbázisát megjelenítjük a nagyobb nemzetközi zenei szakvásárokon. Külön figyelmet szentelünk a külföldi koncertszervezéshez szükséges zenekari és DJ adatok összegyűjtésére is (rider, stageplan, sajtófotók. stb.) Szóval, egyfolytában dolgozunk, s bízom abban, hogy meg is lesz az eredménye...
R. Zs.

Az évadkezdet koncertjeiről

Minden évadkezdő koncertnek meghatározó jelentősége van. Hangütés, amely fokozott hatást gyakorol az elkövetkező év potenciális közönségére. Ami a műsor összeállítása idején még csak szándék volt, most vizsgázik a gyakorlatban, az elhangzás mindennapjain. Fájdalmas aktualitása lett például – erre a tervezés idején aligha gondolhatt bárki is – Sosztakovics komoly, tépelődő-töprengő hangvételű szimfóniáinak. Szeptember közepének zaklatott napjaiban sajátosan adott kezét egymásnak az utca, a nézőtér és a pódium érzés- és gondolatvilága. Ugyanazokkal az indulatokkal találkoztunk a műalkotások szűrőjén át, amelyeket megpróbáltunk a küszöbön hagyni. Lám, megélhető példa arra, hogy van közös határ a művészetek gyakran „elvontnak”, netán időszerűtlennek tartott világa és több időszik mindennapjai között.

Szeptember 23-án a **Danubia Szimfonikus Zenekar** varázsolt komor tónust a Zeneakadémia nagytermébe. Merész erőpróbára vállalkozott ezúttal is Héja Domonkos vezényletével az együttes. Halálának 125. évfordulóján Muszorgszkijtól az Egy éj a kopár hegyen kidolgozottan szólalt meg, visszaadva a partitúra színeit-árnyalatait. (Talán annak is része van az összeszokottságban, hogy nem ez volt idén az első őszi koncertjük.) Muszorgszkijtól „fokozatosan” vezetett az út Sosztakovics-hoz: A halál dalai és tánci ciklust Sosztakovics hangszerelésében szólaltatták meg Anatolij Fokanovval, aki (még egy évforduló!) aznap ünnepelte 60. születésnapját. A dalciklus lett az est művészi fénypontja; amikor is a térbeli és időbeli közelséget és távolságot ideálisnak éreztettük. A súly nem fájoan nyomasztott, a tragédiát a katarzis szűrőjével éltük át. Ráadásul, a ráadás (a méltán népszerű Bolhaldal fergeteges előadása) jótékonyan oldotta a feszültséget.

A 100 éve született Sosztakovics X. szimfóniája kétségkívül komoly feladat, előadóknak és hallgatóknak egyaránt. Legtöbbbet vélhetőleg Héja Domonkos profitált ebből, hiszen ő nyilvánvalóan közel került a próbák során a kompozíció egészéhez. A játékosokat még erősen leköttette a szólamuk, bár komoly előkészítő

munkára vall, hogy játék közben tudtak figyelni a dirigensre is. Azonban még jó pár előadás szükséges ahhoz, hogy érezhetően biztonsággal tájékozódjanak a különböző léptékű formai szakaszokban. A megszólaltatás színvonala még nem egyenletes; néha épp a szépen megoldott szakaszok vetítenek árnyékot azokra, amelyek kivitelezése nyilvánvalóan esetleges. Megint kiderül: a hangszeres képzettség magas színvonala (ami vitán felül megvan a Danubia Szimfonikus Zenekarnál) szükséges, de nem elégséges feltétel az ihletett-szép produkciókhoz. Hallatszik a különbség a között, hogy például dinamikai előírást tart be valamely szólam, avagy karmesteri utasításra érzelmi-indulati folyamatot vezet végig. Amíg a hegedűszólam akár csak kisszámú játékos számára fontosabb a „mozgásöröm” öncélúan (legyen szó akár tremolóról, akár futamokról; szikrázó csillogásról vagy épp leküzdött hűrsík-váltási nehézségről), mint jelentésével együtt – egyes karakterek érvényesülhetnek, de a hangulati történések követése akadályokba ütközik. A karmester nem tehet mást, mint hogy az effektusokra koncentrálna (a partitúra megannyi hangszerelési remeklésének visszaadásával), s az affektusok csak másodlagosan jutnak kifejezésre. Látványként ez abban jelentkezik, hogy Héja Domonkos főként „aktuális” mozzanatokra irányítja figyelmét, a beintések főként a markáns színhatású hangszercsoportoknak szólnak, a kottakép alapján evidens játszánivalóval akkor is magára hagy egy-egy szólamot, amikor perdöntő lenne intenzitásának életben tartása. Bal keze elsősorban a jobb kéz irányításait segíti – bevallottan elhanyagolható (még!) az egésze irányuló áttekintő építkezés. A lelkiismeretes munka és a tehetség együttes eredménye a többségükben gyönyörködtető szólóállásokban mutatkozott meg. Kidolgozottságát tekintve pódiumérett produkció, de további előadásokra van szükség, hogy a végigjátásból élménytadó interpretáció váljék.

* * *

A **Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara** Bartók halálának évfordulójáról és Sosztakovics 100. születésnapjáról emlékezett meg, Kovács János vezényle-

tével. Szeptember 25-én a Dohnányi-bérlet, 26-án pedig a Mahler-bérlet tulajdonosai hallhatták Bartók Divertimentóját és Sosztakovics 7. („Leningrádi”) szimfóniáját. Az első est nézőtérén szép számmal képviseltette magát protokolláris hallgatóság, s ezúttal a nemzetközi kongresszus kiemelten köszöntött résztvevői korántsem bizonyultak hálás hallgatóságnak. A földszint 11. sorában alig akartam hinni a fülemnek: mintha omladozó romos épületben ülnék, úgy recsegtek-nyikorogtak a székek! Márpedig a hiba aligha lehet az Operaház berendezésében: előző este a kakasülön élveztem A nürnbergi mesterdalnokok előadását (öt óra alatt a néhány felcsapódó ülés effektusa pozitív eredményként értékelhető). Fricska a köhögő-zörgő zenebarátok iránt máskor indulatos kritikusként: az érdeklődés hiánya, az éretlenség és a figyelmetlenség; zörgéssnélzajongásnál is zavaróbb tényezők.

Ennek a közönségnek aligha lehetett volna kedvére tenni: a Divertimento rövid, a szimfónia hosszú, az egyikben kicsi a vonóskar, a másikban mamutegyüttes szerepel... Ilyen légkörben kellett játszani a művészeknek!

A méltán népszerű karmester keze alatt „jólfésült” Divertimento csendült fel, ám vérszegényen. Az a belső tűz hiányzott, melyet a remekműbe vetett hiten túl a kompozíció szeretete táplálhat. Mintha az előadók csak a szólamkottaig jutottak volna el, s annak megszólaltatásával véget is érte feladatuk... Elfogódottság, eltúlzott igyekezet? Csak a zárótételre kelt életre a hangzás, amikor a ritmusvilág aktivizálta a vonósokat. Elnéztem a játékosokat; a Filharmóniai Társaság Zenekara ebben az összeállításban szinte ifjúsági együttesnek tűnt. Talán túlzott „fiatalítás” is közrejátszott a bizonytalankodásban?

A Leningrádi szimfónia nagylétszámú előadógárdája más vérmérsékletről tett tanúságot. Itt az első pillanattól erősen érződött a játék-öröm (néha még a tételek hangvételének rovására is – amennyiben a könnyedén győzött szakaszok már-már etűdszerű karaktert öltöttek). A hosszú tételeket vélhetőleg csak Kovács János tartotta össze; neki köszönhetően nem esett (önmagukban egyébként jól megformált) kisebb egységekre sem a nyitó-, sem pedig

a zárótétel. Ami közöttük volt, intermezozojelleggel az erőgyűjtés idejének tűnt leginkább. Természetesen a mozgósítóerejű, optimista végkifejlet aktív részvételre készítette a játékosokat, s az így felharsanó, hatásos fokozás még a bágyatag publikumot is képes volt felrázni. Lett is taps, ováció – ami viszont aligha több az „itt a vége, fuss el véle” megkönnyebbülésénél. Ennél többet érdemelt volna a mostoha körülmények között létrehozott interpretáció – a jól végzett munka tudatával legfeljebb Kovács János távozhatott, aki (régijó szokása szerint) mindent megtett, amit az adott szituációban lehetett. Remélhetőleg tudja annyira lelkesíteni muzikusait, hogy legközelebb a műsor megszólaltatásán túl kihívásnak tekintsék az adott közönség minden áron való meghódítását.

* * *

Másnap e műsornak további helyszínek rendezvényei jelenthettek komoly konkurenciát: miközben a Zeneakadémián a Budapesti Zenei Hetek nyitóhangversenyére került sor, a Művészetek Palotája Bartók-emlékhangversenynek adott otthont. Örvendetes, hogy szép közönség jutott e koncertnek, jóllehet, a Bartók Rádió élő egyenes adásban közvetítette. **A Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara**, Fischer Ádám vezényletével a Két képet, a fiatalokri hegedűversenyt, a Brácsaversenyt és A csodálatos mandarin – szvitet adta elő, szólistaként Shlomo Mintz közreműködésével.

Az első pillanattól az utolsóig a figyelem inspiráló légköre vette körül az előadókat, akik játékkal azt tanúsították, hogy van kétséget kizáróan anyanyelvi szintű értése a bartóki kottaolvasásnak. Tény, hogy ez nem születés kérdése – de a Bartók-zenén nevelkedettség meggyőző erővel érvényesült. A zenekar, amely egyaránt jártas a történeti és a legújabb zenében is, képes úgy tolmácsolni a bartóki zenét, hogy egyszerre érezhessük klasszikus letisztultságát s mindmáig felkavaró hatású újszerűségét. A Két kép közül az elsőben villództak a varázsos színek, a második pedig ritmikájának-metrikájának elementáris erejével hatott. A fiatalokri hegedűverseny Shlomo Mintz hangszerén bensőséges tónussal szólt – szervesen összetartozó tételekkel. Külön említésre méltó a tartalmat-formát érzékenyen követő dinamikai rend; mindig minden átgondoltnak, értelmezettnek érezhettünk. Hangszín-világát illetően hasonlóképp szuggesztívnek hatott a Brácsaverseny is, mely sokáig Serly

Tibor kiegészítésével volt ismert. Ezúttal Nelson Dellamaggiore és Bartók Péter rekonstrukciója került előadásra. Vélhetően még a legszűkebb szakmai berkekben is csak kevesen tudják hallás alapján érzékelni az eltéréseket – de nem is ez a cél; nem valamely „verzió” a lényeges, hanem annak örvendhettünk, hogy a szerző halálának 61. évfordulóján hangzó életre kelt az utolsó töredék.

A zárószámot követő hangos tetszésnyilvánítás feltehetően az est egészére vonatkozott, s nem csak a záró szám kapta – habár a nagy sodróerejű és tempójában is végsőkig fokozott Mandarin-szvit önmagában is szinte provokálta a viharos fogadtatást. Felelősség és elkötelezettség érződött a zenekar játékból, újabb nyilvánuló jeleként a Fischer Ádámmal való ideális együttműködésnek.

* * *

Október 4-én volt a **MÁV Szimfonikus Zenekar** Erdélyi Miklós-bérlétének nyitókoncertje. Olyan est, amelyet nem mintapéldaként, hanem példázatként emlegethettünk, sokáig. „Minden összejött” – majdnem. Jól hatott a műsorösszeállítás is; az első részben Mozart megunthatatlan (?) remeke, a kései C-dúr szimfónia, a másodikban pedig két 20. századi klasszikus mű, Bartók Táncszvitje és Kodálytól a Psalmus Hungaricus. Az egész est átütőerejét – talán – az adta, hogy Gál Tamás nyilvánvalóan meggyőződéssel hisz e kompozíciók értékében és értékállóságában. Aligha tulajdonítható csupán az évadkezdet friss lendületének az a koncentrált jelenlét, amely lehetetlenné tette, hogy a hallgató figyelme elkalandozzon. A Mozart-szimfónia viszonylag nagy apparátussal szólalt meg, ami a korhűsre törekvő előadások sorában akár anakronisztikusnak is tűnhetnék – ha nem tudnánk arról, hogy Mozartnak igencsak kedvére volt annakidején Párizsban a szokatlanul nagy zenekar, s főképp, ha most nem lett volna meggyőző az életerős játék. A zenekar „belakta” a Zeneakadémia nagytermének a dobogóját, s szép hangok özönével töltötte meg a hangzástérét. Tételszünetben tapsolni: tudatlanság – ezt tartja közvélemény; de éppen a már-már visszatarthatatlan tetszésnyilvánítás tűnik jelzés-értékűnek. A lelke mélyén igazat adtam annak, aki (megfelelkezve a konvenciókról) beletapsolt a nyitótétel után, hiszen a jól felépített tétel rendkívül hatásosan ért véget. Aztán mindenki „viselkedett” – olyannyira, hogy

a Táncszvitet alig ismerők (koncerten feltehetőleg első ízben hallók) alaposan meg gondolták, tapsolhatnak-e...

Eljátszhatunk a gondolattal, vajon kinek jelent élményt valamely remekmű, aki először hallja, vagy aki a mű (többé-kevésbé alapos) ismeretében újrhallgatja, ámde ehhez nincs objektív mérce. Mindenesetre, nem panaszkodhat, aki most találkozik először Bartók remekével. A jó értelmében volt „együtt” zenekar és karmestere; a próbák során kialakulhatott a játékosokban az az össz(hang)kép, amelynek az együttes megvalósítására kell törekedniük. A jól proporcionált nagyforma kidolgozott részletekből épült fel, s mindvégig dominált a ritmikus karakter (dallam-játékkal általában nem maradnak adósak e zenekar szólistái).

A zenei-anyanyelvi szinttel kapcsolatban úgyszintén elmélkedhetünk – ha magyarnak kell lenni a magyar művek „hiteles” megszólaltatásához, ugyan hogyan vállalkozhatunk más nemzeti zenék előadására... Ezen a koncerten elementárisan érezhettük az evidenciát játszanivaló és megszólaltatás között. Röviden: élményt jelentett ily módon (újra)hallgatni a Táncszvitet.

Ugyanezt érezhettük, ha lehet, még fokozottabb mértékben, a Psalmus Hungaricus esetében (no, itt aztán nem is késlekedett a tetszésnyilvánítás!). Hogy nem csak a hallgatóság (s annak részeként, e sorok írója) volt túlságosan fogékony a koncertteremben viszonylag ritkán hallható művek iránt, annak fényes bizonyítékát adta a Nemzeti Énekkar. Az a kórus, amelynek több tagja minden bizonnyal már számos esetben vett részt e korszakos remekmű előadásában, úgy énekelt, ahogyan azt csak megálmolni lehet. Tudták, értették és érezték minden pillanatát, a műismeret és szólamtudás pedig nem rutinos újra-éneklésre készítette őket, hanem arra, hogy aktívan részt vegyenek a születő hangzás kialakításában. Ráadásul, láthatóan-hallhatóan reagáltak a karmesteri kívánalmakra. Értően árnyalt dinamikával szólalt meg a mű, nemcsak a hangerőt illetően, hanem visszaadva az egyes szakaszok érzelmi-indulati töltését. Ami az összhatást lerontotta: Kelen Péter produkciója. Ígéretesnek tűnt, hogy kotta nélküli előadásra vállalkozott, azonban illusztratív megjelenítéssel próbálta pótolni mindazt, amit pillanatnyilag hangi adottsággal nem győzött. Ráadásul, olyan szólista-attitűddel, mintha elvárná: az ő énekét kell

kísérni. Nos, jóllehet, a MÁV Szimfonikus Zenekar kíséret terén egészen kiváló – ez a mű „nem arról szól”. És illik megbecsülni a dirigent, aki valóban ura a helyzetnek!

* * *

Sportban úgy fogalmaznának: „hihetetlenül erősen kezdett” a **Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar**: a Jubileumi-bérlét nyitókoncertjeként szeptember 29-én a Magyar Állami Operaház Énekkarával és Stúdiójának művészeivel Mozart Don Giovanni-jának (hangversenyszerűnek hirdetett) előadására vállalkozott, majd október 10-én Kobayashi Ken-Ichiro vezényletével lépett fel (a folytatás: az Akadémiai bérlét nyitókoncertje, úgyszintén Kobayashival, 15-én). Korántsem irigylésre méltó lelkiállapotban becsülettel helytállni – ez emberileg és művészileg egyaránt elismerésre méltó!

A japán varázsló ezúttal sem okozott csalódást. A közönséget illetően: személye eleve biztosítja a megkülönböztetett érdeklődést, látványa szeretetteljes légkört teremt. A zenekar pedig, jellegét tekintve, minőségileg másként játszik. Nem tudni, mindezt az előadók hogyan élik meg – de az eredmény (a hangzás és annak fogadhatása) további lelkes munkára serkentő.

Csodák persze nincsenek – de meglepetés annál több. Ami a legmeglepőbb, az a vonósszólamok szín-változása: a hegedűk mintha kicserélődtek volna. Igaz, a mindenkori dallamok a karmester megkülönböztetett figyelmét élvezik, ám aligha lehet pusztán karmesteri „fogással” magyarázni ezt az ugrásszerű fejlődést. Igazságtalanság lenne megfeledezni azokról az Olasz Kultúrintézetben tartott koncertekről, melyeken bécsi klasszikus mesterek művei szerepeltek, s amelyek a vonós-kultúra szempontjából elengedhetetlen előzményei az ilyen feltűnő változásnak. Ugyanakkor, azt sem hallgathatjuk el, hogy Kobayashi Ken-Ichiro mostohán bánik a mindenkori basszus-szólamokkal, aminek következtében például a cselló- és bőgő-szólam szinte gazdátlan, s csak a játékosok igényességének köszönhetően kidolgozott.

A Nemzeti hangversenyteremben rendezett est műsorán Beethoven VI. szimfóniája és Berlioz Fantasztikus szimfóniája szerepelt. A klasszikus mű esetében leginkább a fúvós-szólisták remekeltek („madárkoncert”), egyébként pedig azt az odaadást értékelhetjük, amelynek köszönhetően „éltek” a szólamok, plasztikusan érvényesült a hangszerelés megannyi apró

finomsága. Az igazi nagy élmény a Fantasztikus szimfónia volt – feltehetően a zenekarnak is. Ezúttal nem kellett halláskárosodástól tartaniuk; a Bartók Béla hangversenyterem színpadán kényelmesen elfért a nagy előadói apparátus. (A terem sok pontjáról maga a látvány is lekötötte a figyelmet.) Hogy valóban átjárt mindenkit a muzsika, azt fényesen bizonyította a zárótétel rövid részletének ismétlése: teljes erőbedobással, immár felszabadultan muzsikált mindenki. És a hosszan zúgó vastapsot fáradtan bár, de elégedetten nyugtázták.

Az ünneprontás szándéka nélkül: hasonló reakciót nem váltott ki a Zeneakadémián Brahms IV. szimfóniája az előadókól; ezúttal, érzékeny műszerként, a teljesítmény örömeinél erősebben érezték a munka-okozta fáradtságot. Jogosan: a poétikus tartalom kevésbé jutott kifejezésre; az érzelmi program háttérbe került, a konfliktusok-küzdelmek után elmaradt a megoldás beteljesült diadala.

* * *

Nemcsak a zenei élményért, hanem már magáért a műsorösszeállításért is hálás lehet a **Nemzeti Filharmonikus Zenekar** október 19-i koncertjének közönsége. Nem csupán azért, mert koncertteremben ritkán hallható művekkel ismerkedhet, hanem azért a többlet-tapasztalatért, ami semmilyen mélységű-magasságú zenetörténeti-zenetudományos ismeretanyaggal nem helyettesíthető. Ravel Spanyol rapszódiaja után De Falla Éjszakák a spanyol kertekben című kompozíciójának szólistájaként Leonyid Kuzmin lépett fel, az est második felében Villa-Lobos, Sztravinszkij és Debussy műveit vezényelte Kocsis Zoltán.

Ki-ki korábbi ismeretei és pillanatnyi lelkiállapota alapján koncentrálhatott a darabokra vagy felfigyelhetett az előadás sajátosságaira. A(z ingyenes) műismertetőben szerepel egy olyan Debussy-mondat, amellyel az est egészét jellemezhetjük: „A zene színekből és ritmizált időből áll”. Ezúttal nemcsak az Ibéria, de szinte valamennyi műsorszám esetében tobzódtunk a (hang)színekben, s a hangszínek egymásutánja körvonalazta a formákat. A szó legjobb értelmében vett profizmus kell ahhoz, hogy ne időben lezajló folyamatot létrehozandó, *cselekvésként* hasson a zenélés, hanem a hangzások egymásutánját *létezőkként* érzékeltesse, melyek sorozata realizálja a partitúrákban rögzített *történeket*.

Nyilvánvaló: az szólt, amit Kocsis Zoltán – jó érzékkel – elképzelt, amit megvalósítani szándékozott muzsikusaival. Nyilvánvalóan igényes próbafolyamat előzte meg az előadást. Érdekes módon, a „bejáratottság” mégsem keltette újbóli (ki tudja, hányadszor) mechanikus ismétlés érzetét; nyilvánvaló volt, hogy minden következő hang (hangcsoport, tematikus szakasz, stb.) az előzőek szerves következménye. Ugyanakkor, néha azon vettem magam észre: szinte a megszólaltatandó zenétől függetlenül, „öncélúan” gyönyörködöm valamely hangszer tónusában, máskor abban a hang-drapériában, melyet a kíséret funkcióját betöltő szólamok jelenítenek meg. Egészen kivételesen áttetsző tudott lenni a nagylétszámú hegedűszólam, ugyanakkor a leghalkabb kíséret sem vált jellegtelenné. Suttogott a pianissimo, zengett a fortissimo, anélkül, hogy az előbbinél visszafogásra, az utóbbinál erőlködésre lett volna szükség. Egyszóval: evidenciaként volt elhithető a hangzás.

Ravel, De Falla, majd pedig Debussy Ibériája hallatán egyenes arra kellett gondolnom: lám, amíg a bravúros hangszereles hihetetlen színek-tónusokat eredményezett, nem merült fel a hagyományostól eltérő (elektroakusztikus) eszközök alkalmazásának kérdése! Megkérdőjeleződött, valóban kimeríthető-e a zenei anyag, törvényszerű-e bármikor is a kifejezőeszközök fáradása...

Leonyid Kuzmin játéka szervesen beleolvadt az össz-hangzásba, további színekkel gazdagítva azt.

A 20. század első felében készült kompozíciók közben Villa-Lobos műve zenekari etűd-sorozatnak hatott. Tanulságos volt utánagondolni: a mintegy három évtizeddel későbbi Bachianas Brasileirason érződik a *fogalmazvány-jelleg* az *élménybeszámoló* hatású környezethez képest. Üdítő kontrasztként hatott utána Sztravinszkij Négy zenekari etűdje, a sziporkázó és szellemes zsánerdarabokat hallgatva, nyilvánvaló, hogy miért kerülnek ritkán előadásra.

Az egész est műsorát áthatotta az a vitalitás, amely a ritmikus profilok markáns-pregnáns kidolgozásának köszönhető, s szinte ott is tánc-érzetet keltett, ahol erre írásos utalást nem találni. Ez Kocsis Zoltán kottaolvasatának köszönhető, melynek jóvoltából, immár több évszázad zenekari irodalmát kapja értő-evidens tálalásban az érdeklődő zenebarát.

Fittler Katalin

Végh Sándor

Szül. 1912. május 17. Kolozsvár – megh. 1997. január 7. Freilassing (Salzburg mellett)

„A zenétől mindent megkapunk: ritmust, életerőt, szárnyaló képzeletet. Persze keményen meg kell érte dolgozni, de ha ez elképzelésünk, kívánságunk szerint sikerül, akkor valóban mindent megad számunkra” – nyilatkozta Végh Sándor Robin Hick-nek abban az interjúban, amely a STRAD című zenei folyóirat 1987. évi májusi számában olvasható.

„Bár az élet az elmúlt évszázadok során megváltozott, a zene alapjában véve ugyanaz maradt. Az valahogy időtlen – se nem modern, se nem régi – ugyanakkor mélyen emberi. Manapság fontos kötelezettségünk, hogy a zene segítségével felszabadítsuk az embereket. Megfigyelhetjük, hogyan rohannak koncertre, és utána milyen mennyei nyugalom és szabadság tölti el őket.”

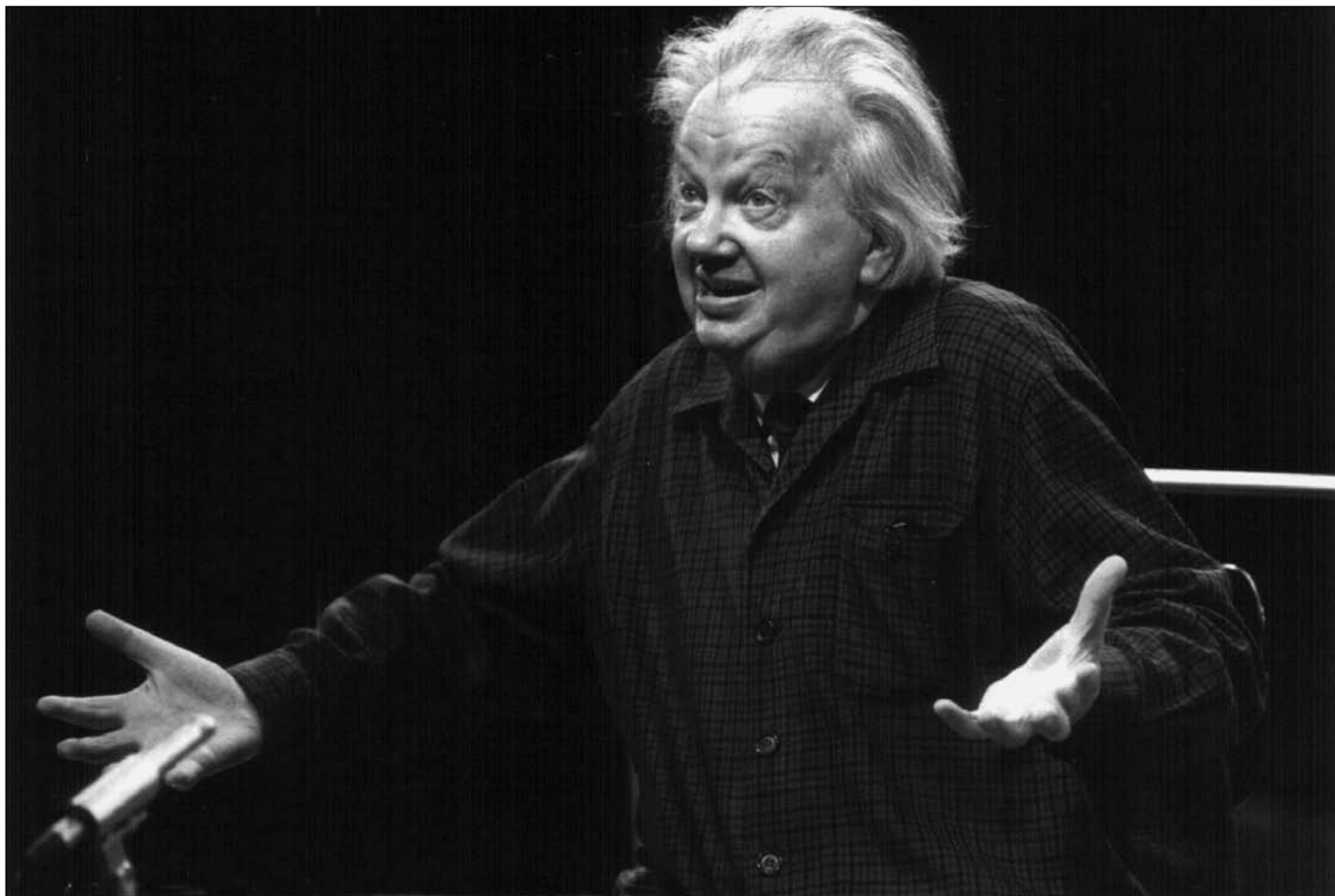
Végh úgy látja, hogy mai életünk rohanó tempója a legnagyobb ellenségünk. Romba dönti emberi és zenei kilátásainkat, eltorzítja időérzetünket, és a zene kifejezésbeli értelmét.

„Az én időmben a légkör jobban kedvezett a muzsikának. Akkoriban kevesebb változással járt a tudományos és technikai fejlődés. Az utóbbi évtizedekben fokoztuk a tempót. Olyasmi jött be hozzánk, ami emberi tempónknak már nem felel meg... Az előadóművészeknek először is meg kell teremtenie a belső szabadságot. Manapság ez ritkán fordul elő a hangversenytermekben. Ehelyett olyan előadók jönnek, akik megmutatják, mire képesek a technika és a gyors játék terén, ahelyett, hogy inkább magukból adnának eleget”... Végh a korábban élt művészek játékával kapcsolatban sem mentes a kritikától. Heifetz játékában csodálja a biztos mechanikát, amivel mindenkinek rendelkeznie kell, de hozzáfűzi, hogy a zenei kifejezés gyenge. Pablo Casals viszont még utolsó éveiben is birtokában volt a technikai lehetőségeknek, mind pedig a zenei kifejezőképességnek. Soha nem fogom elfelejteni, amikor muzsikálását hallva a hideg futkosott a hátamon.”

Végh tíz éven át játszott együtt Casals-szal, gyakran léptek fel a prades-i fesztiválon, zenélésében rátalált a briliáns egyszerűsége, és a hagyományos zenei tradícióra. „Pablo Casals soha nem komplikálta a dolgokat. Olyan volt, mint az igazi parasztember – az időtlen, korhoz nem köthető emberi lény, aki összeköttetésben áll a földdel, a mennyyel, a szellemmel. Talán ő az, akit életem legemlékezetesebb élményeként őrzök”...

„Egy művet megtanulni, és minden este ugyanúgy előadni nem produktív interpretáció, hanem másolás. A művet mindig újjá kell alkotnunk, és kell legyen bátorságunk, hogy az ihlet által hagyjuk vezetni magunkat. Rendelkezniünk kell a képzelőerővel, amely visszavezet bennünket a komponálás megkezdésének pillanatához, amikor az improvizáló zeneszerző éppen ráértett a műre. Megpróbálok a hangok mélyére hatolni, összeköttetésbe kerülni a zeneszerzővel, és felfedezni, hogyan alakult ki a mű. A nagyszerű muzsika beindítja képzeletemet, hogy megértsem az alkotásnak, és az alkotóképeségnek ezt az érzését. Ez fantasztikus utazás, és természetesen szubjektív. Így kapcsolódom a feltaláló munkájához... Egyszer megkérdeztem Bartóktól, miért je-

gyez be állandóan, szinte szertartásosan metronómjelzéseket a kottába. Azt válaszolta: már annyiszor hallotta műveit rossz előadásban, ezért kell nagyon pontosan megadni ezeket. De hozzátette: „Önnek nem kell ezekre odafigyelni, hiszen érzi a zenét.” Nagyon fontos, hogy érezzük a zenét. Végh hangjába érzélem vegyül, amikor Bartókra emlékezik. „Bartók soha nem tanított engem. A zenéjén keresztül tanultam tőle, a kifejezőmódjából és nagyszerű emberségéből. Megtanultam tőle, hogyan kell bátran harcolnunk a zsarnokság ellen, felfedeztem zenéjében népem muzsikáját, azt az egyik korhoz sem köthető, régi zenét, amiből fantasztikus muzsikát alkotott. Abban a szerencsében volt részem, hogy ismerhettem őt, és nem szóbeli magyarázatából, hanem abban a légkörben tanulhattam tőle, ami őt körülvette. Azt hiszem, a tanulás olyan dolog, ami nemcsak szavakkal, hanem ösztönös megérzés útján is történik. Nekem Bartók a legemberibb muzsikus volt, igaz emberséggel teli. Megható volt számomra, ha beszélhettem vele, és hogy egyáltalán ismertem. Bartók példa lett előttem egész életemre – semmi képmutatás, semmi sztár-allűr. Akkoriban még fiatalember voltam, és mint általában a fiatalok, azonnal, ösztönösen ébredtem tudatára a dolgoknak. Nem minden nagy muzsikus gyakorol emberileg ilyen nagy hatást másokra.” Hegedűtanulmányainak korai időszakáról így emlékezik. „Tanultam a konzervatóriumban is, és amikor Viotti hegedűversenyét adtam elő a mi kis városunkban, az emberek eljöttek meghallgatni, hogy véleményt mondjanak játékomról. Szüleimet igyekeztek rábeszélni, küldjenek Budapestre, a Zeneakadémiára. Még nagyon fiatal voltam, és a felvételi vizsga igen nehéz volt. Az ötven vagy hatvan jelentkezőből csak ketten vagy hárman nyertek felvételt. Felvettek, és először igen boldog voltam hogy mehetek, és hogy egy másik, nagy városban élhetek. De nem volt könnyű. Gyakran maradtam magamra a problémáimmal, és nagyon boldogtalan voltam. Olyan emberek laktak ott, akikből hiányzott az emberség, és üzletet csináltak abból, amit szüleimtől és tőlem kaptak. Nem mindig ettem eleget, és igen rossz szobában laktam. Sok, nagyon sok nehézség adódott, de végül kapcsolatom a hegedűmmel egyre szorosabbá vált. Folytattam tanulmányaimat, virtuóz hegedűssé váltam, elnyertem a Paganini- és Hubay-díjat, és még más díjakat is... Amikor koncertmester lettem Budapesten, Bruno Walter jött hozzánk próbálni, és a próba során egy bizonyos frazírozási módot kért. Nagy csodálattal voltam iránta, ezért nagyon bántott, hogy hiányosságot talált bennem. Fantasztikus technikám volt, nagyon jól játszottam a Paganini-etűdöket, de nem tudtam eljátszani egy egyszerű frázist egy Mozart-szimfóniában. Rögtön láttam, hogy az általa kért frázis milyen csodálatosan hangzik, és feltettem magamnak a kérdést: vajon miért nem tudtam azt ugyanúgy visszaadni. És ahogyan a Bibliában áll, Saulból Pál lett. A technikai alapon történő megközelítésről a zenei megközelítésre váltottam át. Nagyon jó volt, hogy technikailag felkészült voltam, ezért most már kevesebb gondom adódott, és a

továbbfejlődés terén érdekes lehetőségek nyíltak meg előttem. Ebben az időszakban alapítottam meg kvartettetemet.”

Mielőtt Végh Sándornak a muzsikáról vallott nézeteivel megismerkednénk, lássuk előbb pályafutásának alakulását. Hat évesen, zongoristaként kezdi meg zenei tanulmányait, és 12 éves korában, 1924-ben nyer felvételt a budapesti Zeneakadémia hegedű tanszakára, Hubay Jenőhöz. Zeneszerzésre Kodály Zoltánhoz, kamarazenére Weiner Leóhoz jár, tanulmányait 1930-ban fejezi be.

1927-ben Hubay-díjat és Reményi-díjat nyer, 1931-ben Krauss Ilonkával és Vencze Lászlóval megalakítja a Magyar Triót.

1934-ben a Magyar Vonósnégyes egyik alapítója, először első hegedűsként, majd a posztot Székely Zoltánnak adja át, és ő második hegedűt játszik. 1936-ban a szerző instrukciói alapján tanulják meg, majd mutatják be Bartók V. vonósnégyesét. Bartókhoz mindvégig baráti kapcsolat fűzi. 1940-ben kiválik a vonósnégyesből, és megalapítja a Végh-kvartettet. Ebben az évben lesz a Zeneakadémia tanára.

1946-ban vonósnégyesének tagjaival, Zöldy Sándor második hegedűssel, Janzer György brácsással, és Szabó Pál csellistával elhagyja Magyarországot. Az 1978-ig koncertezik a kvartettel, és szólistaként is fellép. Vonósnégyese főként a Beethoven- és Bartók-kvartettek előadásával válik ismertté. 1978-ban Zöldy Sándor és Janzer György helyét Philipp Naegele és Bruno Giuranna veszi át, ebben az összeállításban 1980-ig működnek.

1953-ban francia állampolgár lesz, Svájcban, Baselban, majd 1971-től a Zürich melletti Greifensee-ben él. 1958-tól a Stradi-

vari által 1724-ben készített, „Paganini”-nevet viselő hegedűn játszik.

Pályafutása során többek között fellép Furtwänglerrel, Edwin Fischerrel, Pablo Casals-szal, Wilhelm Kempf-fel, és Rudolf Serkinnel is.

1954–1962-ig a freiburgi Hochschule für Musik professzora, 1953-1963 között Baselban, 1962-1969-ig Düsseldorfban vezet mesterkurzust. 1971-1997-ig Salzburgban, a Mozarteumban tanít.

1960-ban készül „Musik als Erlebnis” című írása. 1962-ban megismerkedik Pablo Casals-szal, aki Zermatt-ba (Svájc) hívja, hogy ott tartsanak nyári kurzusokat. A prades-i fesztiválon is együtt lépnek fel.

1962-ben az olaszországi Cervo-ban létrehozza az International Chamber Music Festival-t, ahol gyakran vezényel. Megalapítja és 1968-1971 között vezényli a Végh Sándor Kamarazenekart, 1974–1977 között pedig a Marlboro Festival Orchestra-t.

1979-ben a Camerata Academie vezetője lesz a salzburgi Mozarteumban. 1989-ben Mozart divertimentóinak és szerenád-jainak előadásáért elnyeri a Grand Prix du Disque díjat. (Az együtttest 1952-ben alapította Bernhard Paumgartner, majd 1971–1974 között Antonio Janigro irányításával működött. Végh Sándor 1997-ben bekövetkezett halála után Sir Roger Norrington került az együttes élére.)

Végh Sándor 1986-ban „Chevalier de la Legion d’Honneur” rendet kap. 1987-ben a warwicki és exeteri egyetem a „Doctor Honoris causa” címet adományozza neki. 1987-ben Salzburg városától megkapja az „Arany medál”-t, majd 1988-ban elnyeri a „Commander of the British Empire” kitüntetését.

Hosszas betegeskedés után, 1997. január 7-én hunyt el a freilassingi kórházban, Salzburg közelében.

Ha szeretnénk jobban megismerni Végh Sándort, a muzsikust és az embert, érdemes elolvasnunk a vele készített interjút, amely 1980 júniusában jelent meg a STRAD folyóiratban, Francis Shelton tollából:

Végh Sándort gyakran említik korelnökként napjaink kamarazenei életében. A cím viselése kényelmetlenül nyomja vállait, hiszen a doyen-elnevezés olyan művész számára, aki életerőtől eltelve néz a jövőbe, könnyen jelentheti pályájának végét, mintha az már megkopottá vált volna. Mindez persze igen távol áll az igazságtól. Esetünkben a kifejezés csupán arra utal, hogy 1930-ban megkezdett pályafutása szinte példa nélkül áll, mind időtartamát, mind pedig maradandóságát illetően. Bár büszke magyar származására, zenei gyökerei mélyen kötődnek a hegedűjáték nagy, közép-európai hagyományaihoz, hiszen már hosszú évtizedek óta olyan művésznek tartja magát, akinek hazája a nagyvilág. Nem hisz a nemzetek szerint elkülönülő iskolákban, elutasítja a sekélyes szószátyárkodást, és mélyen hisz a muzsika örök értékeiben, abban, hogy csakis ezen értékeknek kell formálniuk a változás és fejlődés útjait a technika és a zenei előadás terén.

A BBC által az elmúlt nyáron sugárzott, mesteriskoláját bemutató televíziós felvételek csupán halvány tükörképét adják az embernek, a művésznek és tanárnak. Az ember szinte érzi fizikai közelségét, a bensőséges légkört, amely zenei kurzusainak hangulatát áthatja, és ekkor érti meg, miért keresi fel annyi fiatal és már érett művész a világ különböző részeiből, hogy tanácsait, segítségét kérje.

A hatvan esztendő ember – akinek tartása egy súlyos autóbaleset következtében görbült meg kissé – csodálatos energiával és életerővel rendelkezik. A híres kvartettet, amit az 1930-as években alapított, az a rendkívüli kitüntetés érte, hogy Bartók instrukciói alapján, Európában először mutathatta be Bartók V vonósnégyesét. A sok éves működés során, néhány elkerülhetetlen személyi változás ellenére olyan együttes élén áll, amelyre kimondottan az ő játékmódja nyomja rá a bélyegét. Bartókhöz és Casalshoz fűződő kapcsolata elkülöníti őt a virtuóz hegedűs hagyományos alakjától. Számos országban, sokan keresik fel kurzusait. Saját „teremténye”, a Nemzetközi Zenei Szeminárium Cornwall-ban, a „Prussia Cove”-ban (megj.: vadregényes természeti környezetben, Anglia legnyugatibb csücskében) jobban működik, mint korábban bármikor, ráadásul a tavaszi mesterkurzus mellett most őszi kurzust is tartanak, már működő vonósnégyesek számára, akiknek – mint például az Orlando kvartettnek – olyan értékeket ad át, ami nemzetközi hírnevet biztosít számukra. A koncertek, a tanítás és a Salzburgi Mozarteum mellett (ahová jelenlegi megbízatása köti) talált időt arra is, hogy hiteles felvételen adja közre Bach szólószonátáit, és Peter Pettingerrel – csodálatosan izgalmas előadásban – Bartók hegedűre és zongorára írott szonátáit. Elbűvölő történeteket mesél az elmúlt idők nagy hegedűseiről, ezekkel fűszerezi kurzusait. Meglepően jól beszél angolul, franciául és németül, és beszédét e nyelvek gazdag zamatával ízesíti, amin átüt magyar akcentusa, így az embernek olyan érzése támad, mintha ezzel egy új dialektust teremtett volna.

Amikor nemrégiben Lenk-ben, Svájcban találkoztam vele, ahol a kiváló zenetudós és karmester, Kurt Pahlen által szerve-

zett Summer School of Music keretei között tart évente kurzust, alig volt ideje gyakorolni, vagy pihenni. Mégis talált rá módot, hogy közreműködjön néhány hangversenyen a gstaad-i Menuhin Zenei Fesztiválon. Menuhinnal Bartók-hegedűduókat adott elő, és Bartók-, Haydn- és Schubert-vonósnégyeseket játszott a bukaresti Atheneum kvartett tagjaival, akik iránt atyai érdeklődést tanúsított, amikor ők elhagyták hazájukat, hogy Nyugaton éljenek és dolgozzanak. Sziporkázó előadásban szólaltatta meg Bartók Szonátáját szólóhegedűre, és még a hegedűre, klarinéttra és zongorára írott Kontrasztok hangzottak el Peter Pettinger, és Alfred Prinz közreműködésével, aki egyike Európában a legkiválóbb klarinétosoknak. Mindig úgy éreztem, hogy Végh igazán abban a muzsikában jeleskedik, amit én „haragos zenének” nevezek, és ami játékának némelykor csaknem erőszakos élt kölcsönöz. Mégis, dacára annak, ahogyan esetenként némi éllel, gúnyos türelmetlenséggel utasítja vissza tanítványai erőltet próbálkozásait, ha nem képesek követni tanácsait és instrukcióit, ő derűs, finom modorú ember. Tudja, hogy elhivatottsága nem csak abban áll, hogy művészként folytassa pályafutását, de sürgető kötelességtudatot is érez, hogy áthidalja a múlt és a jövő között tatongó úrt, és átadja tapasztalatait az ifjú generáció számára.

Nem sok ideje van interjúkra, de emlékezve közös gyökereinkre, hosszú beszélgetést kezdeményeztem, ami a maga részéről filozofikus fejtegetésbe torkollott. Alig kezdett el beszélni, máris lebilincselte figyelemmel hallgattam, érezve a bölcsesség és jóság belőle áradó hullámain. Talán az is segítségére volt, hogy anyanyelvén fejezhette ki magát. Mindketőnket nosztalgia hatotta át, amikor a budapesti Zeneakadémia semmi máshoz nem hasonlítható légkörére emlékeztem, ahonnan annyi nagy muzsikuspálya indult el. Akkor volt a legboldogabb, amikor Hubayról, Dohnányiról, Weiner Leórol, Waldbauerről, Kodályról, Bartókról, és a zeneművészet más, nagy alakjairól beszélt, akik muzsikuskok generációit formálták, irányították azokban a csodálatos, háború előtti években.

Megpróbáltam rábeszélni arra is, írjon könyvet a tanításról, ami hasznára válna a következő generációknak. Úgy gondoltam, ez a munka a kurzusok során készült hangfelvételekből vett részletekkel lenne kombinálva, és egyben újszerű módja lehetne annak, hogy ne merüljön feledésbe mesteri tanítása. Megkérdeztem tőle, hogy általánosságban mit tekint a fiatal művészek gyengéjének, és ők miben különböznek a saját korosztályától. Kíváncsian vártam, egyetért-e velem abban, hogy a fiatal zeneakadémisták és művészek nem érznek belső indítást, hogy külső ráhatás nélkül is játszanak kamarazenei, és hogy a zeneoktatás manapság közömbösen tekint a kamarazeneire. Természetesen gratuláltam neki fiatalos, kifogyhatatlan energiájához. Talán kifogásolható ízlésemre vallott, amikor emlékeztettem őt a parancsoló, mogorva tekintetre, az ellentmondást nem tűrő állra, ahogyan ráhajolt a hegedűre, eltökélten emelve könyökét, amely már mintegy 50 esztendővel ezelőtt is neki, korosztálya kimagasló képviselőjének megkülönböztető jegye volt. Vannak emberek, akik éveik multával nem öregszenek, viszont szellemi formátum tekintetében gyarapodnak: érettebbé, bölcsébbé válnak.

Jóllehet, némileg tömörített módon, következzenek hát a legfontosabb részletek abból, amit nekem elmondott:

Az a legnagyobb különbség a mai generáció és az én nemzedékem között, hogy mi úgy kerültünk bele a zenei képzésbe, hogy előtte már élénk, vibráló zenei háttérrel voltunk átitatva. A mi kor-

osztályunk nem volt alávetve a televízió, a rádió, és a zenei felvételek mindenütt jelenlévő befolyásának. A zene szorosan kapcsolódott életünkhöz, szüleink azt így hagyományozták ránk. Amikor fiatal növendékek voltunk, az amatőr muzsikások „letámadtak” minket, arra készítve, muzsikáljunk velük. Ezeknek az amatőröknek köszönhetem, hogy már 12 éves koromban megismerkedtem a kamarazenei irodalom alapműveit felölelő, teljes repertoárral.

De mi a helyzet ma? Sok fiatal, aki eldönti, hogy muzsikus lesz, túl későn éri el ezt a vízvonalastót. Nagy a valószínűsége, hogy amikor étellel teli hegedűhangot próbálnak elképzelni, a mechanikus módon reprodukált zene befolyása alá kerülnek, ami eltompítja képességüket, hogy saját szívükkal és kezükkel hozzák azt létre. A hegedűjáték egész művészete a zeneileg szép hangképzéséről, megformálásáról szól, amely nem csupán két dimenzióban, a hangmagasság és a hangerő vonatkozásában létezik, de a hang gömbölyűsége szempontjából van egy harmadik dimenziója is. Szép hangot majdhogynem a kezünkkel is tudunk képezni. Sok művész csak a hang kétféle dimenziójával törődik. Te gyük hozzá, hogy a zene alapvetően fontos eleme a ritmus, aminek használata az életfunkciókon, a mozgásokon, munkavégzésen alapul, és ennek helyére manapság a gépies ritmus lépett. Létiünket, amely egykor része volt a természetnek, az elterpeszkedve szétterülő városoknak engedjük át. Csak kevesen képesek gyökereikbe kapaszkodni, és abból nyerni ösztönzést.

Úgy tűnik, sok fiatal művészből valami alapvető dolog hiányzik. Ennek egyik oka lehet, hogy a zene ma mindenütt hozzáférhető, hangfelvételek formájában. Egy fiatal művész szert tehet a technikai jártasságra a hangszerjáték terén. De ami az előadást illeti, egy zenemű vagy versenymű esetében a különféle felvételek tanulmányozására hagyatkoznak, elsőrangú művészek előadásában. Egy Heifetz-, Menuhin-, vagy Ojsztrah-interpretáció legjobb előadásbeli részleteinek szakértőivé válnak. Azután – az irodalom robotmunkásához hasonlóan, aki elolvas tíz könyvet, és aztán ír egy tízenegyedike – ők ezeknek az előadásoknak a felszínes jellegzetességeit szívják magukba, anélkül, hogy megémsztenék azok belső értelmét.

Minden zenei mozgásnak megvan a maga mély, belső mozgatója. Ez fiziológiai kifejeződése egy gondolati folyamatnak, ami legbensőbb tudatunkban rejlik. Ez a legnagyobb ajándék, amit a zene ad nekünk: azt a szinte kikapintható hidat, ami legbensőbb lényünket a külvilághoz kapcsolja. Így válunk képessé, hogy szublimáljuk, kifinomítsuk a pusztán anyagi fogalma-

kat. Muzsikusként így tudjuk magunkat elkülöníteni ezektől. Ez majdnem úgy hangzik, mintha a zene anti-anyag lenne. Az a képesség, hogy megteremtsük ezt az anti-anyagot, utánzással nem sajátítható el. Az ember egy ilyen, bennünk rejlő képességet nem tud szavakkal megfogalmazni. Az olyan intellektuális elemzés, amit nem támogat az ösztönös megérzés képessége, megbéklyózza a zenei gondolkodást. Az a mester, aki a tanítás során elméletét pusztán intellektuális alapokra helyezi, éppúgy a tévedés veszélyének teszi ki magát, mint az, aki a szabályok által megszabott keretet figyelmen kívül hagyva, csak az érzelm és szenvedély közvetítésére hagyatkozik. A két szempontot nem lehet egymástól különválasztani. Korunkban, amely a technika százada, a zenei oktatásban intellektuális koncepciókkal vagyunk túlterhelve. Ahelyett, hogy a változatlan fizikai szabályokat keressük, amelyek a zenei hang képzésére kihatnak, a tanítás hajlamos különféle irányzatok felé rohanni. Ez zűrzavarhoz vezet. Ha van valami a tanítás sajátos formájában, ami jó és megalapozott, az nem maradhat egyetlen iskola kizárólagos értéke. Ha erélyes tanárok, ellentmondást nem tűrve, dogmatikus

A Magyar Vonósnégyes 1935-ben a Zeneakadémián. Tagjai: Végh Sándor, Szervánszky Péter, Koromzay Dénes, Palotai Vilmos

módon zárnak kolostorba metódusokat, ez csak a művészet széttöredezéséhez vezethet, és összezavarja a zeneakadémista hallgatókat. Olyasmit soha nem tanítottak nekem, hogy van a hegedűjátéknak jó iskolája, és vannak rosszak. A hegedűjátéknak mindig csak egy iskolája volt.

Számomra úgy tűnik, sok növendéknél, akikkel én találkoztam, van egy általánosnak mondható hiba. Bármennyire briliáns a játéuk, és tehetségesek, szinte természetellenesen magasra helyezett vállal tartják a hegedűt, és ehhez hasonlóan, magasan, és mereven dolgozik a jobb kar is. Van – vagy legalábbis kellene, hogy legyen – egy alaphelyzetű testtartás a zenéléshez, amely a teljes nyugalmi állapotból indul. Ezt én „nulla-pontnak” nevezném. A legtöbb ember nulla-pontja túl magasan van. Képtelenek rá, vagy nem is akarnak visszatérni a teljes nyugalmi állapothoz, elfelejtik, hogy az élet az ellentétek körforgásán alapul. Ha valamilyen feszültséget idézek elő, legyen az fizikai, vagy szellemi természetű, annak szükségszerű következménye lesz ennek a feszültségnek az oldása. Mégis, a legtöbb ember képtelen arra, hogy hagyja ezt érvényesülni. Nem kezdhetünk bele egy Beethoven-szonáta lassú tételébe anélkül, hogy elértük volna a koncentrált elengedettség állapotát, amely kellőképpen érett ahhoz, hogy fizikai mozgássá alakuljon át.

Miért látszik olyan nehéznek ezt elérni? Életmódunk nem segíti elő ennek az ellazult állapotnak a megteremtését. Az a kulturális környezet, amelyben Bach, Beethoven, Mozart, sőt még Brahms is megalkották műveiket, nem ismerte a mi kultúránk lármáját és zűzárát, mégis megpróbáljuk a modern életmód által megszabott beállítottsággal előadni ezeket a műveket. Ezek előadása szilárdságot, belső meggyőződést és nagyfokú koncentrációt igényel, hogy képesek legyünk lerázni magunkról életünknek ezeket a zavaró velejáróit. A rossz testtartás vétke ebből a belső, pszichológiai nyugtalanságból következik. Az ember látja szegény, felhúzott vállú hegedűsöket, merev csuklóval: olyanok, mintha a gravitáció ellen küzdenének. Nem tudom meggyógyítani őket azzal, hogy újra meg újra elmondom nekik: ne húzzák fel a vállukat. Inkább megpróbálok a dolgok mélyére hatolni, hogy megtudjam, mi akadályozza őket abban, hogy lazítsanak tartásukon. Sajnos, ez gyakran csak átmeneti sikerrel jár. Amint véget ér a kurzus, megint életmódjuk, környezetük áldozataivá válnak.

Vajon miért van az, hogy a legtöbb sikeres mesterkurzus szép helyen kerül megrendezésre, a tengerparton, vagy a hegytetőn? Teljesen magától értetődik, hogy minél közelebb kerülünk a természethez, ezáltal a zene forrásaihoz is közelebb jutunk, ami magából a természetből áramlik felénk.

Ilyen alkotó légkör volt zenei szempontból Európában sok helyen, a háború előtt. Budapesten mi különösen szerencsések voltunk, ahol a zenei élet oly sok, nagy alakja vett körül bennünket, egyetlen épületen belül. A zsenialitás kisugárzása hatotta át a légkört, és mi ráálltunk az általuk kibocsátott hullámhosszra, erre igen fogékonyak voltunk. Napjainkban sok, a zenei képzésben érintett iskola gondolja úgy, hogy a hangszeren való technikai jártasságot azt megelőzően kell megszerezni, még mielőtt magáról a zenei nevelésről egyáltalán gondolkodni kezdenénk. Az én időmben ilyen felfogás nem létezett. Hubayt, a XIX. századi zene jelentős alakját nem érdekelte a hegedűjáték művészetének intellektuálisabb, szinte tudományos elemzésen alapuló megközelítése. Azt szokta mondani, hogy nem akar „hegedűs mérnököket” képezni. De ha ez a magatartás szélsőségbe megy át, szintén veszélyes lehet. Mindamelllett, a pusztán mechanikus megközelítés

manapság szomorú eredményeket produkál. A hegedűsöket szinte futószalagon képzik. Azt kívánják tőlük, hogy – ami manapság a kulcsa a koncertpódiumhoz vezető útnak – gyors vibrátóval párosuló nagy hanggal töltsék be a hangversenytermeket, amelyek egyre nagyobbak és nagyobbak lesznek. Ez a játékmód alapvetően szükséges, hogy valaki a versenyeken díjat nyerjen. Francescatti egyszer azt mondta nekem, amikor egy nemzetközi zsűriben mellettem ült, ahol egyik virtuóz „automata” követte a másikat: olyan szegényes technikai teljesítményt jutalmazunk díjjakkal, amit mi magunk is helytelenítünk.

És nem ez az egyetlen technikai jellegű dolog. Egész sor olyan van, aminek kapcsolatban kell állnia az előadott mű lényegével. Milyen nevetséges volt, amikor arra kértek, hogy használjam a francia-belga, vagy az orosz stílusú vonókezelést...Az embernek képesnek kell lennie olyan hang és zenei stílus megszólaltatására, amit az előadott mű jellege követel.

Nem mindennapi élmény volt a budapesti Zeneakadémia folyosóin sétálni, és lépten-nyomon olyan óriásokkal találkozni, mint Dohnányi, Hubay, Weiner Leó, Waldbauer, Kodály, Bartók, és még sokan mások.

Erre csak akkor ébredtem rá, amikor a háborút követően kezdtem nagyobb utazásokat tenni. Ez számunkra abban az időben magától értetődő volt. Mentünk egyik professzortól a másikig, és sokoldalú zenei képzésben részesültünk. Amit az egyik professzor nem tanított meg, megtanította a másik. Weiner Leó, aki egybehangzó vélemény szerint a legnagyobb volt a kamarazene terén, megtanította, milyen alapvetően fontos szerepük van a muzsikálásban a legapróbb részleteknek. Nagyszerű elemzéseit, hogyan kell egy frázist megformálni, mindörökre megjegyeztük. Tanárként szakasztott mása volt Waldbauer Imre, aki vonós kamarazenét tanított, és aki talán nem volt ennyire precíz a részletek kimunkálása terén, de azt megtanultuk tőle, hogyan rajzoljunk meg felejthetetlenül szépen, stílusosan egy dallamívet. Ugyanakkor hatása alatt álltunk egy teljesen új zenei irányzatnak is, amit Bartók és Kodály képviselt. Egy fiatal muzsikussal való találkozás fénytörő prizmaként tudta ezeket a ragyogó sugarakat magába gyűjteni, és aztán saját tehetségével, korlátlan színgazdagsággal kisugározni.

Ilyen légkörben egy fiatalember művészi fejlődése megfelelő érzékenység és befogadóképesség esetén szinte adott volt.

Fiatal muzsikussal koromban virtuóz hegedűs akartam lenni. A nagy művészek, mint Heifetz, Mischa Elman, Milstein, Kubelick és Szigeti állandó vendégek voltak nálunk, és megtanultuk tiszteletben tartani és követni egyéni előadói stílusuk hihetetlen változatosságát, amihez képest napjaink kissé uniformizált virtuozitása némileg veszít a ragyogásából. Az ember már csodálkozik, ha valami lassan hal meg ebben a világban.

Kérdezte tőlem, tervezem-e könyv írását arról, hogyan tanítok. Ez fontos kérdés, de bizonyos megfontolások arra késztetnek, hogy elvesszem ezt. Minden leírt munkát félre lehet értelmezni. Hihetetlenül nehéz az embernek szavakba önteni az indítékokat olyan ösztönös megérzést igénylő művészet esetében, mint a tanítás, vagy az előadóművészet. Vannak bizonyos alapelvek, amelyek a tanításban vezérelnek, és teljesen igaza van, amikor azt tanácsolja, ezeket papírra kellene vetni. De a nehézség szinte áthidalhatatlan, mert a tanítás oly mértékben a növendékre való ráhangolódás kérdése, hogy a leírt szabályok aligha segítenék egy becsvágygal teli tanár munkáját. Tanításom legfőbb vezérlőelve, hogy nem akarom elválasztani a technikát a zene lényegétől.

Casals tanítását sem lehetne könyvben rögzíteni. Egy megfelelő módon elhelyezett hangsúly, pontos indítás, beszédes dallamívek: ezek a muzsikálás lényeges elemei. A technika csak a külső burok.

Intellektuális szempontból meg vagyok győződve játékmódom helyességéről. Mégis, amikor tanítok, mindig rámutatok növendékeimnek arra, hogy teljes joggal utasíthatják el azt, amit mondok, és ellenérveket hozhatnak fel. Annak semmi haszna, hogy nógassam őket: egyszerűen utánozzák le, ahogyan én csinálom. Az embernek ugyanúgy tiszteletben kell tartania a növendék egyéniségét, és nem szabad csak úgy ráerőltetni saját nézeteit. A hegedűjáték művészetével kapcsolatban egyszerűen nem lehetséges mindent szavakba foglalt instrukciók segítségével megfogalmazni. Ha úgy érezném, lehetséges volna olyan egyszerű iránymutatót készíteni, ami a növendékek számára nem lenne félreértések forrása, nem bánnám, összeállítanék egy kis könyvecskét. Az ön ötlete, a szöveg hangzó példákkal történő kombinációja mindenestre vonzó számomra.

A különbség a modern és a régi iskola játéka között – amit mondjuk Casals képvisel – abban áll, hogy a zenei kifejezés eszköztárát jobban képviselte a jobb kéz, mint manapság. A vibrató, ami a bal kéz kifejezőképességét jelenti, a jobb kéznek volt alávetve. Volt egy állandó, inkább tudat alatti együttműködés a vonóvezetés intenzitása, és a vibrató sűrűsége között.

Amikor a háborút követően megkezdtem nemzetközi pályafutásomat, tudatára ébredtem, hogy új irányzatok jelentek meg a hegedűjátékban, ami egy ideig némi nyugtalansággal töltött el. Úgy éreztem, hogy talán lépést kellene tartanom a korral. Jó szerencsém úgy hozta, hogy megismerkedtem Casals-szal, aki aztán jóváhagyását adta. Azóta szilárd meggyőződése, hogy helyes úton járok, mint ahogy hiszek abban is, hogy minden változik az idő előrehaladtával. Mindazonáltal, soha nem fogok más játékmódok ellen papolni. Soha nem fogok mások ellen hegedülni, nem fogok mások ellen tanítani. A nézetkülönbségek nem lehetnek konfliktusok forrásai. Az ember ma már bizonyos életkorral, élettapasztalattal a háta mögött tekint a muzsikára, és látja, mi az, ami egyesíti, s nem pedig elválasztja egymástól az iskolákat, a művészi koncepciókat.

Mintegy nyolc év óta minden évben magam köré tudtam gyűjteni mintegy száz, fiatal, tehetséges növendéket a Nemzetközi Zenei Szeminárium alkalmával, a „Prussia Cove”-ban, és át tudtam adni nekik valamit az engem vezérlő alapelvekből. Úgy élünk itt együtt, mint egy nagy család, együtt muzsikálunk. A koncepció hasonló, mint amit Serkin Marlboro-ban kialakított. Ilyen találkozókra egyelőre nem túl sűrűn kerül sor, de boldogsággal tölt el, hogy olyan próbálkozásban vehetek részt, ami egyívású művészek nevéhez fűződik. Gyakran beszéltem erről Menuhinna. Csodálatos lenne egy európai Muzsikás Fórumot létrehozni a zenei élet még aktív, nagy alakjainak közreműködésével, akik részesei a nagy európai tradíciónak, amit az a veszély fenyeget, hogy ki fog halni. De fenyegeti az a veszély is, hogy kisebb képességű emberek kezébe kerülve, fel fog hígulni.

Zenei tanulmányaim során teljes, átfogó képzésben, nagy-szerű oktatásban részesültem, és ösztönzést kaptam a kamarazeneben való elmélyüléshez is. De a Bruno Walter vezénylete alatt kapott élmény hatására, amikor a Budapesti Hangversenyzenekar koncertmestere lettem, hátat fordítottam a virtuóz repertoár nagy részének, és leszoktam a magamutogató piro-technikai tevékenységről. Pedig még a „staccato királya”-ként

is szoktak emlegetni. Attól kezdve művészetemet a kamarazene-szenteltem. Együttesem, amely a legrégebben alakult együttes Európában, még mindig sok országban koncertezik, és fellép vezető fesztiválokon is. Időnként visszatérek a szóló-záshoz, kéri tőlem a Bach-szólószonátákat, és többet is a híres versenyművek közül.

Mindez egy régi európai hagyományt elevenít fel számomra. Tartinitól, Spohr-tól, stb. egészen Enescu-ig és Busch-ig ezek a nagy művészek mind sokoldalú muzsikások voltak. Szólisták, kamarazenészek, koncertmesterek, karmesterek, sőt zeneszerzők is. De ami a legfontosabb: nagyszerű tanárok is voltak. Úgy érzem, magamat is a sokoldalú muzsikások között említhetem.

Sajnálatos, hogy manapság a specializálódás oly messzire megy, hogy egyes művészek csak bizonyos művek előadására szorítkoznak. Azt, hogy valakinek egyaránt kell otthonosnak lennie Beethovenben és Bartókban, szinte gyanakvással fogadják. A fiatal muzsikások virtuózok akarnak lenni. Elfelejtik, hogy ha valaki szólistává szeretne válni, egyben kamaramuzsikusnak is kell lennie, a technikai tökéletességhez mindkét esetben ugyanaz az út vezet. Nem létezik önkényesen meghúzható vonal a szólóban játszott muzsika, és a kamarazene között.

Őn mondja, hogy a hatvanas éveimben ugyanolyan tevékeny-nak és energikusnak látszom, mint csaknem ötven évvel ezelőtt. A munka iránti étvágyam nem csökkent. Az aktivitás egy belső ritmus kifejeződése. A zenébe fektetett energia mindig megtérül. Minden muzsikával kapcsolatos tevékenység késlelteti az öregedést, a szenilitást kezdetét. Ebből a szempontból a zenélési folyamatban való részvételnek határozottan van gyógyászati értéke. A zene nem csupán pszichikai, de fiziológiai élményt is ad, és ennek igen jótékony hatása van. Muzsikás vagyok, ezért nem érzem a rám nehezedő évek súlyát.

Ami a terveimet illeti, nagyon szeretném azt folytatni, amit most csinállok. Elérkeztem pályafutásom bizonyos állomásához, annyit értem el, amennyit tudtam, és nincs bennem olyan ambíció, hogy ezt túlszárnyaljam. Hátralévő éveimben a muzsika különböző területein szeretnék tevékenykedni. Tanítani, kamarazene-t játszani megújuló kvartettemmel, és folytatni egyre gyakoribb szólófellépéseimet. Tegyük hozzá ehhez azt a meghívást, hogy vegyem át a Salzburgi Mozarteum csodálatos együttesét, amely egykor a nagy Paumgartner irányításával működött. Mindez muzsika, annak különféle formáiban: én ennek a muzsikának élhetek, kifejezve általa egyéniségemet, de úgy is, hogy közben megoldom növendékeim gondjait. A tanítás olyan kötelezettség, aminek köszönhetően fiatalok maradunk. Szeretek fiatalok között lenni. Nem hiszek a nagyravágyó elképzelésben, ha valaki szólista akar lenni, csupa nagybetűvel írva. Sok nagy művész van manapság, aki időnként azért igyekszik megfelekedezni előadói kötelezettségéről, hogy a tanítással is foglalkozzon.

Eljátszadózom a komponálás reménytelen gondolatával is. Egy ideig Kodálytól tanultam, és eljön az idő, amikor muzsikusként töltött életem bizonyos részét majd ennek az alapvetően fontos, belső késztetésnek a szolgálatába állítom. A zenei tevékenységnek ezzel a sokrétűségével a régi, még Tartini idejéből ránk hagyományozott, nagy tradíciókat követem, és ezeknek az alkotó muzsikás számára változatosságot kínál, példamutató irányelveknek megfelelően kívánok élni.

Rakos Miklós

Joachim Thalmann

Az érem másik oldala

A művészi pálya és a pszichikai krízis összefüggéséről

Siker! Pénz! Utazás! – A közönség szem­szögéből nézve, a hivatásos muzsikusok­nak minden okuk megvan arra, hogy bol­dogok legyenek. Mégis, éppen közöttük található a legtöbb, kifejezetten lelkileg terhelte kortársunk. Létezik talán egy pszi­chikai hurok, ami a gyakorló művészek életének mindennapjait bénítja? Amennyi­ben igen, akkor a művészek erről a rizi­kóról nyilvánvalóan szívesen nem vesz­nek tudomást – mint a gyerekek, akik befogják a szemüket, hogy elkerüljék a veszélyt. Legalábbis a német sajtóban ke­vés érdemi cikk jelenik meg a jelenségről, sőt a zeneművészeti főiskolákon is alig esik szó róla. Joachim Thalmann utána járt a témának.

Különös népség

Felsőfokú tanulmányait végző nem mu­zikus hallgatók általában fejcsóválva szemlélik zenész diáktársaiknak azt a nagyfokú fegyelmetségét, amivel min­dennapjaikat szervezik. Csodálkoznak azon, hogy a zeneakadémiákon alig látha­tó graffiti, és az ott tanulók 99 százaléka távol tartja magát a tandíjjal kapcsolatos demonstrációktól. A klasszikus muzsiku­sokat különösként tartják, akik a cselló­jakkal töltött magánzárka után már légy­nek sem tudnak ártani. Mindazonáltal éppen olyan gyakran merül fel ezen a téren egy másik kép: a művész, mint gátlástalan Hány János, aki szüntelenül az élet rivaldá­ja felé tolszik és a privát életben is min­dig a szólistát adja. A szórakozó normál­polgár szerint a színházak telve vannak ilyen önmotogató vulkánokkal, akiknek kitörésére bármikor számítani lehet.

Hogyan illik össze ez a két kép. A művé­szek talán szükségszerűen pszichikai szél­össégek? A művészeknek ez a valójában rejtélyes oszcilláló képe fontos kiindulási pontot jelent a művészi lét és a pszichikai krízis kényszerítő összefüggéseinek felde­rítéséhez. A feltűnő viselkedések minta­példájaként szolgált a kanadai zongorista Glenn Gould az egyik oldalon, és a színész Klaus Kinski a másikon. Életrajzuk ideális belépőt jelent a témához.

Visszavonulási hadviselés

Glenn Gould, a kasszasikerű csodabogár, dicsőségének csúcán, 32 éves korában el­búcsúzott a koncertpályától. Nemcsak a közönséggel szakított, hanem családjával és barátaival is, akikkel haláláig csupán te­lefonon tartott kapcsolatot. Elbújt egy szál­lodában – feltételezhetően a bármikor odébb állás lehetőségét fenntartva. Ott egy házi stúdiót rendezett be és ettől kezdve le­mezfelvételeinek technikai tökéletesítésén dolgozott.

Gould szocialistának képzelte magát, de önként senkivel sem létesített kapcsolatot. Napközben aludt, éjszaka dolgozott. Ugyancsak éjjel vette magához mindig ugyanazokat az ételeket. A szokások rab­jává vált, gyűlölte New Yorkot és annak színes forgatagát. A nyelvtelenséggel is rendelkező pianista, németül hangzó álne­veken, esszéket jelentetett meg. Páni féle­lemmel szenvedett attól a gondolattól, hogy esetleg megfázhat. Gyűlölte a testi érintést és konokul pereskedett a Steinway & Sons cég főtechnikusa ellen. Ez az em­ber merészelt őt egy üdvözlés alkalmával váron veregetni.

Gould mint kisfiú, állítólag tanúja volt egy barátja kigúnyolásának. Attól a félelemtől vezérelve, hogy ez egyszer vele is előfordulhat, néhány ártalmatlan pezsgőtablettával kezdve jutott el ahhoz a szen­vedélyhez, ami 50 évesen a halálához ve­zetett. Kilenc hónappal a halála előtt 2000, ellenkező hatást kiváltó tablettát fogyasz­tott el.

Gould jellemvonásai erősen korrelálnak egy pszichológiai jelenséggel, ami különö­sen kreatív embereknél feltűnően gyakran állapítható meg. Ezek között van Steven Spielberg, T. S. Eliot, Albert Einstein, Isaac Newton és Bill Gates. Ők és a kortör­tenet még sok más személyisége az Asperger szindróma képviselőinek te­kinthetők. A bécsi gyermekorvos Hans Asperger, a második világháború alatt írta le az autizmusnak ezt az enyhe formáját. Egy autista kontaktusteremtő képességé­ben és érzelmi életében erősen zavart,

figyelme pusztán önmagára irányul. Az Asperger szindróma enyhébb vonásait hor­dozza a betegségnek, de azt az egyéniséget átható jelentős és tartós fejlődési rendelle­nességekhez számítják. Az „Aspi”, ahogy az ilyen betegségben szenvedőt kedvesen becézik, gyakran különös érzéket mutat a bonyolult megoldások iránt. Amellett, hogy bátortalan a kapcsolatok teremtésé­ben, egy további problémája is van: nem tud koncentrálni, hanem koncentrálnia kell. Nem létezik számára kikapcsolódás – szakadatlanul tökéletesedésre törekszik.

Az Aspi egy speciális területen gyakran „zseniális”-nak tűnnek, sajátosan humorta­lanok, és semmilyen sportos becsvágyuk nincs. Minden hőbortjukban helyhez és ru­tinhoz kötődnek. Azon képességük, hogy túlzásokba menően részletekbe bonyolód­nak, kiszorítja a teljes élet sok aspektusát, a felszabadultságot, fényt, színt, valamint végső soron a szociális képességeket, mint a részvét, vagy közös öröm.

Kamikaze-repülés

Azt, hogy a művészi munkára fókuszált mániákus koncentráció más extrém formá­ban is jelentkezik, a színész Klaus-Günther Nakszynski, jobban ismert nevén Klaus Kinski életrajza tárja fel. Kinski szociális magatartásában pont az ellenkezője volt Gouldnak. Itt a félnék kanadai zongorista, ott a kötekedő színész, aki még rövidebb a halála előtt is a bulvársajtóban potenciájá­val hencegett. A nyilvánosság a 60-as évek Edgar-Wallace krimijeiből ismeri a sápadt arcú, gyermekhangú komédiást. Ezután a zseniális színésztől azonban főleg csak kí­nosságok révén hallani. Színházi fellépései alkalmával a publikum köhögését percekig tartó dühkitöréssel nyugtázta. A ren­dezőket fegyelmetségével és határta­lan igényeivel kétségbeesésbe kergette. Megrugdosta a kitarító újságírókat: Kinski számára minden kérdés ostoba kérdés volt. Amikor élete végén már nem volt senki, aki elviselte volna, teljesen kikapcsolta magát a külső világból. Még egyszer létre­hoz egy filmet, de mindent maga csinál – ő írja a forgatókönyvet, ő a rendező, ő irá-

nyítja a világozást és a felvételt is. Kinski *Paganini*-je nem az „Ördög hegedűsének” filmre alkalmazása, hanem inkább egy társadalmi ámokfutó kínos bizonyítványa.

Hogyan válik az ember gátlástalan egocentrikussá? Mi indítja az embert egy ilyen elszomorító életre? Kinski a határtalan öntúlértékelését talán színészi mesterségéhez használta? Kinski és Gould életrajza erősíti azt a nézetet, hogy egy művész léte – a tőle elvárt kreativitás vagy a hivatás-specifikus életstílus – pszichikai anomáliákkal kéz a kézben járhat. Sok minden igazolja ezt.

Zsenialitás és téboly: nyomkeresés

1987-ben Nancy Andreasen harminc író pszichikai alkatát tanulmányozta. A tollforgatóknál egyértelműen szignifikánsan magasabb volt a mentális betegségek aránya, mint a közönséges foglalkozások képviselőinél – túlnyomó részben érzelmi zavarok, tehát depresszió és mánia, világos tendenciával a bipoláris forma felé. Ezek a mániás-depressziós emberek érzelmi hullámvasúton élnek – alkotó düh és bénultság között ingadoznak. A pszichológus ebből arra következtetett, hogy ez nyilvánvalóan ugyanaz a genetikai képesség, ami egyes embereknél a kreatív folyamatok iránti fogékonyságot és a bipoláris zavarokat növeli.

A következő években a „zsenialitás és örület” közötti kapcsolatot amerikai és angol tanulmányok empirikus alapokra helyezték: Kay Redfield Jamison 1993-ban 195 különböző művészeti ághoz tartozó személyiség életrajzi anyagát tekintette át. Megállapította, hogy ezeknek a művészeknek nem kevesebb, mint 21,5 százaléka már átélte egy öngyilkossági kísérletet, és 33,3 százalékuknak pszichiátriai kezelésnek kellett alávetniük magukat. Egy évvel később az angol pszichológus John F. Post egy további tanulmányt jelentetett meg a kreativitásról és pszichopátiáról. Ő azt a kérdést kutatta, hogy vajon csak a rendkívüli tehetséggel megáldott emberek, mint pl. Salvatore Dali vagy Edward Munch képesek terhelő személyiségjegyeiket hasznosan érvényesíteni, vagy ez *minden* kreatív embernél megfigyelhető. Ehhez 291 világhíres tudós, politikus, képzőművész, író és muzsikos pszichikai alkatát vizsgálta. Az eredmény: majdnem minden személyiség kitűnt eredetiségével, belső készletével, részletekre kiterjedő pontosságával. Néhány kivétellel mind-

egyik igazi barátságot ápolt. Egy bizonyos csoport azonban kiesett – 40,4 százalékban súlyos pszichotikus személyiségzavarban és veszélyeztető félelemzavarban szenvedtek a művészek, és közöttük is a legkreatívabb muzsikosok, a zeneszerzők.

Posts végkövetkeztetését, hogy a kreativitás és depresszió alapvetően kapcsolatban áll egymással, 1995-ban Arnold M. Ludwig hatásosan igazolta. Több mint 1000 számottevő férfi és nő adataiból azt a következtetést vont le, hogy „A művészi hivatás képviselőinek egésze nagyobb fokú személyiségzavarban szenved életének nagy részében mint más pályák képviselői”. Hans J. Eysenck ugyanabban az évben tett pontot erre a kérdésre a kreativitásról szóló munkájában: egy kreatív ember tulajdonképpen pszichopata pszichózis nélkül.

Főleg a jazzmuzsikosok veszélyeztetettek?

A pszichológus Geoffrey I. Wills 2003-ban nagy feltűnést keltett tanulmányával, amelyben az amerikai jazzvilág ikonjait életrajzi boncolásnak vetette alá. A negyven muzsikos családi háttere nem volt rendkívüli. Szenzációsan sikeres életük végén azonban a jazzmuzsikosoknak több mint a fele heroin-, majdnem egy harmada alkoholfüggővé vált, sokan a kokainhoz nyúltak, 7,5 százalékuk pszichotikus rohamoktól szenvedett. Bud Powell például állandó félelemben élt, hogy meggyilkolják; hallucinációi voltak, hogy nevetnek a háta mögött. Thelonious Monk drokkoktél-kísérletei delíriumhoz vezettek. Miles Davis-t egyre súlyosabb tébolyképzetek kerítették hatalmába: öregkorában szüntelenül hangokat hallott. A muzsikosok majdnem egyharmadának voltak súlyos depressziós hullámjai, közöttük Miles Davis-nek, Gerry Mulligan-nak és Frank Rosalino-nak is. Egy különösen súlyos depresszív zavarral kezelték Paul Desmond-ot és Bill Evans-ot. Mindkettőjük lelkiállapotára zavart öntudat és büntudat volt jellemző. Charles Mingus és Oscar Pettiford ciklotim zavarának szimptomái főleg mániákus rohamokban és paranoid nagyzási örületben mutatkoztak meg. Art Pepper és John Coltrane bizonyítottan gyakran súlyos félelmi állapotba került, Pepper azonkívül végletes mosakodási kényszerben szenvedett és megszállottan reagált olyan gondolatokra, mint vér, kórház és telefonbeszélgetések. Coltrane mániákus volt az önkínzó gyakorlatban, ál-

Glen Gould: páni félelemben élt, hogy megfázhasson, ezért nemcsak a hideg évszakokban hordott télikabátot. Az egyik kesztyűs kezében összecsuksukható széklet, a másikban aktatáskát hordott, egész sorozat tablettával és a kottáival.

landó édesség-fogyasztásban és kényszerű diétázásban. Szakadatlanul kereste a „tökéletes fűvókát”, és gyakran váltogatta vallási meggyőződését. Charlie Parker töménytelen mennyiségű élelmiszert fogyasztott és két óra lefolyása alatt 16 dupla whiskey-t ivott meg.

Magányos nagyság

Gould autisztikus vonásai és Kinski eltűnt önmotogatója bizonyos értelemben beleillenek abba az ideális képbe, amit a közönség a rivaldafényben álló művésztől képzel. Már a mi zseni-fogalmunkba is beletartozik, hogy nagyon tehetséges művészek magatartásában vannak érthetetlen vonások. A koncertlátogató összezavarodik, sőt keserűen csalódott, ha a muzsikos vagy színész, akit tisztel, ugyanazt a személyiség-alkatot prezentálja, mint a kőműves vagy takarékpénztár-alkalmazott a kuncsaftjainak. Az a zongorista, aki fellépésekor vidáman integet a publikumnak, nem tudja a „Waldstein szonátát” meg-

győzően eljátszani. Nyilvánvalóan egyedül kell lennie önmagával és a művel, és megközelíthetetlenül kell kisugározni. Ezáltal önmagába és a közönségbe is a jelentékenységet szuggerálja. Tulajdonképpen miért is?

A művészről alkotott kép nem véletlenül alakult ki így. Mióta a koncertizem működik, és a fellépő művésznek nyomás alatt kell valami rendkívülit produkálnia, az „Aspi” szolipszista világnézet ebben nyilvánvalóan tovább segíti: ezzel védi magát tevékenysége főstressz-forrásától, a közönségtől. Kinskinék sem kellett a közönség véleményével törődnie. Nem vezett el soha a gesztusok és következmények kölcsönhatásában – egyszerűen, mert a hatás nem érdekelte. Abból tudott kiindulni, hogy csak rosszindulatú hülyék ülnek a közönségben. Gould és Kinski jellemvonásai, ha még oly ellentmondásosnak is tűnnek, természetellenes tartós pszichikai megterhelések elviselésének stratégiái.

A két művész életrajza azonban egy további fontos felismerést is hordoz: látjuk, hogy a társadalomtól való elfordulás és a saját tökéletesedés felé fordulás pszichológiai szempontból miért aggasztó zavarként interpretált. A viselkedési minták nyilvánvalóan szükségszerűen egzisztencia-veszélyezett depresszióval járnak együtt – depresszióval, amit Gould kikerülő stratégiával és tablettá-függőséggel nyomott el, mialatt az Kinski esetében agresszív nagyzási mániába csapott át. Mindkét művész – ugyanúgy mint az említett jazzmuzsikusok – olyan boldogtalanok voltak, hogy öngyilkossági kísérletekbe menekültek.

Nem könnyű felfogni, hogy miért fogékonyabbak éppen a legtehetségesebbek depresszióra azoknál, akik kenyerüket – mondjuk – tisztviselőként keresik. És mégis: több mint pszichológiai összefüggés van művészi csúcsteljesítmény és depresszió között.

Önarckép – a művész Achilles sarka

A depresszió jelenségét még mindig nem eléggé jártuk körül, habár már több mint 50 éve megfogalmazták. Enyhe formájában, mint látszólag ok nélküli levertség, mindenképpen fontos feladata van – veszjelzőként működik, ami hosszantartó pszichikai ártalmaktól véd meg, éppen úgy, mint a félelem, ami testi sérüléseket akadályoz meg. A látszólag ok nélküli levertség azt jelenti: Te túl sok mindent vársz el magadtól, zavart az önarcképed. Éppen ez az

önarckép a művészek Achilles sarka. Hogy ez mit jelent, megértjük egy kevés pszichológiai alaptanulmány révén. Ideális önarcképünkhöz való kapcsolatunkat, aminek meg akarunk felelni, a pszichológia „narcizmusnak” írja le. A fogalom, ami az önértékelés egészséges és egészségtelen változatát is takarja, a görög ifjú Narzissusról kapta nevét, aki Echo nimfa szerelmét visszaautasítván, büntetésül azt kapta, hogy saját arcképébe szeressen bele. A kielégítetlen szerelemtől felemésződve végül is virággá – nárcisszá változott.

A pszichoanalízis az Én ideális pszichikai ősállapotából indul ki, az anya és gyermek méhen belüli egységéből. Az életnek ezen korai szakaszában a gyermek számára még nem létezik szubjektum és objektum: minden harmónia és biztonság. Az embrió minden igénye száz százalékgig automatikusan teljesül. Freud ezt az állapotot „primér narcizmusnak” írja le. A születéssel minden gyermek számára „ösbizonytalanság” keletkezik – egy rémes élmény, amikor a gyermek észreveszi, hogy őrajta kívül létezik egy világ, ami az igényeinek nem mindenben felel meg. A félelem és kétségbeesés traumatikus élményét tapasztalja meg. Az Én idomítása megkezdődött. Ebben a helyzetben – így a tézis – a nevelőknek fontos befolyása lesz a gyermek pszichéjére. Ők ugyanis egy ideig takargatják a zord realitást. A valóságnak nem megfelelően bizonygatják, hogy milyen nagy, milyen szép, milyen kedves és milyen rendes a kisgyerek. A külvilág egy ideig azt az érzetet kelti, hogy ő egy „grandiózus” lény. A normális gyermek éveken keresztül ebben a megszépített világban növekszik. Pszichikailag egészséges környezetben azonban a mesterségesen nagyserűnek tartott kis Én lassan-lassan közel helyeződik a realitásokhoz. A gyermekek lassan, de biztosan konfrontálódnak saját hiányosságaikkal és a külső világ hibáival.

A pszichoanalízis rávilágít emellett egy részletre, ami a mi témánk szempontjából még nagyon fontos lesz. A grandiózus Én, amivel első életéveinkben ruháztak fel minket, egész életünkben tudat alatt tovább él bennünk, sőt meghatározza gondolatainkat és érzelmeinket. Lökharítóként van rá szükségünk, hibáink felismerése ellen. A grandiózus Én tompítja az önértékelés hullámzásait, miközben odasúgja: ma természetesen pocsek apa, zongorista, kolléga vagy férj vagy – de tulajdonképpen alapjában véve remek pasas vagy. Az elhárításnak ez a folyamata biztosítja a psi-

chohigéniai egyensúlyt. A pszichológusok ezt jóindulatú narcizmusnak nevezik.

Mi történik azonban akkor, ha ez a kompenzációs mechanizmus nem működik? Ha a belső hang már nem vigasztal? Ha az Én fölé mércéket emel, amik nem elnézéssel és higgadsággal közelíthetők meg, hanem fokozódó szigorral? Akkor, így tartja az elmélet, a narcizmus enyhe állapotából rosszindulatúvá válik. Az érintett embernek akkor eggyel több ellensége lesz: önmaga.

Muzsikusképzés –narcisztikus overkill

Gyakorló muzsikusok, anélkül hogy tudnának róla, már korán elindulnak ezen a gerinctúrán. Általában éppen abban a fázisban, amikor a primér narcizmust realitás-közeli állapotnak kellene felváltania, a grandiózus Én szakadatlan táplálékutánpótlást kap. Tehetséges muzsikusok, osztálytársaikkal ellentétben, korán tudatában lesznek annak, hogy mit teljesítenek és a külvilágtól ehhez nagy dózisban kapják az elismerést. A kortársak közül senki nem kap kiemelkedő matematikai vagy nyelvi teljesítményéért drága egyedi oktatást és tetszésnyilvánítást – de a muzsikusi igen, folytonosan és sok éven keresztül. Már a tanulmányok elején tápanyagot kap a grandiózus Én, ami mértéktelenségét növeli – még akkor is, ha ezen a ponton egyeseknél már a katasztrofális elbizonytalanodás jelei is mutatkozhatnak. Akkor jelennek meg először a láthatáron: a konkurensok, akiknek gyorsabban mozog az ujjuk, akiknek kiállása olyan perfekt, hogy hiányos technikájuk ellenére mindig fennhordják az orukat. A tanulmányok befejeztével aztán az élet horizontján az ellenségképeknek egy második csoportja jelenik meg: a nem művész sikeres kortársaké. Értük lelkeseedik a butácska társadalom – gazdag menedzserekért, vagy képzetlen futballistákért. Ha aztán a közönség egy nagy része kollektíven negligálja a klasszikus zenét, a krónikusan emelkedő megbántottság állapotba nincs messze. Egyes muzsikusok erre pszichikai támadással vagy visszavonulással reagálnak.

Narcizmus – motor és fék egyidejűleg

Nem kevés pszichológus állapította meg már egyértelműen, hogy egy narcisztikusan zavart ember személyiségjegyei színé-

szeknél és muzsikuskoknál hivatásuk gyakorlása folyamán alakulnak ki. Otto F. Kernberg már 1978-ban jellemzett ilyen személyiségeket, a következőképpen: „Tehetségük és kimagasló (művészi) intelligenciájuk révén rendkívüli [...] sikert érnek el. [...] Azt mondhatjuk, hogy a betegségükből eredő nyereség, a témához kapcsolódó rendellenességből származó nehézségeket és zavarokat, kompenzálja.” Élesebben fogalmazva: a gyakorló muzsikuskok nyilvánvalóan olyan jellemvonásokat alakítanak ki magukban, amelyek nem zenészeknél már a terápia szükségességét is felvetnék.

Jól megfigyeltük? Kernberg „kompenzáció”-ról beszél. Tehát semmit sem kell megváltoztatni addig, amíg valakinek ez nem okoz szenvedést. A folyamatban csak akkor jelennek meg nyomasztó vonások, ha a saját grandiózusság gondolata mögött, amit a muzsikuskok mint golyóálló mellényt visz a színpadra, valójában az értéktelenségtől való félelem leselkedik. Minden borból, ha a rendszerbe kívülről érkeznek jelzések, amelyek kétségeket támasztanak saját nagyságába vetett hitében. Mindenki ismeri a drámát, ami akkor játszódik le, amikor egy primadonna rájön, hogy szekondadonnává vált. Amikor egy másik muzsikuskok neve nagyobb betűvel jelenik meg a plakáton, mint a sajátja. Ha a pozanista a Bolerót „kiüti a nyeregből”. Akkor előfordulhat, hogy ez a kollega visszavonul, vagy impozáns szóló-teljesítményekről kezd mesélni, amiről senki nem kérdezte.

Az az ember tehát, aki autisztikus jellemvonásainak köszönhetően távol tartja magát az ilyen zavaró körülményektől, vagy a hivatás-specifikus kihívásokat túlbujánzó narcizmussal állja, igen sérülékeny. Sok minden szól amellett, hogy a gyakorló muzsikuskoknak, az említett két stratégiát, egy tudatosan irányított harmadikkal kellene felváltaniuk. Ehhez azonban az első lépés az ellenség felismerése.

Muzsikuskok lét és stressz

A stressz szisztematikus felismerése viszonylag későn történt meg. A nyolcvanas évek végén Robert A. Karasek állapította meg, hogy két fő tényező növeli a stresszt a munkahelyen – a magas elvárások és a rosszullét érzése. Mindenki, aki nagy célokat tűz ki maga elé, vagy magas célokra kell megfelelnie, kiteszi magát a stresszveszélynek. A magas elvárások esetében nemcsak a megoldandó feladat nehézségi foka a döntő, hanem a megoldandó feladat

végrehajtásának körülményei is. Egy TV kvíz-adásnál, ha mégoly csalafinta kérdések is hangzanak el benne – egy szituáció: feltett lábak, egy zacskó csipsz a kézben, nem eredményez félelemtől gyöngyöző homlokot. Nagy különbség, hogy vasárnap reggel kocsmái társaságban kell tizenegyet rúgnom, vagy a futball bajnokság végjátékában. A kapu mindkét esetben azonos méretű.

A rosszullét az emberek legrémesebb érzéseikhez tartozik. Ismerjük az ezt kiváltó archetipusos helyzeteket: repülő-utazás (nincs befolyásunk a repülés folyamatára), találkozás pókokkal vagy kígyókkal, (mozgásmechanizmusukat nem tudjuk követni), és még sok más egyéb. A pszichológusok mindezt összegezve az áldatlan „high demand/low decision”-ról (magas igény, kevés befolyás) beszélnek, amely a stresszt elképzelhetetlen mértékben növelheti. A pszichológus Töres Theorell ezen kívül egy harmadik faktort is megnevez, ami a munkahelyi stresszt jelentősen növelheti. Az alapvető megelégedettség döntően függ az egyéni továbbfejlődés lehetőségeitől. Ha hiányoznak a perspektívák, szűkké válik a mozgástér.

Kulcs a múzeumhoz

Ami a zenekari muzsikuskokat illeti, nem éppen paradicsomi előfeltételekkel konfrontálódnak egyik fent említett esetben sem. A történésektől való függetlenség szempontjából Theorells, a szakmai területeket összevetve, őket a repülőgép-irányítók és pincérek után sorolja. A zenekari muzsikuskok nemcsak azt kell ellentmondás nélkül elfogadnia, amit játszik, hanem azt is, hogy hogyan és mikor játssza azt – és mindezt a legnagyobb nyilvánosság előtt, nem ritkán magas zajszint és nagymértékű elvárás mellett. Estéről-estére versenyszerű helyzet, 70 szakértő, és 80 rosszul, vagy egyáltalán nem képzett bíráló előtt, akik a zsűrizés jogát pénzzel vették meg. „High demand/low decision” olyan teljesítőképességgel, ami normális foglalkozásúak számára elképzelhetetlen. Ami a magas igények mértékét és kiegyenlítetttségét illeti, a zenekari muzsikuskok inkább a pálya árnyoldalán helyezkednek el. Gondoljunk csupán az ütőre, akinek 45 perc tétlen üldögélés után hirtelen izzasztó precíziós munkát kell végrehajtania. A stresszmentes munkahely harmadik előfeltétele tehát, hogy az érintett célt lásson maga előtt – jobb pénzkereseti lehetőséget vagy javuló társadalmi pozíciót – nem ép-

pen egy zenekari muzsikuskok osztályrésze. A negyedik szakma-specifikus túlterheltségre először 1989-ben figyeltek fel a pszichológusok. Andrew Steptoe körkérdeztétezt a Londoni Guildhall School hallgatóihoz és a Royal Philharmonic Orchestra tagjaihoz. Steptoe egyrészt azt szerette volna tudni, hogy a hallgatók milyen igénybevételtől félnek leginkább jövőbeli pályájuk mindennapjai során és ez mennyire felel meg a valóságnak. Az eredmény: a gyakorló muzsikuskok kollegák nyilatkozataihoz képest a hallgatók meglehetősen hibás elképzeléseket neveztek meg. Fő-stresszkiváltóként 80 százalékuk a bizonytalan munkahelyet prognosztizálta. Nem így a hivatásos zenekar tagjai. Ők a szokatlan munkaidőt, a megerőltető utazásokat és a mindennapok monotonitását találták leginkább megterhelőnek, – tehát azt a stresszt, ami rendkívüli túl- és alul-foglalkoztatottság, valamint folyamatos új vagy unalmas feladatok révén áll elő. Azonkívül panaszkodtak arra, hogy ilyen tevékenység mellett akadályozva vannak családi és baráti kapcsolataik ápolásában.

A pontosan ellenőrzött magas teljesítmény, a monotonia és szociális lazulás kombinációját egy negyedik előnytelen feltétel növeli, amivel a gyakorló muzsikuskoknak pszichológiai szempontból együtt kell élniük – de ami csak ritka esetben tudatosodik bennük: klasszikus zenét játszó muzsikuskok nem hoznak létre új alkotást, csak reprodukálnak. Ők – korcsolya-technikai nyelven szólva – mindig a „kötelező kűrt” futják. A kézművesekkel ellentétben munkájukat nem vehetik a kezükbe, hogy kellő távolságból minden oldalról megtekinthessék, vagy barátaiknak büszkén megmutassák. Az írókkal szemben nem fogalmazzák meg saját gondolataikat, hanem mindig idegen szöveget olvasnak fel. Kreativitás szempontjából még a sakkozótól is elmaradnak: ők nem „játszanak” – ők a zseniális műveket, amiket részben már hosszú idővel ezelőtt írtak, hibátlanul és lehetőleg elegánsan mindig újraolvassák. A festőkkel ellentétben életük során egyetlen képet sem alkotnak. Ők leginkább a múzeumhoz tartozó kulcsot birtokolják.

Szórakoztató zene – sajátos történet

Ha a teljesítmény-nyomás és a csekély döntési lehetőség a zenekari muzsikuskoknál stresszkiváltó tényező, akkor azok a zenészek, akik nem a lejátszásnak, hanem az alkotásnak kötelezték el magukat nem

lehetnek annyira veszélyeztetettek. Jazz-muzsikuskok, akik improvizálhatnak, rock-muzsikuskok, akik a gitáron csupán két fogást ismernek és popmuzsikuskok, akik egyébként is mindig csak playback játszanak tulajdonképpen meglehetősen stressz nélkül dolgozhatnak. Nyilvánvalóan az ellenkezője igaz. Hogy lehet az, hogy éppen a jazz/rock/pop világban annyira gyakori a túlzott drogfogyasztás és az öngyilkosság?

Az okokat egy 1989-ben írt tanulmányban Cary L. Cooper és Geoffrey I. D. Wills tártta fel. A tudósok hetven jazz-, rock és popmuzsikust kérdeztek meg. A válaszok összegzéséből kiderül, hogy nyilván az önmaguk által felállított célok azok, amin sokan elvéreznek. Úgy tűnik, hogy bebizonyosodott, éppen a kreativitás szabadsága, amiért a klasszikus muzsikuskok jazz kollegáikat irigyelhetnék, bumerángxént út vissza az önértékelésre nézve. Az ideális Én folyamatosan magasabbra csavarja a perfekció-spirált – a harmadosztályú kocsmajátékosnál éppen úgy, mint a jazzisteneknél. Dizzy Gillespie: „Minden jazz-muzsikusk bebizonyítja neked, hogy minden improvizációja 95 százalékgig ócskaság. Ha egyszer a színpadon állsz, a tudásod fele nem áll rendelkezésedre. „Egy jazzest John Coltrane-nel a rajongó számára mennyország lehet – Coltrane-nek a legrosszabb koncert, amit valaha adott.”

Mi van hát a rock- vagy jazz-zenészekkel? Ők is az önmagukkal szemben támasztott illuzórikus követelményeikbe mennek tönkre?. Igen is, meg nem is. A tanulmány szerint a rock-zenészek inkább szenvednek saját imázsuk miatt. Idézet Coopers és Wills tanulmányából: „Gyűlölöm azokat az embereket, akik azt hiszik, hogy rock-zenészek lenni nem rendes foglalkozás. Azt mesélem nekik, hogy napközben agysebész vagyok.

Mind a jazz- mind pedig a rock-pop világban a rendszertelen munka a stressz fő kiváltója. A munkanélküli időszakot 16-órás munkanap váltja, többhetes utazások és újra tétlenség. A stúdió-produkciók költségesek, ezért a zenészek nem ritkán tíz napig, majdnem alvás nélkül dolgoznak egy felvételen. A szabadfoglalkozású helyzet állandó szorongást jelent a fellépési lehetőségek és a nyugellátás miatt. A gazdasági szituáció miatt függő helyzetbe kerülnek össelfenségekkel, a menedzserekkel, a zeneiparral. A bizalmatlanság a szabadúszó rock- és popmuzsikuskok legfontosabb tulajdonsága.

A követelmény alacsony szintje, mint további stressz-kiváltó, a repertoárt is érinti. Sokan a hivatásosan működő popzenészek közül titokban jazzt játszanak. A popzenész kisebbségi komplexusa tovább gerjed. még akkor is, ha anyagilag sikeres. A muzsikusk akkor, a VIP-státusz polírozott felszíne alatt, azt a nyomasztó érzést alakítja ki magában, hogy része egy óriási szemfényvesztésnek. Hogy érezheti magát egy sláger-énekes, aki egy retro-show-ban, megvett közönség előtt lép fel?

Kivezető út a monokultúrából

A pszichológuskok szemszögéből nézve minden hivatásos muzsikusk bizonyos szempontból rendkívül figyelemre méltó: önértékelése kétségtelenül kizárólag saját játéka minőségétől függ. A zenészek számára ez a normális – a pszichológusknak, mint Silvano Arieti, inkább riasztó vonásokat hordoz: „A muzsikuskok minden egyéb szakmai csoporthoz képest a tulajdonságukkal tűnnek ki, hogy az önmagukról alkotott képüket nem tudják munkájuktól elvonatkoztatni.”

Egyik oldalról az önkritika hatalmas fóruma segíti materiális alaphelyzetét biztosítani. A másik oldalról a kép, amit ön maga és a közönség előtt bizonyítani akar, kolonccá válik. Az a muzsikusk, aki a koncertpódiumra lépve önmagát akarja megmutatni, feleslegesen nagyobb nyomás alá helyezi magát ahhoz a kollegájához képest, aki a publikumnak egyszerűen örömet akar szerezni. Nem hiába nyilatkozik sok muzsikusk – miután sikerült egy jobban fizető zenekarban állást kapnia – úgy, hogy oda az élvezet.

Van megoldás a grandiózus Én-ideál negatív mellékhatásának kivédésére? Milyen szerepet játszik a zenei képzés az örökké fenyegető „szuper ego” felpumpálásában? Ha mások ölbe tett kézzel ülnek, én mit tehetnek?

Útmutatás a neurológiától

A legújabb neurológiai és pszichológiai kutatások szerencsére tökéletes útmutatást tudnak adni arra vonatkozólag, hogy a különleges pszichikai nyomás alatt álló emberek milyen módon találhatják meg személyes boldogulásukat. Amire, mint a mindennapi kenyérré szükségünk van, az az elérhető cél. Az elérhetetlen cél mérgező. „Jobbnak lenni” – a jövődöbéli muzikusoknak feltehetően egyetlen megfogalmazott célja – ebben a homályos formájában, ilyen elérhetetlen cél. A parancs a haladás-

ra a cél megjelölése nélkül – pedagógiailag értelmetlen. Sok zenész önként száll be a karrier mókuskerekébe, mert senki nem tájékoztatta őt időben arról, hogy mely célok elérhetőek, és melyek nem. Az ezrével elérhető technikailag hibátlan hangfelvétel és a számtalan „szupersztár” adás ma még további illúziókat szít.

A becsvágy a neurológusk szemszögéből nézve ólomsúly azok számára, akik boldogulásra vágnak. Szociálpszichológuskok egy csoportja széleskörűen begyűjtött kérdőívek alapján megállapította, hogy azok az emberek, akik számára, saját bevallásuk szerint, a hírnév, pénz vagy külső megjelenés különösen fontos, kevésbé elégedettek az életükkel mint azok, akik embertársaikkal jó kapcsolatot tartanak fenn és hivatáson kívüli adottságaik tökéletesítését a célskála elejére helyezték. A szakmai „rat race” a megelégedettségi mérleget nyilvánvalóan nem tartja egyensúlyban. Ellenkezőleg: a neuropszichológuskok a szakmai becsvágyat és a depressziót ijesztő közelségbe helyezik egymáshoz.

A megszállottságra, jobbnak lenni a másikkal, ugyanis ugyanaz a szabály vonatkozik, amit az agykutatók a pénz hatásánál fedeztek fel. Az anyagi jólét sokak számára fontos, de a gyarapodás csak jelentéktelenül boldogít – ha egyáltalán, csak azokat, akik előzőleg a létminimum határán éltek. Ez azt jelenti, minél gazdagabb vagyok, annál kevésbé érzem a pénz szaporodását. A mi esetünkre átvettve: minél magasabbra kapaszkodom a tökéletesedés létráján annál lassabbnak tűnik az előrehaladás sebessége. Az a muzsikusk, aki ezt nem tudja, a boldogtalanság csapdájába esik.

Végül is az elvárásaink azok, ami pszichikailag terhelnek minket, egyáltalán nem a kiábrándító realitás. Nem ok nélkül tesz az ezüst érem boldogtalanná – a bronz érmet elnyerőknek derűsebb az arcuk. Miért? A második helyre szorultak mérgeződnek, hogy elpasszolták az arany érmet, a harmadik helyezettek örülnek, hogy bekerültek a sportkrónikába. Hogy fejezte ezt ki Shakespeare? „For there is nothing either good or bad, but thinking makes it so.” A klasszikus zenészeknek elvárásaikat alacsonyabb szintre kellene állítaniuk és visszaemlékezniük tulajdonképpeni priviligiumukra: a művészetbe mindenkor életet lehelni a maguk és mások gyönyörűségére.

Agyunk – így tanítják a viselkedés kutatók – irigységre programozott. Ilyen módon biztosított a faj túlélése. A tudósok

azonban azt is mondják, hogy az irigység az egyén számára igazi pszicho-bumerángként működik. A kérdőívek tanúsága szerint sok esetben megállapítható volt, hogy egyének és csoportok egymás kölcsönösen irigylik. Már 1580-ban megállapította Michel Montaigne, hogy az emberek boldogabbak lennének, ha nem mindig másoknál szeretnének boldogabbak lenni. Ez azért nehéz probléma, mert másokat automatikusan boldogabbnak képzelünk mint ahogy az a valóságban van. Ugyanezt a jelenséget írja le Bertrand Russel rosszmájúan: „Napoleon irigyelte Cézárt, Cézár Nagy Sándort és Nagy Sándor valószínűleg Herkulest, aki sohasem létezett.”

Apropó összehasonlítás. Agyunk még egy másik csapdát is állít. Mi a pillanatnyi élethelyzetünket mindig az aktuálisan megszokott körülményekhez mérjük, nem tekintjük azt biográfiai madárperspektívából és még kevésbé társadalmi szemszögből. Ha kiválasztanánk a helyes összehasonlítási pontokat, a legtöbb esetben elégedettebbek lennének a helyzetünkkel. Nem hiába vannak sokan felszabadult hangulatban a háború után, rossz gazdasági helyzetük ellenére.

A neurobiológusok még egyebet is megállapítottak. Azért sem helyes a muzikusok örömszerző mikrokozmoszának egyoldalú beállítottága, mert testünk elvárásai

rendszere, ami az embert dopamin-felszabadulással jutalmazza, az ismert ingerekkel szemben gyorsan érzéketlenné válik. Ha mindig ugyanazoknál az ingereknél maradunk, akkor elindul egy ördögi kör, ami mindig új ingerekre sarkall. Ha az élvezeteket változtatjuk, ez nem történhet meg olyan könnyen. Tehát: kiruccanás egy képtárba, egy jó étterembe, vagy a színházba, éppen egy stresszes muzsikusra számára igen hasznos volna. Ott is teljesen átérzhető a „flow” élménye.

Azokhoz a tevékenységekhez – amikhez a klasszikus muzikusok kevésbé vonzódnak – tartozik a sport. Az erős motorikus mozgások nem egyeztetethetők össze az ujjak hegedű, vagy hárfajáték igényelte finom érzékenységgel, de az agykutatók szerint a pszichikai egyensúly csak lelki és testi aktivitással érhető el. Mivel a verejtékezés a színpadon rendszerint a meleg és stressz hatására áll elő, lehetséges, hogy a klasszikus muzikusok mozgás-szegénysége a kiérdemelt dopamin-kiváltást akadályozza.

Láttuk, hogy kiszolgáltatottnak lenni, a mindennapok leborzasztóbb érzéséhez tartozik. Ha vágyainkat csak függőség, adósság, emberhez nem méltó munkafeltételek vagy hasonló árán érhetjük el, tudatosan le kell mondanunk róla és a kevesebb luxust jelentő, de önmagunk által meghatá-

rozott életmódot kell választani. Így mindenképpen boldogabbak leszünk, akkor is, ha banki befektetési tanácsadóink más véleményen van. Végül a szólólista és közönsége szempontjából talán legjelentősebb felismeréshez jutunk, amit ebben a témában az agykutatás szolgáltat: a társadalmi kapcsolatok örömet okoznak. A publikum a pódiumon általában nem a boldog barátot, apát és férjet akarja látni, hanem emberfeletti zsenit. Ha a művészt csak a közönség tetszésnyilvánítása érinti meg és az önértékelése egyedül csak zenei képességeiből táplálkozik, látómezejéből kényszerűen eltűnik az a társadalmi kapcsolati háló, amibe tartozik. A művész ezáltal éppen azt veszíti szem elől, ami számára állítólag olyan fontos: egyéniséget, személyiséget, pótolhatatlanságot. Egy individuum egyedülállóságát egy anonim masszával szemben nem, csupán egy szűken körülhatárolt szociális kapcsolatrendszerben lehet meghatározni. Ha mégoly hibátlan interpretációt is nyújt a művész a színpadon, a publikum előbb vagy utóbb pótolni tudja őt. Ezt a sorsot csak a színpadon kívül tudja elkerülni: mint boldog apa, kollega, férj vagy barát. Csak ebben a kontextusban valóban pótolhatatlan.

(Das Orchester 7-8/2006)

A fenti cikkkel kapcsolatban a Das Orchester 10/2006. száma sok olvasó levelet közölt. Ezekből idézünk néhányat, szerkesztett, rövidített formában

Müncheni zenekar hölgy tagja.

A zenekari muzikus hivatás egy olyan árnyék-oldalát szeretném megvilágítani, amiről sehol sem talált említést. A gyermekét egyedül nevelő szülő problémájáról van szó. Ő első hegedűs a Bayerischer Staatsorchesterben, egy olyan zenekarban, amelyik operát játszik Munkája mellett két leánygyermeket nevel. Május 1. Szenteste és Nagypéntek kivételével minden este előadás van (tehát Karácsonykor, Húsvétkor, Pünkösdkor, Anyák napján, stb. is). A délelőtti koncert természetesen a próbák veszik igénybe. A repertoár magában foglalja az összes nagy (hosszú) Wagner-, Strauss- és Händel operát, amelyek előadását előszeretettel tartják a hét végén. Előadáskezdet legkésőbb 19 órakor, hosszabb operák esetében gyakran már 18, 17, sőt 16 órakor! Hétfőreken ezenkívül gyakran rendeznek családi-, illetve délutáni előadásokat. Nyáron a színház általában hat héttig zárva tart, az előadások azonban egyébként szünet nélkül folytatódnak a szezon végéig, az iskolai szünetek idejét is beleértve. Az állami ill. városi gyermek-intézmények, mint óvodák vagy napközis iskolák, a hét végén és ünnepnapokon zárva tartanak. Így az a helyzet állt elő, hogy hét közben a levél írójának éppen akkor kellett volna munkába indulnia, amikor a gyerekek hazajöttek. Az egyetlen megoldásnak egy au-pair lány szerződésére mutatkozt. A tervezett maximális 30 munkaóra szinte sohasem bizonyult elegendőnek, ezért a lánynak jóval többet kellett fizetnie annál, ami a szerződésben állt. Mivel külön szobát is biztosítani kellett neki, ezért nagyböjt lakás bérletére vált szükségessé, ami a muzikus fizetésének majdnem felét felemészítette. Ezzel azonban a délelőtti próbák alatti gyerekvigyázás még nem oldódott

meg, mert az au-pair lánynak joga volt nyelvkurzusra járni. Tehát biztosítania kellett még óvodai helyet is, rugalmas elhözvételi lehetőséggel. A költségek előterem-tésére haktiznia kellett. Így az adóterhek növekedtek, mivel pár évvel ezelőtt még nem volt lehetőség a gyermekgondozási költségek levonására. A költségeket tovább növelte, hogy számos japán vendégjátékra és egyéb turnéokra fizetés nélküli szabadságot kellett kérnie. Az államtól ezekben az években semmilyen segítséget nem kapott. Helyzete a szokatlan munkaidő-beosztással furcsa extrém esetnek bizonyult. „Hiszen felmondhat és szociális segítséget kérhet”, így a kommentár.

Az anyagi nehézségeken túl a gyermekét egyedül nevelő anyára fizikailag is nagy terhek hárultak. Este 19 órakor csúcsformában kellett lennie, azok után, hogy ezt megelőzően már 13 órán át szünet nélkül „szolgáltatban” állt. A vekker minden reggel kíméletlenül 6.30-kor csörgött, habár előző este holt fáradtan, sokszor fél 12-re ért haza. Nem könnyű a Parsifal, Niebelungen Ring és Rózsalovag mellett még „normális” anyának is lenni. Másrészt éppen olyan nehéz egyidejűleg jó kollegának és muzikusnak lenni, és eleget tenni a magas szakmai követelményeknek, amelyek sok gyakorlást, előkészületi időt, koncentrációt és jó idegeket igényelnek. A levélíró végül azokat, akik ebben a szakmában azzal a gondolattal játszanak, hogy gyermeküket egyedül nevelik fel, lebeszéli erről, mert ezt – szerinte – tulajdonképpen nem lehet.

54 éves bögös (férj)

Úgy érzi, hogy a cikk éppen az ő helyzetére vonatkozik. 20 éve játszik a Bad Reichenhaller Orchester-ben. A vállában

jelentkező állandó fájdalmak miatt nem tudja hivatását folytatni. Felsorolja, hogy jelenleg milyen nyugdíjat és egyéb támogatást kap, amit egy évig 630 Euro munkanélküli segély egészít ki. Ha az utóbbiútlal eszik – úgy érzi – méltatlan helyzetbe kerül. Nincs megbecsülve azért, amit a társadalomért tett: mindig magas szinten teljesített, szóló esteket is adott, fiatalokat tanulmányaikban egészen a főiskoláig vezetett.

Hegedűs, brácsás, kürtös (nő)

Úgy érzi, a cikk írója fegyvert adott a kezébe. Most végre hivatalos bizonyítási irat van a kezében, amit egyes emberekkel szemben felhasználhat. A három hangszeren való játék elsajátításán túl még gírmánisztikából is államvizsgát tett, a munkaerő piacon még sincs ára. Már ott tart, hogy eladja a hangszereit. A laikusok nem tudják megérteni, hogy a hivatásos muzikusok mit teljesítenek.

Szóló-harsonás, MDR-Sinfonieorchester, Taucha

Hálás a cikkért. Amit a szerző a tipikus muzikus stresszről, a rosszulértről, a fejlődés (hiányzó) lehetőségeiről ír, sajnos igaz. A muzikus élet kiáttalansága, ami minden esetben a teljesítmény-csökkenés kudarcával végződik – amikor más hivatások kecsgetőbbek lehetnek – minden bizonnyal oka sok muzikus hektikus melléktevékenységének. A cikket annyira értékesnek találja, hogy elolvasását tanítványainak is ajánlja.

Hölgy tag a Staatsphilharmonie Rheinland-Pfalz-ból

Nem azért ír, hogy bármit is hozzátegyen a cikkhez, hanem gratulálni szeretne a szerzőnek. Számára ez volt a legjobb cikk, amit a folyóiratban valaha olvasott.

PERFEKT TECHNIKA

Beszélgetés Tóth Péter hegedűművésszel, forradalmi találmányáról, a PerTech -rendszeréről

Az első hegedűkészítő műhelyek Észak-Itáliában jelentek meg a XVI. század közepén. Egyes állítások szerint, mai formájával azonos hegedűt először Andrea Amati készített a Medici család részére. A hegedűkészítés több mint 300 éves múltja során lényeges változás a kisebb formai eltéréseket kivéve, amelyeket egyes országokkal és városokkal „iskolákkal” kapcsolhatunk össze – nem történt. Különböző álltartók és vállpárnák rendszeres használata hozzávetőlegesen 100 évre tehető. Napjainkban az előadói teljesítmények magas mércéje megkívánja a jól alkalmazható/használható tartozékokat. A PerTech- rendszer, egy új, forradalmi megoldást jelent a hegedű/brácsa tartozékai közül az álltartó, hűrtartó és vállpárna hangszeren való rögzítését illetően. A találmány megalkotója Tóth Péter hegedűművész. Diplomáját 1979-ben szerezte a Budapesti Liszt Ferenc Zeneakadémián. Már a tanulmányi évek alatt felkeltette érdeklődését a hegedűkészítés és javítás, így szívesen javította kollegái hangszereit. A harmadik saját készítésű hegedű volt az, amelyen diplomázott, majd ezzel a hangszerrel nyert felvételt a Magyar Állami Hangversenyzenekarba. Később zenekart alapítva, annak szólistájaként dolgozott Németországban. Hegedűkészítő ambícióját megőrizve szívesen vállalta hangszerek javítását a zenélés mellett. Nagy előnyt jelentett a hivatásos javítókkal szemben, a magas szintű hegedűművészi tudás. Kurióznak számító tény, hogy több Stradivari, Guarneri, Guadagnini híres regisztrált hangszer restaurátora lehetett.

– Mi készítette egy ilyen újdonság kifejlesztésére, és hogyan született ez a projekt?

– A találmány létrehozásának több indítéka volt. Bizonyos rossznak ítélt dolgok kijavítása, illetve adott tényezők fontosságának szem előtt tartása. Ezen összefüggések felismerésében több mint 25 éves hangszerjavítási tapasztalataim és gyakorló muzsikusi pályám segített.

Szakítva a többszáz éves hagyománnyal a PerTech -rendszer a hűrtartó gomb számára kialakított alsó tőkében, a káván átmenő lyukat használja fel egy új megoldással az említett három tartozék rögzítésére. A hűrtartó gomb helyett a lyukba egy olyan alkatrész kerül, amely lehetővé teszi e három tartozék együttes rögzítését a hangszeren. Ebből adódóan érthető, hogy a megoldás alkalmazásához nem szükséges semmiféle átalakítás a hangszeren.

– Miben más ez a rendszer és milyen előnyei vannak?

– Ebben a rendszerben a tartozékok úgy kapcsolódnak egymáshoz, hogy egy egységes rendszert alkotnak.

Az itt bemutatott találmány előnyeit három pontban foglalhatjuk össze:

1. A tartozékok magas fokú állíthatósága a kényelem mellett, az adott személy testalkatához alkalmazkodó beállítást teszi lehetővé.

2. Óvja a hangszer állapotát, nem szorítja, karcolja és nem deformálja.

3. Nem gátolja a hangszer testét szabad rezgésében, akusztikai szempontból is van jelentősége.

Vegyük sorba a tartozékokat!

Az álltartó

A PerTech- rendszernél következő a kiindulási alap: A hangszeret tegyük oda, ahol a játék szempontjából a legideálisabb. Ideális a hangszer tartásunk, ha egy alulról induló passzázs esetén, mely nagyon magasan fejeződik be, a hangszer pozíciója nem változik jelentősen. A csiga nem jár ide-oda. Jó a hangszer elhelyezése akkor is, ha a mélyhúron magas fekvésben nem kell egy, az előzőekhez képest hirtelen új tartáspozíciót váltanunk. Tehát akkor van hangszerünk jó helyen, ha minden fekvést minden húron alkatalunkhoz képest a legkönnyebben elérünk.

Mikor már tudjuk, hogy ehhez hol kell lenni vállunkon hangszerünknek, ehhez állítjuk az álltartónkat, helyezük a legmegfelelőbb helyre hangszerünkön.

A PerTech rendszerű álltartóval az optimális helyet könnyen megkereshetjük, mert sokoldalú állíthatósága erre módot nyújt.

– Milyen negatívumokat hozhatunk fel a jelenleg használatban lévő álltartókkal szemben?

– Két lehetőségünk van a felszerelésüket illetően.

1. oldalra 2. középre. A tálca kialakítása mindkét esetben oldalt van. Vannak, persze olyan álltartók, amelyek középre tervezettek ezek általában magasak és sok anyagot tartalmaznak, mivel a hűrtartó felett helyezkednek el. Még e két megoldás között is van egy holt tér amit egyik verzióval sem tudunk hasznossá tenni. Ezért van az, hogy sokfajta formájú álltartót gyártanak, mert mindenkinek máshol lenne kényelmes és legtöbb esetben odahelyezzük a hangszer, ahol az álltartó szempontjából a legkényelmesebb. Számptalan példa van arra is, hogy az álltartó valahova fel van szerelve és a játékos áll, jócskán lelóg róla és nem az álltartón van az áll, hanem a hűrtartó végén. Abban az esetben, ha ez már nagyon kényelmetlen sokan zsebkendőt terítenek rá, hogy kényelmesebbé tegyék.

– Merülhetnek fel problémák a szorítóval kapcsolatban?

– Igen, mert ha középre tesszük, akkor az a baj, hogy az álltartó fedőlapra szorított talpai csak részben esnek az alattuk lévő tőke fölé, egy részük alá van támasztva a tőke által, másik részük nem. Ez leginkább idős, javított hangszerek esetében könnyen repedéseket tud okozni. Az állandó szorítás ezen a helyen a fedőlap elvékonyodását eredményezheti, ami a hangszer felbon-

A vállpárna

tásánál megnehezíti a sérülésmentes felnyitást. Az innen kiinduló repedések pedig nagyon veszélyesek, hiszen a lélek irányába, illetve a gerenda mentén indulnak el. Mindkét repedés értékcsökkenést jelent a hangszeren, még jó javítás esetében is.

– *A szorító más pozícióban való elhelyezése esetén is beszélhetünk hátrányokról?*

Oldalt elhelyezve a szorítónak csak a káva áll ellent, nincs más alátámasztás és ha ez vékony, akkor előbb-utóbb deformálódhat. Ezt segíti elő az is, hogy ezen a helyen a káva a nyakunkkal tud érintkezni, így annak melege, nedvessége a fában mozgást (tágulást) eredményez, amelyet a szorító megfog. Így alakulnak ki felválások, horpadások, kitüremkedések ezen a helyen. Felszerelésének helye nyomot hagy hangszerünkön. A szorító további hátránya, hogy a hangszer síkjától kijjebb helyezkedik el, így nem tudjuk elkerülni, hogy ez a fém alkatrész ne érjen bőrünkhöz. Sokaknak okoz bőralergiát, másoknál, akiknél az öltözet miatt ez a probléma nem áll fenn, ott a ruha anyagát teszi tönkre.

– *Tehát miben is más az Ön által tervezett álltartó? Jelent-e hangzásbeli különbséget?*

– Az itt leírt problémákra mindre megoldás a PerTech- rendszerben alkalmazott álltartó, mert jobbra-balra csúsztatható, a tálcát forgatható, nem szorítja a hangszer, nem irritálja a felfüggesztés bőrünket, nem hagy nyomot hangszerünkön. Mivel a hangszer síkjától kijjebb helyezkedik el, így nyakunk nem ér a kávéhoz, több hely van az ingnyaknak nyakkendőnek, ruhánkat nem koptatja. Fényesebb, teltebb hangzást kapunk.

Vizsgáljuk meg a PerTech-rendszer következő alkotóelemét.

Mivel a vállpárna szintén minden irányban állítható, mozgatható, így könnyen megválaszthatjuk helyzetét a már megfelelő helyen tartott hangszerünkhöz képest. A hangszer alá benyúló rugalmas szárra rögzített válltámasz a jobbra-balra, előre-hátra, valamint forgó mozgás mellett tud távolodni-közeledni a hangszer hátlapjához. Ezt a mozgást behatárolni hivatott, a támaszlap mélyhúrok felőli végén elhelyezett ütköző/távtartó, aminek hosszát tetszés szerint megválaszthatjuk, annak függvényében, hogy mennyi mozgást akarunk biztosítani vállunknak. Helyzete szintén állítható, hogy az általunk meghatározott helyen érintkezzen a hangszerrel. Mikor a távtartó a hátlapra felütközik, a vállpárna úgy viselkedik, mint a jelenlegi hídpárnák, állunkkal és vállunkkal stabilan foghatjuk a hangszer, a különbség csak annyi, hogy itt a vállpárna másik vége szabadon mozog, csak az említett benyúló szár rugalmassága áll ellent. Ennek előnyét élvezhetjük, mikor magasabb fekvésekben játszunk és a váll mozgásából adódóan, megrövidül a távolság az állunk és vállunk között, itt a párna követni tudja ezt a változást. A támaszlap ezen felfüggesztése lehetőséget ad arra, hogy hossza rövidebb legyen mint a hangszer alsó szélessége. Ez azért jó mert, ha jó helyre tesszük – a tartásból adódott váll és mellkas közötti mederbe – akkor nem nyomja mellünket a párna széle.

További előnye, hogy mikor már tartjuk a hangszer, egy csavar kilazításával még van mód a párna helyzetén változtatni, majd a csavarral újra rögzítve megtartja a beállított pozíciót elpakolása után is. Szerszám vagy kulcs nélkül, egy mozdulattal, könnyen, gyorsan eltávolítható a hangszerrel, egyszerűen, igazán praktikus.

Azt hiszem, nem kell különösebben bizonyítani, hogy a jelenleg használatos párnák, az itt leírtak felét sem tudják nyújtani számunkra és koptatják a hangszer, valamint nyomot hagynak sokszor még a káván is. Egyes típusok pedig könnyen leesnek a hangszerrel.

A húrtartó

– *Mi a különbség a tradicionális húrtartókkal szemben?*

– A PerTech- rendszerben alkalmazott húrtartó sajátossága, hogy a felfüggesztést szolgáló menetes szál előrehaladó és visszahúzó része, egy azonos furaton van átvetve. Ez a felfüggesztés sokkal biztonságosabb és szabadabban tud rezegni a húrtartó, ami a hangzásban is hallható.

– *Mennyire elterjedt a PerTech használata, hiszen egy friss szabadalmaztatású rendszerről van szó?*

– Valóban, hiszen 2005. decemberétől van érvényben, de már folyamatos az érdeklődés, főleg külföldi zenekarokban, ahol bemutatót tartottam, pl. BBC, London Philharmonic Orchestra, Bayerische Rundfunk Symphonie Orchester. Reméljük, itt-hon is egyre többen élnek majd használatának lehetőségével.

– *Mi volt a legnehezebb az ötlet megvalósításában?*

– A legnehezebb az volt, hogy az a szerkezet, ami lehetővé teszi az újfajta rögzítést, nagyon egyszerű legyen és ne kívánjon átalakítást a hangszeren.

A másik nehéz feladat volt olyan anyagokat egymáshoz párosítani, amelyek erősek, rugalmasak és a használat közben hangtalanul mozognak. Igyekeztem úgy konstruálni a rendszert, hogy hosszú életű legyen ez az a kopó részek nagy kopásállóságú, cserélhető betétekben futnak. (Könnyen cserélhető a vállpárna szivacs is, ami köztudottan problémás szokott lenni)

A PerTech megoldást nyújt a hangzást és beállítást akadályozó fizikai tényezők megszüntetésére.

A PerTech tartozékok nem gátolják a hangszer szabad rezgését, felszerelésük nem hagy nyomot, nem károsítja a hangszer.

A sokoldalú állíthatóság lehetőséget ad, hogy legkényelmesebben, legtermészetesebben tartsuk hangszerünket, ennek eredményeként nem szükséges kisebb tartásbeli korrekciókat végeznünk játék közben, ami huzamosabb idő után fájdalomhoz és anatómiai elváltozásokhoz is vezethet.

Beszélgetésünk végén Tóth Péter hegedűművész kiváló hangszerjátékával illusztrálta összehasonlítóképpen a tradicionális és az általa kifejlesztett PerTech-rendszerrel felszerelt hegedűt, ami egy csengőbb, szabadabb hangzást eredményezett.

Lukács Mónika

HANGVERSENYNAPTÁR

BUDAFOKI DOHNÁNYI ERNŐ SZIMFONIKUS ZENEKAR

November 18. szombat 11.00
**Dél-Budai Kulturális és Szabadidő
Központ**

A Zene Titkai
Magyar nemzeti opera
Részletek hangzanak el az alábbi
művekből:
Erkel: Hunyadi László; Bánk bán
Kodály: Hány János
Km.: Honvéd Férfikar
(karigazgató: Drucker Péter)
Előad és vez.: Drucker Péter

November 18. szombat, 15.00
Rózsavölgyi Közösségi Ház
Zeneértő Leszek

A virtuóz fafűvósok
A fuvola, az oboa, a klarinét és a
fagott

November 24. péntek, 19.00
**Dél-Budai Kulturális és Szabadidő
Központ**

Budafoki Hangversenyesték
Glinka: Ruszlán és Ludmilla nyitány
Rahmanyinov:
II. c-moll zongoraverseny
Dohnányi: fizs-moll szvit
Km.: Dorel Golan (ISR) – zongora
Vez.: Stephen DAgostino (USA)

November 28. kedd 19.30
Zeneakadémia
Premier Bérlet
BelcanPOP

Falusi Mariann és László Boldizsár
opera-, musical- és jazz-estje
Km.: Honvéd Férfikar
(karigazgató: Drucker Péter)
Vez.: Hollerung Gábor

December 8. péntek 19.00
**Dél-Budai Kulturális és Szabadidő
Központ**

Budafoki Hangversenyesték
Mozart: g-moll szimfónia KV 550
Haydn: D-dúr csellóverseny
Schubert: II. szimfónia
Km.: Kovács Annamária – cselló
Vez.: Hollerung Gábor

December 17. vasárnap 19.30
Zeneakadémia

Universitas Bérlet
Brahms: Kettősverseny
R. Strauss: Aus Italien
Km.: Daniél Bron (RUS) – cselló
Oláh Vilmos – hegedű
Vez.: Francesco La Vecchia (I)

2007. január 5. péntek 19.00
**Dél-Budai Kulturális és Szabadidő
Központ**

Budafoki Hangversenyesték
Újévi koncert
Vez.: Hollerung Gábor

Január 6. szombat 19.30
Zeneakadémia

Premier Bérlet
Újévi koncert
Újévi meglepetés-műsorszámok
Carmina Burana
Honvéd Férfikar
(karigazgató: Drucker Péter)
Budapesti Akadémiai Kórustársaság
(Balassa Ildikó)
Vez.: Hollerung Gábor

Január 20. vasárnap 19.30
Nemzeti Hangversenyterem

Premier Bérlet
Symphonia Hungarorum
Vajda: Változatok
Bernstein: Divertimento
Grofé: Grand Canyon szvit
Km.: Budapesti Akadémiai
Kórustársaság
(karigazgató: Balassa Ildikó)
Budapesti Ifjúsági Kórus
(karigazgató: Gerenday Ágnes)
Vez.: Hollerung Gábor

Január 21. vasárnap 11.00
Zeneakadémia

A Megérthető Zene
Dukas: A bűvészinas
Schubert: A rémkirály
Előad és vez.: Hollerung Gábor

BUDAPESTI FILHARMÓNIAI TÁRSASÁG ZENEKARA

November 20.
Dohnányi Bérlet
Mozart: g-moll szimfónia K. 550
Requiem K. 626

Vez.: Lukács Ervin
Km.: Fodor Beatrix, Mester Viktória,
Brickner Szabolcs, Pallerdi András
és a Magyar Állami Operaház
Énekkara
Karigazgató: Szabó Sipos Máté

2007. január 22.
Művészetek Palotája

Dohnányi Bérlet
Beethoven:
Esz-dúr zongoraverseny op.73
Petrovics Emil: I. kantáta
Rachmaninov: Szimfonikus táncok

Vez.: Toshihiko Matsunuma
(a 2002. évi karmesterverseny
győztese)
Km.: Ránki Dezső, Fodor Beatrix

DANUBIA SZIMFONIKUS ZENEKAR

November 15., 19.30

Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem
Flamenco-Jazz Fesztivál
Km.: Juan Carmona Grupo
(Franciaország–Spanyolország)
Vez.: Héja Domonkos

November 19., 18.00

Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem
Budapesti Liszt-Ünnepek
Liszt Ferenc:
Szent Erzsébet legendája
(A Magyar Katolikus Püspöki Kon-
ferencia által meghirdetett Szent
Erzsébet Jubileumi Év ünnepélyes
megnyitója.)
Km.: Fried Péter, Wiedemann Berna-
dett, Massányi Viktor, Rálik Szilvia,
Szvéték László, Hámori Szabolcs,
Nemzeti Énekkar, Magyar Rádió
Gyermekkórusa, Virágh András,
Vez.: Héja Domonkos

November 21., 19.30

Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem
OMARA PORTUONDO Special
Symphonic Project
Km.: Omara Portuondo, Swami Jr.,
Robertico Garcia, Chaing Liang,
Andrés Coayo, Jorge Chicoy,
Emilio Morales, Fabián Garcia,
Osiris Valdés
Vez.: Rudy Vistel

November 30., 19.30

Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem
Hűsz esztendőm hatalom...
A húszéves After Crying
ünnepi koncertje

December 9., 19.30

Zeneakadémia Nagyterem
Bérleti hangverseny
Weber: A bűvös vadász – nyitány
Schumann: Csellóverseny
Km.: Fenyő László
Bartók: Zene húros-,
ütőhangszerekre és cselesztára
Vez.: Héja Domonkos

December 16., 19.30

Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem
Fassang László orgonaestje
Népszerű orgonaművek és átíratok
Vez.: Igor Coretti (Olaszország)

December 18., 19.30

Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem
Markó-Keveházi: Emberi Himnusz
Beethoven: IX. szimfónia
Vez.: Antal Mátyás

December 19., 19.30

Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem
Markó-Keveházi: Emberi Himnusz
Beethoven: IX. szimfónia
Vez.: Antal Mátyás

2007. január 20., 1930
Zeneakadémia Nagyterem

Bérleti hangverseny
Bottesini: Ero e Leandro – nyitány
Mendelsohn: E-dúr versenymű két
zongorára és zenekarra
Km.: Egri-Pertis duó
Csajkovszkij: VI. h-moll szimfónia
Vez.: Héja Domonkos

Február 4., 15.00
Fesztivál Színház

*Hangversenyek Fiataloknak –
Farsangi bál*
Nemzetek táncai – táncban, zenében
Km.:
Honvéd Művészegyüttes táncosai
Vez.: Kesselyák Gergely

Február 8., 19.30

Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem
Bérleti hangverseny
Petrovics Emil: II. szimfónia
Rimszkij-Korszakov:
Spanyol capriccio op. 34.
Sarasate:
Cigánydalok (Zigeunerweisen)
Ravel: Bolero
Vez.: Héja Domonkos

Február 24., 19.30

Zeneakadémia Nagyterem
Bérleti hangverseny
John Adams:
A short ride in the fast machine
Igor Kuljeric:
Versenymű marimbára
és zenekarra
Km.: Ivana Bilic
Beethoven: VII. A-dúr szimfónia
Vez.: Tonci Bilic

**DEBRECENI
FILHARMONIKUS
ZENEKAR**

November 17. Csokonai Színház
Mozart: Szóktetés a szerájából

November 25. Csokonai Színház
Unokák-nagyszülők családi hangversenysorozat II.
Mozart: Szóktetés a szerájából
Vez.: Bartal László
Km.: a Csokonai Színház művészei

**November 30. 11–12
(főpróbakoncert)**
Kölcsey Központ
Korngold: Schauspiel-overtüre
Dvořák:
IX. „Az Újvilágból” szimfónia
Vez.: Charles Olivieri-Munroe

November 30. Kölcsey Központ
Rubányi Vilmos
hangversenysorozat II.
Korngold: Schauspiel-overtüre
Michael J. Easton: A Voice Not
Stilled (Mo. ősbemutató)
Dvořák:
IX. „Az Újvilágból” szimfónia
Vez.: Charles Olivieri-Munroe
Km.: Mary Kenedi – zongora

December 15. Csokonai Színház
Musical bemutató
West Side Story

December 21., Kölcsey Központ
Karácsonyi koncert
oratórium sorozat II.
Haydn: Szt. Miklós mise
Puccini: Messa di Gloria
Vez.: Gyüdi Sándor
Km.: Debreceni Kodály Kórus
Bódi Kármén, Halmi Katalin,
Potyók Dániel, Cser Krisztián,
Gulyás György

Január 11., Kölcsey Központ
Rubányi Vilmos
hangversenysorozat III.
Ligeti György: Melodien
Kovács Zoltán: Kettős verseny trombitára és harsonára (ősbemutató)
Brahms: IIszimfónia
Vez.: Kollár Imre
Km.: Boldoczki Gábor – trombita,
Farkas István Péter – harsona

Január 13.
Művészetek Palotája
Budapest
Ligeti György: Melodien
Kovács Zoltán: Kettős verseny trombitára és harsonára

Brahms: II. szimfónia DFZ
Vez.: Kollár Imre
Km.: Boldoczki Gábor – trombita,
Farkas István Péter – harsona

Január 20., Csokonai Színház
Unokák-nagyszülők családi hangversenysorozat III.
Saint-Saëns: Állatok farsangja
Vez.: Hámosi Máté
Km.: Csokonai Színház táncművészei és a Vénkert Általános Iskola és AMI táncos növendékei

Január 25., Kölcsey Központ
Farsangi meglepetés-hangverseny
Vez.: Blázy Lajos

**DUNA SZIMFONIKUS
ZENEKAR**

November 19.
Ifjúsági Bérlet
Magyar Rapszódia
Válogatás a magyar zeneirodalom kincsestárából

November 23. csütörtök 19.00
Musica Humana – Az Emberi Zene
Balatoni Éva és González Mónika
zenekari áriaestje
Vez.: Deák András

December 7. csütörtök, 19.00
BM Duna Palota
Téli Bérlet
Sibelius Est
Hegedűverseny, 3. szimfónia
Km.: Kokas Katalin (hegedű)
Vez.: Deák András

December 10.
Ifjúsági Bérlet
Brémai Muzsikusok
Mesejáték énekhangra és zenekarra
Zeneszerző: Csemiczky Miklós
A Parsifal Alapítvány támogatásával

2007. január 18. csütörtök, 19.00
BM Duna Palota
Téli Bérlet
Dvořák EST
Der wasserman nyitány
Cseh szvit
VIII. szimfónia
Vez.: Ménesi Gergely

Január 28.
HÍRES ZENESZERZŐK
ÉVFORDULÓI
Kodály Zoltán, Kálmán Imre,
Igor Stravinsky
Vez.: Deák András
Műsorvezető: Zelinka Tamás

Február 8. csütörtök, 19.30
Nemzeti Hangversenyterem
Téli Bérlet
„Orgona Ünnepe”
A világszínvonalú, új orgona bemutatása szimfonikus hangversenyen
Km.: Pálúr János
Vez.: Deák András
Műsorvezető: Zelinka Tamás

**GYŐRI FILHARMONIKUS
ZENEKAR**

November 4. szombat, 19.00
Református Templom
Kodály: Psalmus Hungaricus
Km.: Wendler Attila
Győri Fesztivál Énekkar
Vez.: Medveczky Ádám

November 9. csütörtök, 19.00
Richter Terem
Liszt Bérlet
Schumann: III. szimfónia
Beethoven: III. Szimfónia
Vez.: Karl Sollak

November 18. szombat, 19.30
Művészetek Palotája
Saint-Saëns: III. Szimfónia
Liszt: Esztergomi Mise
Km.: Máo Magánénekesei,
Szlovák Filharmónia Énekkar
Vez.: Antal Mátyás

November 25. szombat, 18.00
Richter Terem
Kész Hangverseny
Vez.: Medveczky Ádám

November 29. szerda, 19.00
Keszthely
Beethoven: Esz-Dúr Zongoraverseny
V. Szimfónia
Km.: Frankl Péter
Vez.: Medveczky Ádám

November 30. csütörtök, 19.00
Richter Terem
Richter Bérlet
Beethoven:
Esz-Dúr Zongoraverseny
V. Szimfónia
Km.: Frankl Péter
Vez.: Medveczky Ádám

December 1. péntek, 19.00
Zalaegerszeg
Beethoven:
Esz-Dúr Zongoraverseny
V. Szimfónia
Frankl Péter
Vez.: Medveczky Ádám

December 4., 5., 6.
Komárom Megye
Grieg: Peer Gynt
Patka Heléna
Vez.: Medveczky Ádám

December 15. péntek
Richter Terem
11.00 Nyugdíjas
13.00 Ált. Iskolák
Karácsonyi Hangverseny
Vez.: Medveczky Ádám

December 18., 19., 20.
Komárom Megye
Grieg: Peer Gynt
Patka Heléna
Vez.: Medveczky Ádám

2007. január 10. Szerda
Milánó, Verdi Terem
Weber: Bűvös Vadász – Nyitány
Mendelssohn:
D-Moll Zongoraverseny No. 2
Dvořák: VIII. Szimfónia
Vez.: Medveczky Ádám

Január 15. hétfő, 10.00, 12.00
Richter Terem
Ifjúsági Hangverseny
Mozart: Bastien és Bastienne
Vez.: Medveczky Ádám

Január 16. kedd
Richter Terem
Mozart: Bastien és Bastienne
Vez.: Medveczky Ádám

Január 17. szerda
Bábolna
Mozart: Bastien és Bastienne
Vez.: Medveczky Ádám

Január 18. csütörtök
12.30 Jánossomorja
14.40 Móvár
Mozart: Bastien és Bastienne
Vez.: Medveczky Ádám

Január 19. péntek
11.00 Kapuvár
13.00 Csorna
Mozart: Bastien és Bastienne
Vez.: Medveczky Ádám

Január 25. csütörtök, 12.00
Richter Terem
Nyilvános Főpróba 19.00
Bérletes Hangverseny
Wagner: Nürnbergi Mesterdalnokok – Nyitány
Dohnányi: Variációk egy Gyermekdalra Csajkovszkij:
Diótörő Balettszvit Op.71/2
Km.: Oravecz György
Vez.: Medveczky Ádám

Mozart: A-dúr kmverseny
Mozart: E-dúr adagio
Mozart: Requiem
Fodor Ildikó, Szonda Éva,
Bátor Tamás
Nemzeti Énekkar
Km.: Szabadi Vilmos
Miskolci Szimfonikus Zenekar
Vez.: Kovács László

December 11., 19.00

Művészetek Háza
NÉPSZERŰ BÉRLET
Weiner: Szerenád
Sztravinszkij: Zongoraverseny
Dvořák: VIII. (G-dúr) szimfónia
Km.: Tóth Erika
Vez.: Kocsis Zoltán

December 12., 19.00

Művészetek Háza
MESTERBÉRLET
Brahms: Két rapszódia op.79
Brahms: f-moll szonáta
Chopin: Négy ballada
Frankl Péter kmestje

December 17., 19.00

Művészetek Háza
*Eötvös Péter tanítványainak
diplomakonzertje*
M. de Falla: Részletek a
Háromszögletű kalapból (20')
Bartók: 3. zongoraverseny (23')
Km.: Timea Djerdj
Vez.: Alex Sansó
Mozart: D-dúr fuvolaverseny
(angolul: Concerto for Flute in D)
Sztravinszkij: A tűzmadár – szvit
(1919)
Fuvola: Grigory Mordashov
(angolul:
Flute: Grigory Mordashov)
Vez.: Thomas Schachschal

2006 december 20., 19.00

Selyemréti
Szent István Templom
Karácsonyi koncert
Vez.: Kovács László

2007. január 5., 19.00

Művészetek Háza
Újévi koncert
Vez.: Kovács László

Január 6., 19.00

Művészetek Háza
Újévi koncert
Vez.: Kovács László

Január 7., 10.30

Művészetek Háza
Újévi koncert
Vez.: Kovács László

Január 11., 19.00

Művészetek Háza
MESTERBÉRLET
R. Strauss: Szerenád op.7
Mozart:
Esz-dúr zongoraverseny K. 271
Bartók: Zene húros hangszerekre,
ütőkre és cselesztára
P. Dukas: A bűvészinas
Miskolci Szimfonikus Zenekar
Km.: Prunyi Ilona
Vez.: Thomas Herzog

Január 22., 19.00

Művészetek Háza
SZEZON BÉRLET
Brahms: d-moll zongoraverseny
Brahms: IV. (e-moll) szimfónia
Km.: Félegyházi Károly
Vez.: Kovács László

Január 29., 19.00

Művészetek Háza
NÉPSZERŰ BÉRLET
Oláh K.: Concerto
Sztravinszkij: Petruska
Oláh Kálmán Quintet
Vez.: Kovács László

**NEMZETI
FILHARMONIKUSOK****December 5. kedd 19.30**

Bartók Béla Nemzeti Hangver-
senyterem (Művészetek Palotája)
Jótekonysági hangverseny az
UNICEF javára
Beethoven: III. Leonóra-nyitány, op. 72
Beethoven:
IX. (d-moll) szimfónia, op. 125
Km.: Nemzeti Énekkar
(karigazgató: Antal Mátyás)
Mítlineou Cleo – ének
Wiedemann Bernadett – ének
Brickner Szabolcs – ének
Fokanov Anatolij – ének
Vez.: Berkes Kálmán

December 23. szombat

Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem
Klempereker-bérlet
Beethoven:
IV. (G-dúr) zongoraverseny, op. 58
Brahms: IV. (e-moll) szimfónia, op. 98
Km.: Till Fellner – zongora
Vez.: Kocsis Zoltán

2007. január 12. péntek

Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem
Ferencsik-bérlet
Csajkovszkij: Vihar, op. 76

Bartók: I. zongoraverseny
Sztravinszkij: Petruska – bábokkal
Km.: Ránki Dezső – zongora
A Budapesti Bábszínház művészei
Vez.: Kocsis Zoltán

**PANNON
FILHARMONIKUSOK****November, 16., 11.00**

ZenePark
IFortinos koncert
Bartók: A fából faragott királyfi
Vez.: Hamar Zsolt

November 16., 19.30

PTE Aula
Tündérmese
Weiner L.:
Csongor és Tünde – szvit
Mozart: Versenymű fuvolára, hár-
fára és zenekarra, C-dúr, K.: 299
Bartók: A fából faragott királyfi
Vez.: Hamar Zsolt
Km.: Tímár Judit – fuvola,
Vígh Andrea – hárfa

November 29., 19.00

Művészetek Háza
Fülszöveg
Vendég: Howard Williams karmester

November 30., 19.30

PNSZ
Nibelung ének
Wagner: Rajna kincse – Istenek
bevonulása
Mozart: Sinfonia concertante, Esz-dúr
Bruckner: VII. E-dúr szimfónia
Vez.: Howard Williams

December 12., 19.00

Művészetek Háza
Fülszöveg
Vendég: Hamar Zsolt zeneigazgató,
Kelemen Barnabás, Várdai István,
Jandó Jenő

December 12., 13., 11.00

ZenePark
IFortinos koncert
R. Strauss: József-legenda
Vez.: Hamar Zsolt

December 12., 13., 19.30

PTE Aula
József és testvérei
Ligeti: Lontano
Beethoven: Hármaverseny
R. Strauss: József-legenda
Vez.: Hamar Zsolt
Km.: Kelemen Barnabás – hegedű,
Várdai István – cselló, Jandó Jenő –
zongora

December 12., 20., 19.30

Pécsi Bazilika
Karácsonyi Ünnepi Hangverseny
Beethoven:
IX. szimfónia, d-moll, op. 125
Vez.: Howard Williams
Km.: Vermes Tímea, Megyesi
Schwarz Lúcia,
Alessandro Codeluppi, Szécsi Máté
Vaszy Viktor Kórus Szeged
(karigazgató: Gyüdi Sándor)

2007 Január 2. 19.00 – PNSZ

Újévi díszhangverseny
Vez.: Hamar Zsolt

Január 11., 19.30 – PNSZ

Faust
Stravinsky: A katona története
Liszt: Faust-szimfónia
Vez.: Hamar Zsolt
Km.: Alessandro Codeluppi,
Pannon Volán Férfikar
Karigazgató: Lakner Tamás
Mácsai Pál – narrátor

Január 12. 19.30, Győr, Richter

János Hangversenyterem
Stravinsky: A katona története
Liszt: Faust-szimfónia
Vez.: Hamar Zsolt
Km.: Alessandro Codeluppi,
Pannon Volán Férfikar
Karigazgató: Lakner Tamás
László Csaba – narrátor

Január 14., 19.30 – MÜPA

Szimfonikus Zenekari Körkép
Hamar Zsolt: Benediction – ősbem-
mutató
Stravinsky: A katona története
Liszt: Faust-szimfónia
Vez.: Hamar Zsolt
Km.: Alessandro Codeluppi,
Pannon Volán Férfikar
Karigazgató: Lakner Tamás
Honvéd Férfikar
Karigazgató: Drucker Péter
Mácsai Pál – narrátor

Január 31., 19.00,

Művészetek Háza
Fülszöveg
Vendég: Martin Turnovszkij
karmester

Február 1., 19.30 – PTE Aula

Február 2., 19.30 – MÜPA
Holt lelkek
Rahmanyinov: Holtak szigete
Sosztakovics: I. gordonkaverseny,
op. 107.
Janáček: Taras Bulba
Vez.: Martin Turnovszkij
Km.: Onczay Csaba – gordonka

December 11. 19.30**FRICSAY BÉRLET****HUBAY JENŐ****EMLÉKKONCERT**

Hubay: Nyitány

Hubay: II. Csárdajelenet

(Huszár Lajos átírata)

Hubay: Románc

(Huszár Lajos átírata)

Hubay: Carmen-fantázia

Brahms: II. szimfónia, D-dúr, Op.73

Vez.: Gál Tamás

Szólista: Szecsődi Ferenc – hegedű

December 18. 19.30**VASZY BÉRLET**

Vez.: Fürst János

Beethoven:

IX. szimfónia, d-moll, Op.125

Szólisták: Cserna Ildikó – szoprán

Szonda Éva – alt

Cselóczki Tamás – tenor

Szüle Tamás – basszus

Km.: Vaszy Viktor Kórus

Karigazgató: Gyüdi Sándor

2007. január 15. 19.30**FRICSAY BÉRLET****CSAJKOVSKIJ-EST**

Csjajkovszkij: 1812 – ünnepi nyitány, Op.49

Csjajkovszkij: Rokokó variációk

Csjajkovszkij: Andante cantabile

Csjajkovszkij:

V. szimfónia, e-moll, Op.64

Vezényel: Molnár László

Szólista:

Onczay Csaba – gordonka

Január 29. 19.30**VASZY BÉRLET**

Viski János: Enigma

Rachmaninov: II. zongoraverseny, c-moll, Op.18

Elgar: Enigma-variációk, Op.36

Vez.: Gyüdi Sándor

Szólista: Vitalij Kuprij – zongora

(Ukrajna)

SZOMBATHELYI SZIMFONIKUS ZENEKAR**November 13. hétfő, 19.30 – HEMO***Rajter bérlet 4.*

Csjajkovszkij:

D-dúr hegedűverseny op. 35.

Csjajkovszkij:

Manfréd szimfónia op. 58.

Km.: Szalai Antal

Vez.: Alpaslan Ertünger

December 4. hétfő, 19.30 – HEMO*Rajter bérlet 5.*

„Mozart halálának 215. évfordulója”

Mozart:

Don Giovanni nyitány KV. 527.

Mozart: A-dúr klarinétverseny K. 622.

Mozart: g-moll szimfónia K. 550.

Km.: Horváth László

Vez.: Otto Tausk (Hollandia)

December 11. hétfő, 19.30**MSH Rendezvényház***Filharmónia – Raiffeisen bérlet 3.*

Szombathelyi Szimfonikus Zenekar

„Onczay Csaba születésnap hang-

versenye”

Fauré: Pelléas és Melisande

J. Klengel: e-moll kettősverseny

Csjajkovszkij: Rokokó variációk

Rómeó és Júlia – nyitányfantázia

Km.: Onczay Csaba és

Onczay Zoltán– gordonka

Vez.: Petró János

December 16. szombat 19.00**MSH Rendezvényház**

Fővárosi Operettszínház

művészeinek vendégjátéka

December 22. péntek 18.00**Jézus Szíve templom**

„Karácsonyi hangverseny”

1. Händel: Részletek a Messiásból

2. Marcello: Oboaverseny

3. Mozart: Exultate Jubilate

4. Händel: Concerto grosso

Km.: Badics Krisztina,

Jobbágy Anett

Vez.: Sándor János

December 29–30. péntek-szombat**19.30 – MSH Rendezvényház**

„Szilveszteri Gála”

Vez.: Robert Houlihan

Január 6. szombat, 19.30**Művészetek Palotája****Budapest**

„Szimfonikus Körkép”

Kodály: Galántai táncok

Eugen Suchon: Nox et solitudo

Veress Sándor: I. szimfónia

Sztravinszkij: Tűzmadár szvit 1919.

Km.: Katerina Hebelkova

Vez.: Alpaslan Ertünger

Január 26. péntek, 19.30**MSH Rendezvényház***Filharmónia-Raiffeisen bérlet 4.*

Szombathelyi Szimfonikus Zenekar

Rimcskij: Aranykakas

Kodály: Felszállott a páva

Respighi: A madarak

Sztravinszkij: Tűzmadár szvit 1919.

Vez.: Alpaslan Ertünger

Február 12. hétfő, 19.30**HEMO***Rajter bérlet 6.*

Dvořák:

h-moll gordonkaverseny op. 104.

Sztravinszkij: Renard /Róka/

Sztravinszkij: Pulcinella szvit

Km.: Jiri Barta

Vez.: Alpaslan Ertünger

ZUGLÓI FILHARMÓNIA**2007. január 28. vasárnap, 19.30***Magyar Szimfonikus Körkép*

Szervánszky: Hat szimfonikus darab

Respighi: Róma fenyői

Rossini: Stabat Mater

Km.: Geszthy Veronika,

Halmai Katalin, Klein Otokár,

Hámori Szabolcs, Szent István

Király Oratóriumkórus, Szent István

Király Szakközépiskola Vegyeskara,

Szent István Gimnázium

Vegyeskara

Karigazgatók: Záborszky Kálmán,

Tőkés Mária Tünde, R. Órfalvy

Katalin, Antal Ágota

Vez.: Antal Máttyás

Hirdessen!

Lapunk eljut minden zenészhez, zenekarhoz, zenei szervezethez, zenei műhelyhez, iskolához, hangszerészhez, valamint minden zenével foglalkozó intézményhez, hivatalhoz éppúgy, mint a zeneszerető közönséghez.

oldal	Forma	Méret	Áfa nélküli áraink főlián beküldve	általunk szerkesztve
1/1	B4 (hátlap/külső oldal) színes	265x185 mm	76 230 Ft	83 853 Ft
1/1	B4 (hátlap/külső oldal) fekete-fehér	265x185 mm	72 600 Ft	79 860 Ft
1/1	B3 (hátlap/belső oldal) színes	265x185 mm	71 400 Ft	78 540 Ft
1/1	B3 (hátlap/belső oldal) fekete-fehér	265x185 mm	69 300 Ft	76 230 Ft
további belső oldalakon, fekete-fehér nyomással:				
1/1	álló	265x185 mm	66 000 Ft	72 600 Ft
1/2	fekvő	185x127 mm	33 000 Ft	36 300 Ft
1/3	fekvő	185x 83 mm	22 000 Ft	24 750 Ft
1/4	fekvő	185x 61 mm	16 500 Ft	18 700 Ft
1/4	álló	127x 90 mm	16 500 Ft	18 700 Ft
1/8	fekvő	61x 90 mm	8 250 Ft	9 900 Ft
1/8	álló	127x 42 mm	8 250 Ft	9 900 Ft

*Apróhirdetés magánszemélyeknek
1/8 oldal terjedelemben ingyenes.
Folyamatos hirdetőik
árkedvezménye hat számra 25%,
három számra 10%*

**Legyen partnerünk,
hirdessen velünk!
Hirdetése az interneten is
látható!**

<http://www.zenekarujsg.hu>
Magyar Szimfonikus Zenekarok
Szövetsége
1068 Budapest,
Városligeti fasor 38.
Tel: 342-8927; Fax: 227 1380;

E-mail:
info@zenekarujsg.hu
zenekar@mail.datanet.hu

Az Európai
Unió
Ifjúsági
Zenekara

tagfelvételt
hirdet

14-24 év
közötti
muzsikuskok
számára

a 2007-2008-as
évadra.

JELENTKEZÉSI
HATÁRIDŐ:
2006. DECEMBER 15.

Kultúr pont
KULTÚRPONT IRODA

OKTATÁSI ÉS KULTURÁLIS MINISZTERIUM

 Oktatás és Kultúra
Kultúra

Bővebb információ

és jelentkezés:

KultúrPont Iroda

Telefón: 06-1-413-7565

www.kulturpont.hu/euyo

A SZEGEDI SZIMFONIKUS ZENEKAR
PRÓBAJÁTÉKOT HIRDET

ütőhangszeres állásra

A próbajáték anyaga:

kisdob

- Rimszkij-Korszakov: Seherezádé III. és IV. tétel
- Ravel: Bolero

timpani

- Beethoven: Missa solennis
- Brahms: I. szimfónia IV. tétel

dallamhangszer

- egy szabadon választott Bach-tétel
(partita vagy gordonka-szvit) marimbán vagy vibrafonon

A próbajáték helyszíne, időpontja: a zenekar székháza,
2006. december 16. szombat 12 óra

Bérezés: tutti esetén a Kjt. bértáblázata szerint. A Szegedi Szimfonikus Zenekarban való munka számottevő külön jövedelem megszerzését teszi lehetővé.

Információ, jelentkezés: Szegedi Szimfonikus Zenekar,
6721 Szeged, Festő u. 6., tel./fax: 62 / 426-102, 420-256,
orch@symph-szeged.hu

Jelentkezni rövid szakmai önéletrajzzal lehet a fenti címen, faxszámon vagy e-mailben 2006. december 11-ig.

A SZEGEDI SZIMFONIKUS ZENEKAR PRÓBAJÁTÉKOT HIRDET

másod-koncertmesteri, ill. I. és II. hegedű tutti állásokra,

melyek 2007. január 1-től foglalhatók el.

A próbajáték anyaga:

- J. S. Bach egy szólószonátájának fúgája a megelőző lassú tétellel
- Mozart G-dúr K. 216, vagy D-dúr K. 218, vagy A-dúr K. 219 hegedűversenyének első tétele kadenciával
- Beethoven, vagy Brahms, vagy Csajkovszkij, vagy Sibelius, ill. tutti jelentkezőknél egy tetszőleges romantikus hegedűverseny első, vagy második és harmadik tétele kadenciával
- Zenekari állások lapról olvasása

+ *Koncertmesternek jelentkezők számára zenekari szólók:*

- Beethoven: Missa solennis
- Rimszkij-Korszakov: Seherezádé
- R. Strauss: Hősi élet

A próbajáték helyszíne, időpontja: a zenekar székháza, 2006. december 16 szombat 10 óra.

Bérezés: tutti esetén a Kjt. bértáblázata szerint, másod-koncertmester esetében ehhez jelentős pótlék járul. A Szegedi Szimfonikus Zenekarban való munka számottevő külön jövedelem megszerzését teszi lehetővé.

Információ, jelentkezés: Szegedi Szimfonikus Zenekar, 6721 Szeged, Festő u. 6., tel./fax: 62 / 426-102, 420-256,
orch@symph-szeged.hu

Jelentkezni rövid szakmai önéletrajzzal lehet a fenti címen, faxszámon vagy e-mailben 2006. december 11-ig.

Zongorakísérőt a zenekar nem biztosít.

A DEBRECENI FILHARMONIKUS ZENEKAR
ÉS KODÁLY KÓRUS
PRÓBAJÁTÉKOT HIRDET

brácsa tutti állásra

2006. december 4-én, 10 óra 30 perces kezdettel

A próbajáték helye:

a zenekar próbaterme
4025 Debrecen, Simonffy u. 1/c II. emelet

A próbajáték anyaga:

J. S. Bach: Szvit vagy hegedű szólószonátából 1 tétel,
egy versenymű 1 tétele

Zenekari állások lapról olvasása:

Csajkovszkij: Vonós szerenád I. tétel
Bartók Béla: Hegedűverseny II. tétel
Wagner: Tannhäuser – nyitány
Mozart: Varázsfuvola – nyitány

Zongorakísérőt a zenekar nem biztosít.

Jelentkezési határidő: 2006. december 3.

Jelentkezés:

írásban vagy telefonon a zenekar irodáján.
Telefon: 52/500-200

Sikeres próbajátékot kívánunk!

A DEBRECENI FILHARMONIKUS ZENEKAR
ÉS KODÁLY KÓRUS
PRÓBAJÁTÉKOT HIRDET

fuvola állásra

2006. december 4-én, 10 órai kezdettel

A próbajáték helye:

a zenekar próbaterme
4025 Debrecen, Simonffy u. 1/c II. emelet

A próbajáték anyaga:

Mozart: G-dúr vagy D-dúr fuvolaverseny
Egy szabadon választott mű

Zenekari állások:

Rossini: Tell Vilmos – nyitány
Beethoven: III. Leonóra nyitány
Ravel: Daphnis és Chloé – 2. – szvit
Prokofjev: Péter és a farkas
Erkel Ferenc: Hunyadi Lányló – nyitány
Bizet: Carmen

Zongorakísérőt a zenekar nem biztosít.

Jelentkezési határidő: 2006. december 3.

Jelentkezés:

írásban vagy telefonon a zenekar irodáján.
Telefon: 52/412-395, 52/500-200

Sikeres próbajátékot kívánunk!

Hangszerkereskedelmi és szolgáltató Kft.

1074 Budapest,
Dohány u. 86.
Tel./fax:
342-3623
Nyitva:
hétfő–péntek
9.30-tól
18.00 óráig
Szombat
9.30–13.00

Új és használt hangszerek vétele, eladása,
igazságügyi szakértő véleményezése, szakbecslése.

Alkatrészek, tartozékok, kiegészítők forgalmazása:
húrok, vonók, tokok, huzatok, állványok stb.

Thomastic, Pirastro, Corelli és Jargar húrok

ÖN IS LEGYEN ELŐFIZETŐNK!

zeneKar

A MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGÉNEK,
VALAMINT A MAGYAR ZENEMŰVÉSEK
ÉS TÁNCMŰVÉSEK SZAKSZERVEZETÉNEK KÖZÖS SZAKLAPJA

Megjelenik: évi 6 alkalommal
1 példány ára 300 Ft
Előfizetőknek: 1440 Ft + postaköltség.
Összesen 2100 Ft/év.

Eljut: minden magyar szimfonikus zenekarhoz, zenei intézményhez, és a zene iránt érdeklődőkhöz.

Foglalkozik: A magyar és külföldi zenei közélet aktuális történéseivel, szakmai érdekességekkel, hangversenykritikákkal, zenetörténeti írásokkal, hangszer-történettel és a zenészek egészségi bántalmaival, illetve azok megelőzésével és gyógyításával, valamint hangverseny-programokkal.

Közéleti cikkek és hangverseny-programok az interneten is olvashatók:

www.hungorchestras.com

Megrendelhető: e-mailben: info@zenekarujsg.hu
faxon: (36 1) 227 13 80

LÁTOGASSA ÖN IS RENDSZERESEN HONLAPUNKAT:

Naprakész információkhoz és a legfrissebb hírekhez, hangverseny-naptárhoz juthat a magyar zenekarok világából. Közvetlen átjárhatóság (link) minden magyar szimfonikus zenekar honlapjára és programajánlatára

<http://www.hungorchestras.com>

Zenei link-gyűjtemény

<http://www.zenekarujsg.hu>

A ZENEKAR újság archív számai három évre visszamenőleg.

<http://www.dalok.hu>

Zeneletöltési lehetőség kedvezményes áron!

ZENEKAR

A MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGÉNEK, valamint a MAGYAR ZENEMŰVÉSEK ÉS TÁNCMŰVÉSEK SZAKSZERVEZETÉNEK közös lapja, a Nemzeti Kulturális Alapprogram és a NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG MINISZTERIUMA, VALAMINT A FŐVÁROSI KÖZGYŰLÉS KULTURÁLIS ÜGYOSZTÁLYA támogatásával.

ALAPÍTOTTA: POPA PÉTER

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG
MINISZTERIUMA

A szerkesztőség címe:
MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGE
1068 Budapest, Városligeti fasor 38.
Telefon: 342-8927 – Fax: 322-5446
e-mail: zenekar@mail.datanet.hu
www.hungorchestras.com

Felelős kiadó és szerkesztő: POPA PÉTER

Nyomdai kivitelezés: PUBLICITAS
1021 Budapest, Tárogató út 26.
Telefon/fax: 200-7330

e-mail: dtp@publicitas.hu • www.publicitas.hu
Felelős vezető: A Kft. ügyvezetője
ISSN: 1218-2702

Az interjúkban elhangzott véleményekkel és kijelentésekkel szerkesztőségünk nem feltétlenül azonosul. Észrevételeknek, helyesbítéseknek készséggel helyt adunk.

A MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGÉNEK TAGJAI:

BM Duna Palota és Kiadó Duna Szimfonikus Zenekar
Próbatere: 1124 Budapest, Némethölgyi út 41.
Tel./fax: (+36-1) 355-8330
Levelezési cím: 1051 Budapest, Zrínyi u. 5.
Bérlésvásárlás, jegyrendelés:
Jagoschitz Istvánné (+36-1) 250-5338
Internet: www.orchestra-duna.hu
E-mail: info@orchestra-duna.hu

Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar Kht.
Cím: 1221 Budapest, Ady Endre út 25.
Levelezési cím: 1775 Budapest, Pf. 122
Telefon: 424-8056 Fax: 424-8057
E-mail: dohnanyi@axelero.hu
Próbatere: 1074 Budapest, Rottenbiller u. 16–22.
Telefon: 322-1488, 479-0810 • Fax: 413-6365

Danubia Szimfonikus Zenekar
1066 Budapest, Jókai u. 2. I. em. 6.
Levelezési cím: 1399 Budapest, Pf. 716
Tel.: (+36-1) 373-0228 • Tel./fax: (+36-1) 269-1178
E-mail: info@danubiazzenekar.hu
www.danubiazzenekar.hu

Debreceni Filharmonikus Zenekar
4025 Debrecen, Simonffy u. 1/c.
Tel.: (52) 500-200 • Fax: (52) 412-395
E-mail: mail@dpho.org

Győri Filharmonikus Zenekar
9021 Győr, Aradi vértanúk u. 16.
Tel.: (96) 312-452 • Fax: (96) 319-232

Magyar Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Énekkar és Kottatár Kht.
1095 Budapest, Komor Marcell u. 1.
Postacím: 1364 Budapest, Pf. 49
Tel.: 411-6610 • Fax: 411-6699
E-mail: G.Kovacs@filharmonikusok.hu
www.filharmonikusok.hu

Magyar Állami Operaház Budapesti Filharmoniai Társaság Zenekara
1061 Budapest, Andrásy út 22.
Tel.: 331-2550 • Fax: 331-9478
<http://www.bpo.hu>

Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara
1800 Budapest, Bródy S. u. 5–7.
Tel.: 328-8326 • Fax: 328-8910
<http://www.radio.hu/muveszet/>

Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar
1094 Budapest, Páva u. 10–12.
Tel.: 215-5770 • Fax: 215-5462
E-mail: btg@tza.hu • <http://www.telekomzenekar.hu>

MÁV Szimfonikus Zenekar
1088 Budapest, Múzeum u. 11.
Tel.: 338-2664 • Tel./fax: 338-4085
E-mail: bco.office@mavintezet.hu
www.mavzenekar.hu

Miskolci Szimfonikus Zenekar
3025 Miskolc, Fábrián u. 6/a.
Tel.: (46) 506-695 • Fax: (46) 351-497
E-mail: missyo@hu.inter.net • www.mso.hu

Pannon Filharmonikusok – Pécs
7621 Pécs, Király u. 19.
Tel.: (72) 510-114 • Fax: (72) 213-513
E-mail: info@pannonfilharmonikusok.hu
www.pannonfilharmonikusok.hu

Szegedi Szimfonikus Zenekar
6721 Szeged, Festő u. 6.
Tel.: (62) 426-102
E-mail: orch@symph-szeged.hu • www.symph-szeged.hu

Szombathelyi Szimfonikus Zenekar
9700 Szombathely, Thököly u. 14.
Tel.: (94) 314-472 • Fax: (94) 316-808
E-mail: savaria.symphony@mail.datanet.hu
www.savaria-symphony.hu

Zuglói Filharmonia – Szent István Király Szimfonikus Zenekar
1145 Budapest, Columbus u. 11.
Tel./Fax: (36 1) 467-0788; 467-0788;
E-mail: zugloifilharmonia@szentistvanzene.sulinet.hu
<http://www.szentistvanzene.hu>

**MINDEN, AMI
A FÚJÁSHOZ
KELL!**

**MAGYARORSZÁG LEGNAGYOBB
KIPRÓBÁLHATÓ,
ÍGY ÖSSZEHASONLÍTHATÓ
FÚVÓSHANGSZER
VÁLASZTÉKÁVAL VÁRJUK
MUZSIKUS BARÁTAINKAT.**

A világ vezető márkáinak széles skáláját kínáljuk.

Hangszerjavító műhelyeinkben aranykoszorús mesterek több mint 30 éves gyakorlatával irányított munka folyik
- a legmodernebb és tradicionális technikák ötvözésével,
eredeti, gyári alkatrészek felhasználásával
- így a garancia magától értetődik.

FON TRADE MUSIC

**RITMUS- ÉS ÜTŐHANGSZEREK
TELJES TÁRHÁZA**

AZ ORFF- HANGSZEREKTŐL A JAZZ- ÉS ROCK
SZERELÉSEKEN ÁT A SZIMFONIKUS HANGSZEREKIG.
Adams, Premier, Ludwig, Paiste, Studio 49, Hardcase

FON TRADE MUSIC

**ÚJDONSÁG A FON-TRADE MUSIC-NÁL !
MOST BEVEZETŐ ÁRON
VONÓS HANGSZEREK ÉS TARTOZÉKAIK**

TANULÓ HEGEDŰ SZETTEK,
HAGYOMÁNYOS ÉS KARBON
ISKOLAI VONÓK MELLETT MESTER VONÓK,
VALAMINT PROFESSZIONÁLIS TOKOK

FON TRADE MUSIC

**FON
TRADE MUSIC**

1081 Budapest, Kiss József utca 14.
Telefon: 210 2790, 06 30 488 6622
fontrade.music@chello.hu
Nytva: munkanapokon
9:00 - 17:30 -ig.

www.fontrademusic.hu